

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 5.

Måndagen den 18 januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande januari.

§ 2.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 28, angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp; och

nr 29, angående vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov. *Vid remiss av statsverkspropositionen.*

Därvid anförde:

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Den budget, som vi i dag ha att remittera, har i regeringspressen blivit karakteriserad som en nödbudget. Jag skall icke här diskutera, huruvida det omdömet träffar rätt eller är för starkt. Men när man går igenom statsverkspropositionen, får man ett mycket starkt intryck av att regeringen i varje fall sökt lösa sina uppgifter genom anlåtande av en hel rad nödfallsutvägar. Regeringen har ju framför allt gått ut ifrån, att det gäller att begränsa utgifterna. Men när man ser, vilka resultat, som i det fallet uppnåtts, konstaterar man, att besparingen på de verkliga utgifterna är praktiskt taget ingen. Och att den överhuvud taget har kunnat bli någon alls beror icke på verkliga besparingar utan på att man, särskilt på försvarshuvudtiteln, skjutit undan utgifter till ett annat år. Den sortens sparsamhet måste med skäl betecknas såsom en nödfallsutväg. Å andra sidan konstaterar man, att regeringen söker hindra en utgiftstegring framför allt genom återhållsamhet, när det gäller statliga arbeten och anslag till de produktiva fonderna, och man konstaterar, att detta sker i en tid, då ropet på arbete är starkare än annars.

Trots regeringens ansträngningar på dessa områden har ändå en ökning av utgifterna skett, och det har blivit nödvändigt att anskaffa medel genom anlåtande av nya skatter. För min del har jag ingenting att invända emot, att mera tages ut på sprit och tobak och icke heller emot att gå den vägen, att man belägger de större inkomsterna med en ökad beskattning. Vad beträffar de 20 miljoner, som skola uttagas i nya tullar, dröjer jag med mitt omdöme, tills man fått närmare kännedom om vad regeringen i detta fall avser att beskatta.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Finansministern har proklamerat, att »det brydsamma statsfinansiella läget icke får föranleda till att de sunda och försiktiga principer, som av ålder kännetecknat svenska statens finanser, övergivnas och stundens bekymmer skjutas över på framtiden». Så allmänt formulerad kan naturligtvis vem som helst acceptera finansministerns utgångspunkt. Men här som i nästan alla andra fall måste man undersöka, vad som menas och huru principerna tillämpas. Om man går till en sådan undersökning, ställer man nog många frågetecken, då det gäller att avgöra, i vilken mån finansministern verkligen har lyckats följa sin egen här angivna princip. Det kommer alldeles säkert att här i dag talas mycket om sparsamhet. Och vi, som mena, att statens omsorger böra utsträckas mycket vidare, än vad som föreslagits i den kungliga propositionen, måste vara beredda på att få mottaga många förebråelser för att vi icke beakta det stora behovet av sparsamhet. Sparsamhet är bra, sparsamhet för den enskilde och sparsamhet för det allmänna. Men här äro vi också inne på en fråga om vad som är det riktiga och sunda och vad som är den bästa sparsamheten. Det är icke alldeles säkert, att ett snålände på medel alltid ger det bästa resultatet. Det är möjligt, att man med ekonomisk sparsamhet kan vålla förstörelse på håll, där i längden sparsamheten blir ödesdiger. Jag tänker närmast på, huru en på grund av de statsfinansiella svårigheterna försummad social omvårdnad kan verka till förstörelse av folkgruppers både andliga och kroppsliga hälsa. Och om man på detta sätt låter stora skaror av medborgare förstöras på grund av ett liv i nöd och förtvivlan, så har jag frågat mig, om icke den belastning av framtiden, som därigenom åstadkommes, är nätt opp den ödesdigraste.

Redan vid fjolårets remissdebatt hade vi ju anledning komma in på dessa frågor, och jag vill minnas, att jag där hävdade den meningen, att vad man i första hand hade att göra var att undersöka människors behov och se till, i vilken mån man kunde fylla dessa, icke att gå den andra vägen: först undersöka, vad man kunde knappa in, och så lämna åt människorna vad som möjligt blev över. Jag menar alltså, att vad vi i första hand som folkets representanter i detta läge hava att beakta är, vad stora folklager hava rätt att ställa av rimliga anspråk på hjälpande åtgärder från statens sida.

Om jag ger mig in på en undersökning av vad som i det hänseendet kan behövas, så måste jag säga mig, att här möta så många och stora behov, att vi säkerligen med den bästa vilja i världen icke kunna tillgodose alla. De arbetslösa skaror växa dag för dag, massor anmälas till arbetslöshetskommissionen. Jag vill minnas, att den sista siffran där var 134,000. Andra gå arbetslösa utan att göra anmälan. Nya skikt av arbetare dragas in i de arbetslösa skaror. Skogsarbetarna t. ex. hava länge fått känna på arbetsbristen, och även bland lantarbetarna är numera arbetslösheten intet okänt begrepp. Men det finns också andra grupper inom samhället än de arbetslösa, som befinna sig i förtvivlat läge.

Jag skulle kanske överlåtit åt någon annan att här tala först om jordbrukets bekymmer. Det kommer alldeles säkert att bli ett huvudtema i dagens debatt. Men det kan kanske också vara riktigt att från början fästa uppmärksamheten på att det finns ett jordbruksbekymmer, som hittills ganska litet har beaktats i den svenska riksdagen. Jag menar bekymret för de många, som aldrig hava haft något verkligt gagn vare sig av inmalningstvång och minimipriser eller av sockersubvention. Det har påpekats i den redogörelse för det allmänna läget, som finansministern lämnat i statsverkspropositionen, att under det gångna året stora försämringar hava inträtt. Och särskilt har man märkt, huru vissa grupper inom jordbruket, som tidigare icke varit så starkt berörda av krisen, nu hava dragits med och befinna sig i svindlande fart på väg mot ett verkligt nödläge.

Jag fick för en tid sedan till min tidning, Folkbladet, ett par artiklar från sydsvenska småbrukare, som skildrade läget. Såvitt jag kunnat bedöma, voro skildrarna mycket vederhäftiga. Jag skall tillåta mig göra ett kort utdrag ur vad en av dessa skildrare anförde. Han skriver så här: »I detta nu är det tusentals småbrukare, som i allvarlig mening leva i skriande nöd, och när den fjortonde mars inträder, få de vara beredda på att lämna alltsammans och vara glada till, om de få kläderna och pinnsoffan med sig. En del kunna möjligen få tillfällig hjälp på de vanliga vägarna, men detta innebär ju blott en ökad skuldsättning, som gör det hela sjufalt värre, om krisen fortsätter. Det är i regel folk med mycket begränsade tillgångar, som, dels drivna av sin kärlek till yrket, dels lockade av möjligheten att någon gång bli sina egna, startat alla dessa småbruk. I många fall äro fastigheterna belånade långt över det värde, de för närvarande ha, och vi kunna med bestämdhet fastslå, att blotta tillvaron av någon skuldsättning är tillräcklig, för att ställningen skall vara oroande. I sin strävan att betala räntor och amorteringar leva många rent av på svältgränsen.»

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Av vad jag från annat håll fått höra, liksom av siffror, som i olika sammanhang meddelats, styrkes jag i min uppfattning, att denna skildring är sanningsenlig, och att alltså även här finns en anledning för statsmakterna att ingripa hjälpende, att visa den omsorg, som staten är skyldig medborgarna. Jag är också övertygad om att det här icke kommer att göras något försök att bestrida det bekymmersamma läget för dessa grupper, som också nu anmält sig till statsmakternas välvilja. Jag är icke lika övertygad om att man lyckas skapa den insikten, att även här bör gälla principen, att de sämst ställda, de fattigaste, skola hjälpas i första hand. Det har redan i den borgerliga pressen, särskilt i högerpressen, visats, att man blivit ganska oangenämt berörd, när det framhålles, att man bör ställa hjälpen till storbrukarna i ett visst sammanhang med hjälpen till småbrukarna.

Om jag alltså kan konstatera, att vi befinna oss i ett mycket svårt läge, där betydande lager av medborgare vänta på åtgärder från vår sida till lindring av deras betryck, så blir det naturligt att undersöka, i vad mån regeringen, som ju dock har huvudansvaret för landets politik, som har att i första hand taga initiativ och som har apparaten för att utarbeta förslag till nödiga åtgärder, försöker att möta dessa behov.

Om jag då återigen först går till de arbetslösa, dem som under alla förhållanden ha det värst och som alltså i första hand kunna påräkna vårt intresse, och ser efter, vad regeringen avser, när det gäller de arbetslösa, så finner jag, att i statsverkspropositionen äskas ett anslag av 20 miljoner kronor till arbetslöshetskommissionens verksamhet och ett annat anslag av 3 miljoner till beredskapsarbeten. Jag skall, innan jag går in på en närmare granskning av dessa siffror, med tillfredsställelse konstatera, att man tydligen både från arbetslöshetskommissionens och regeringens sida nu är beredd att tillämpa vissa humanare principer i arbetslöshetspolitiken, särskilt då det gäller kontantunderstöd. Om jag återgår till denna siffra, 23 miljoner, som representerar vad regeringen anser nödvändigt för att möta det stora hjälpbehovet hos de arbetslösa, så kan jag däremot ställa det faktum, att man 1931 anslag 13 miljoner kronor för samma ändamål, men att det redan visat sig, att det för detta budgetår behövs ytterligare 18 miljoner kronor för ändamålet. Man kommer alltså upp till 31 miljoner kronor för det löpande budgetåret och har sålunda här en siffra, som med 8 miljoner kronor överstiger vad regeringen äskar för nästa budgetår. Envar måste ju säga sig, att med den tendens, som för närvarande finnes, måste denna beräkning vara felaktig. Antingen måste man avse att hjälpa en ännu mindre del av de arbetslösa än den, som nu hjälpes, och vilken sannemligen icke är huvudparten, eller också måste det betyda,

Vid remiss av statsverkspropositionen. att här kommer att uppstå ett betydligt hål i budgeten, som måste fyllas vid något annat tillfälle och med inkomster, för vilka här icke gjorts några beräkningar.

(Forts.)

Jag skall även i detta sammanhang konstatera, att medan man begär 8 miljoner kronor mindre än vad som går åt för innevarande budgetår till de arbetslösa, tar man icke heller ut någonting till stenbeställningar, där man i fjol fick 3½ miljoner kronor. Differensen blir sålunda ganska betydande.

Går man till småbrukarna, måste man konstatera frånvaron av initiativ från regeringens sida. Jag medger, att svårigheterna äro stora. Huru skall man hjälpa medborgargrupper, som befinna sig i arbete, huru skall man hjälpa medborgargrupper, varav en del sitta på sina ägande gårdar, huru skall man finna utvägar att där träda till utan att åstadkomma skada? — Jag ser, att herr Anderson i Storegården är särskilt intresserad. — När det gäller storbrukare, har man icke haft så många funderingar. Då har man lyckats hitta utvägar, som enligt vad som vittnas i statsverkspropositionen hava varit mycket effektiva. När det gäller småbrukarna, kan man naturligtvis göra som högern gjorde år 1930 i jordbruksutskottet: helt enkelt räkna ifrån dem som mer eller mindre obefintliga bland jordbruksbefolkningen. Men man kan också försöka undersöka, vad det är, som särskilt trycker dem. Och då kommer man väl ganska snart till samma resultat som den skånske småbrukare, jag nyss citerade, att det är framför allt gälden, räntorna, som trycka. Och om man får detta konstaterat, bör man ha en anvisning om huru man skall kunna hjälpa.

Jag måste här förklara, att från socialdemokratiskt håll kan man icke betrakta regeringens proposition såsom ett uttryck för vad som verkligen behöves i detta ögonblick för att hjälpa de av krisen lidande, och den motsvarar icke de rimliga anspråk, som medborgarna i detta ögonblick hava rätt att ställa på statsmakterna. Jag är medveten om att när man här måste påyrka betydande utvidgningar av hjälpprogrammet, drar det också med sig kostnader, och jag har redan antytt, att jag är beredd att få mottaga förebråelser både för slösaktighet och annat. Men jag vidhåller trots detta min uppfattning, att man i första hand måste undersöka hjälpbehovet, och att man icke har rätt att försöka slingra sig undan naturliga skyldigheter bara med hänvisning till det statsfinansiella läget.

Vad finns det då för möjligheter att skaffa de nödiga medlen, om man utvidgar hjälpprogrammet? Vi ha rekommenderat, att man i stället för den nuvarande formen för arbetslöshetsarbetena skall lägga verksamheten på beredskapsarbeten, på rent produktiva arbeten. Och jag menar, att om man på det sättet åstadkommer ett värdeskapande för framtiden, så är det också fullkomligt försvarligt att i stor utsträckning härför anlita lånevägen. Men det finns också andra vägar att gå. Jag erinrar om att under de senaste åren har man, under protest åtminstone från min sida, vid ett flertal riksdagar sänkt skatteprocenten med 30 enheter. Och det förefaller mig, att i en nödtid som denna, då den bättre ställde måste hjälpa den svagare, är det rimligt, att man här söker en utväg genom att i någon mån åter höja skatteprocenten. Det är klart, att man också bör undersöka, huruvida icke ytterligare besparingar kunna göras. Kanske skall man kunna säga, att när regeringen på det hela taget har misslyckats på detta område, så är det väl icke mycket att göra för riksdagen. Nödtider kräva nödatgärder, och det kan vara rimligt att i sådana tider göra besparingar, som man annars icke skulle rekommendera. Jag tillhör icke dem som anse, att försvarsbudgeten skall vara något clearinginstrument för budgeten i dess helhet, men jag måste säga mig, att när man inom ramen för statens utgifter har den summa, som militärbudgeten representerar, då måste man undersöka, huruvida icke där finnas anslag, som tillfälligt-

vis kunna dragas in och lämna möjlighet och medel till för tillfället nödvändigare utgifter.

Jag har uppehållit mig ganska länge vid dessa hjälpfrågor. De måste helt naturligt, som situationen är, vara de, som taga den största uppmärksamheten under årets riksdag, och jag skulle kanske här våga ställa en liten fråga, i vilken anda vi lämpligen borde gå till behandlingen av detta spörsmål. När jag gjorde denna fråga till mig själv, så föll mig i tankarna ärkebiskopens riksdagspredikan, och det fanns en passus i den, som jag tycker skulle vara ett lämpligt motto för den svenska riksdagens representanter i nödtider. Ärkebiskopen sade: »Den som, obekymrad om andra, endast vill trygga sig sitt eget bröd, han bevisar sig därmed såsom en tjuv, som stjälar från 'vårt bröd'. Sak samma gäller i fråga om klassen, partiet, nationen. Det finnes, såsom välbekant är, en själviskhet för den egna klassens, det egna partiets, den egna nationens räkning. De män och kvinnor, som korats att representera sitt folk, ställas på särskilt stora prov i detta stycke. Ädel och föredömlig är den livsgärning, som präglas av ett brinnande nit för allmänt och gemensamt väl, som ej allenast förgäter den egna personens fördel, utan ock övervinner den egoistiska hänsynen till klassen och partiet, ja, också till hela folket.»

Det förefaller mig, som om det vore en god demokratisk moral, som predikas i dessa ord av ärkebiskopen, och jag är övertygad om, att hade den fått härska, skulle åtskilligt sett annorlunda ut, både här i gamla Sverige och i världen för övrigt. Jag är övertygad om, att när de orden föll i slotts-kyrkan, lyssnade alla folkrepresentanter med andakt och ansågo antagligen, att det var sanna och riktiga ord. Det är kanske ofint att taga kyrkans ord in i riksförsamlingen, men jag tror det kan vara ganska nödvändigt ibland att ställa frågorna, huru vi i vår dagliga gärning beakta de där sanningsorden, som vi bliva så rörda av på söndagarna. Om jag gör en undersökning i det avseendet, så måste jag göra vissa konstateranden. T. ex. att det finns tidningar i detta land, som bliva fullkomligt upprörda över den extra inkomst- och förmögenhetsskatten, men som utan vidare kunna tadla varje försök att hjälpa de arbetslösa, och jag måste ju också konstatera, hurusom i denna riksförsamling man med mycken beredvillighet har bisprungit rätt välställda folklager utan att allt för mycket bekymra sig om dem, som hava det ännu sämre, och som fått gå ohulpna. Jag upprepar, att det är kanske intet fint sätt att ställa frågorna så närgånget, om huru vi tillämpa de välkända sanningsorden i vår dagliga gärning, men jag har nästan en syndig lust att sätta upp ärkebiskopens ord på voteringsstavlan som en ständig påminnelse om, vad god medborgerlig moral enligt djup religiös övertygelse innebär. Det är intet tvivel om, att kunnä vi övervinna egoismen och komma in i en verklig samförståndspolitik, så skulle många av både de tillfälliga svårigheterna och de mera varaktiga svårigheterna på ett lättare sätt än annars kunna ordnas.

Det finns åtskilligt, som inbjuder oss att just nu tala om samförstånd. Jag tänker icke på de många vackra uttalanden i det avseendet, som från alla håll kommit i nyårsönsknningar i Svenska Dagbladet och Svenska Morgonbladet och Dagens Nyheter och Socialdemokraten, utan jag tänker på den verkliga nödvändigheten av att en gång komma till ett samförstånd, och att man alltid försöker beakta, vilka förutsättningar, som äro nödvändiga, om det överhuvud taget skall bliva samförstånd. När det gäller ställningen i världen, då är väl nästan varenda en här övertygad om, att det är egoismen, den nationella egoismen hos vissa stormakter, som förhindrar, att världen ser bättre ut eller att världen kommer åter i sina gängor, och man proklamerar gärna en skyldighet för statsmännen i dessa länder att i samförståndets anda gå att ordna läget i Europa och världen. Man tadlar egoismen, man tadlar avstängningspolitiken, och naturligtvis har man icke bara

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

rätt, utan mer än rätt i den kritik, som i det fallet utövas. Men huru hava vi det här hemma? Vad föreslår man här för åtgärder? Hava vi icke också här starka protektionistiska tendenser? Hava vi icke också här starka rörelser för att även vårt land skall ytterligare snöras in i den avstängnings- och isoleringspolitik, som erkännes vara världens olycka? Man kan icke kräva av andra vad man icke vill göra själv, och har man goda principer, så skall man icke gå till andra och bedja dem i första hand tillämpa dem, utan man skall försöka allra först omsätta dem hemma. Varje försök att på grund av det rådande krisläget driva oss ytterligare in i avstängnings- och isoleringspolitiken bör förhindras i vårt eget lands intresse, för att icke våra svårigheter skola bli ännu större.

Det skulle också i detta sammanhang kanske vara anledning att tala om nedrustningskonferensen. Jag hade tänkt mig, att man möjligen skulle slippa att blanda in den frågan i den mängd andra frågor, som tagas upp i remissdebatten, och jag hade ansett lämpligt, att regeringen i den frågan lämnat riksdagen ett meddelande inför öppna, icke inför slutna dörrar, och att vi sålunda fått utan sammanblandning med andra frågor diskutera den ställning, som Sverige skulle intaga vid nedrustningskonferensen. Det har icke ansetts lämpligt att gå den vägen. Det har i stället ordnats så, att det före remissdebatten var känt för riksdagens ledamöter, vilka som skulle representera Sverige i Genève, och de huvudsakliga riktlinjer, efter vilka den svenska delegationen skulle arbeta. Jag överdriver icke betydelsen av Sveriges insatser nere i Genève. Ett litet land har säkerligen även där begränsade möjligheter, men goda krafters samverkan kan även här säkert åstadkomma resultat. Jag har ju själv kommit med bland dem, som skola representera vårt land där nere, och det kan kanske icke anses lämpligt, att jag länge uppehåller mig vid en diskussion om direktiven. Jag vill emellertid konstatera, att dessa direktiv innehålla ett uttryckligt uppdrag åt de svenska representanterna till en positiv insats vid konferensen i syfte att framdriva det mest långt gående resultat, att medverka till varje rimligt och praktiskt förslag, som kan leda in världen på avrustningsvägen. Så långt tror jag heller icke att det på något håll göres invändning, alla partier äro säkerligen ense därom, att det är i en liten stats intresse, att rustningarna i världen försvinna, men å andra sidan möter man även här den nationella egoismen, och det har i uttalanden, som gjorts av utrikesministern, kommit med något om, att det gäller att beakta vårt lands säkerhet, en tämligen självklar sak, som knappt behövde framhåvas på det viset, och vars framhävande möjligen kunde föranleda den miss-tanken, att den svenska delegationen skulle ängsligt sitta där nere och tänka bara på den svenska säkerheten, sitta och lurpassa för att få ut för vårt lands vidkommande så mycket som möjligt i rustningar. Jag är övertygad om att regeringens avsikt icke är, att delegationen skall fatta sin uppgift på det sättet. Jag har anledning förmoda, att regeringen verkligen menar, att Sverige skall på allt sätt visa sin villighet att gå med andra så långt som möjligt på nedrustningens väg, och jag hoppas, att delegationen, även om den inrymmer representanter för tämligen olika uppfattningar, kommer att nere i Genève verkligen fatta som sin uppgift att vara bland de starkast drivande krafterna för att ernå ett positivt resultat och även får fria händer att för Sveriges vidkommande taga alla de risker, som äro nödvändiga för att vi verkligen skola kunna ta framgång arbeta.

När jag talar om samförstånd kan jag naturligtvis icke förbigå vissa företeelser på det inrikespolitiska området. När vi skildes förra riksdagen, var det efter ganska upprörda debatter med anledning av Lundekatastrofen, med anledning av händelserna i Ådalen, och vi hade nog alla en mycket stark känsla av att vad som där hade förekommit nödvändiggjorde vissa saker, nød-

vändiggjorde vissa åtgärder från statsmakternas sida. Den socialdemokratiska gruppen har ansett det vara en av de angelägnaste åtgärderna att söka förhindra, att militär användes som ordningsmakt vid arbetarkonflikter. Vi hava framlagt motion därom, och vi hava redan mottagit den vederbörliga upptuktelsen från borgerligt håll, icke blott från högerhåll utan också från liberalt håll, där man menar, att vi hava varit onödigt tidigt ute, att vi bort avvakta, att vi bort sammankoppla frågan om militärs användning med frågan om en förstärkning av polismakten. När vi hava motionerat om förbud mot att använda militär i arbetskonflikter, så har det varit dels därför, att vi betrakta detta som en i och för sig oriktig användning, och dels därför att vi anse, att möjligheten till en sådan användning och i ännu högre grad en användning av det slag, som förekom i Ådalen, är i hög grad ägnad att skärpa motsättningen mellan samhällsklasserna, att motverka den naturliga utvecklingen i ett demokratiskt samhälle till större samförstånd. Det är icke första gången vi från socialdemokratiskt håll tagit upp frågan om militärens användning som ordningsmakt, vi hava gjort det för ett tiotal år tillbaka, vi gjorde det 1925 med det resultatet, att vi fingo ett principiellt instämmande av hela den svenska riksdagen, som genom försvarsutskottet proklamerade, att det borde vara fullkomligt tydligt, att bevärningen icke skulle få användas i sociala konflikter, och jag är för min del övertygad om, att när detta skrevs, red man icke på orden, utan menade, att militär icke borde anlitas annat än när det gällde rikets säkerhet. Jag skall icke här rada upp alla de argument, som tala mot ett användande av den militära makten i de inre konflikterna. Olägenheterna äro uppenbara för alla, men jag kanske bör säga ett ord om, varför vi icke hava kombinerat vårt förslag med förslag om en förstärkning av polismakten. Vi hava angivit det redan i vår motion på det sättet, att vi hava uttalat, att de sociala förhållandena i vårt land ingalunda äro av den karaktär, att det kräves omfattande ordningsanstalter. Detta betyder, om man skall tala utan att det skall finnas något rum för missförstånd, att vi anse den statspolis, som av regeringen föreslås, icke nödvändig, och vi ställa ett alldeles särskilt frågetecken inför den politik, som i en tid, då man överallt pressar ned utgifterna, anser det nödvändigt att just på detta område öka våra statsutgifter med en miljon kronor om året. När vi säga, att vi anse denna statspolis icke nödvändig, så betyder det icke, att vi finna, att det icke kan behöva vidtagas andra åtgärder för att bättre tillgodose landsbygdens behov av en snabbt ingripande ordningsmakt, men vi mena, att inom den nuvarande polisorganisationen redan finns en sådan tillgång, att man med organisatoriska förändringar där kan uppnå de nödiga resultaten. Av detta framgår en sak, som väl icke egentligen behöver sägas, nämligen att vi socialdemokrater icke ett ögonblick mena, att man skall försumma ordningsuppgiften. Under Ådalsdebatterna har jag tydligt sagt ut, att ett samhälle måste sörja för ordningens upprätthållande, för medborgarnas trygghet till liv och lem, och att man måste tillgripa sådana åtgärder, som i det avseendet äro påkallade. Men jag måste säga, att det är att bedöma tillståndet i det svenska samhället ganska felaktigt, om man verkligen tror, att det för att hålla vårt folk i tukt behövs särskilt omfattande ordningsåtgärder.

I detta sammanhang måste jag komma in på något, som kanske ligger utanför, vad som i allmänhet hör till en remissdebatt, men som är ett så allvarligt inslag i den nuvarande krisen, i det svenska samhället, att det här icke bör förbigås. Jag tänker på den s. k. bolsjevikskräcken, som säkerligen icke herr Lindman har, även om han motionerar mot bolsjevismen, men som breder ut sig inom stora lager av det borgerliga Sverige. Jag skulle våga det påståendet, att det för närvarande finnes någonting, som liknar en psykos i detta avseende. Människor gå omkring med alldeles vanvetliga föreställningar om

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

den svenska bolsjevismens avsikter och förmåga, gå omkring, rädda för uppror och revolutioner, och tro, att det behöves icke bara åtgärder från statens sida mot bolsjevikerna utan också särskilda ingripanden från general Muncks sida för att organisera civilisterna.

Det är aldrig lätt att taga en skräck ur folk. Har man fått skräcken i kroppen, sitter den på ett envist sätt kvar. Men det kan kanske ändå få sägas något ord om denna uppfattning av den s. k. bolsjevikfaran.

Jag har tillhört den svenska arbetarrörelsen sedan mitt femtonde år. Jag har varit verksam i ungdomsklubbar och arbetarkommuner sedan mitt sjuttonde år, och jag tror alltså, att jag har en ganska rik erfarenhet från den svenska arbetarrörelsen. Jag har själv utgått från ett fattigt arbetarhem, och jag tror alltså, att jag mycket väl känner den svenska arbetarklassen. Jag vet, vad bolsjevikerna spela för roll, jag vet, vad de kunna betyda. Jag känner ungefär deras styrka och jag måste säga, att jag blir fullkomligt häpen över detta borgerskap, som går och darrar i knäveckan för de gossar, som representeras av herrar Kilbom och Sillén — alldeles oavsett nu att dessa herrar göra sitt bästa för att förgöra varandra, förfoga de icke ens om de kunna komma överens över någon möjlighet att kommendera den svenska arbetarklassen till några dårskaper. Det har visat sig under den tid bolsjevismen varit en aktuell företeelse, att den överhuvud taget haft ytterst svårt att vinna förfäste inom det svenska samhället. Det kan bero icke bara på den naturliga sundheten hos vårt land och den svenska arbetarklassen. Det kan även bero därpå, att man icke har mött den med några försök till våldsamt undertryckande, utan överlämnat åt övertygelsen att möta dessa försök att bita sig fast. En politik, sådan som den, som representeras i högerens motion: att införa det absoluta godtycket gentemot vissa grupper, en sådan politik är det bästa sättet att amma upp bolsjevismen i detta land. Har det på grund av ekonomisk nöd varit svårt vid vissa tidigare tillfällen att värja oss mot bolsjevismens anstormningar, så ökas dessa svårigheter genom en politik, som försöker införa rena förtryckarefasoner i det demokratiska svenska samhället. Det bör sägas ifrån, att de, som här proklamera sig som bolsjevismens ivrigaste fiender, i själva verket uppträda som dess bästa gynnare och hjälpare. Säkert är också, att med en sådan politik kommer man aldrig till det samförstånd, som vi behöva inom nationen såväl som ute i världen för att kunna bygga upp det fördärvade och skapa en bättre ordning.

Jag är för min del livligt övertygad om att intet folk har bättre förutsättningar för ett sådant samförstånd än det svenska. Vi ha det trots nödläget relativt bättre än i många andra länder. Vårt folk besitter en fostran och en sans, som gör det lätt att komma till tals med detsamma. Motsättningen mellan klasserna och partierna har aldrig nått samma skärpa som på andra håll, och man har kunnat från olika sidor, utan att därmed utsätta sig för några risker, träda fram och räcka handen till samarbete för gemensamt väl.

Jag är övertygad om att om det visas allvarlig vilja på alla håll, kan man driva utvecklingen vidare i detta avseende, och det är min personliga och livliga känsla, att man överhuvud taget aldrig kan skapa en lyckligare ordning, om man icke får åtminstone det stora flertalet av folket med till gemensamt arbete för allmänt väl. Men detta kräver, att man accepterar vissa nödvändiga förutsättningar för samförstånd. Det kräver, att man tager konsekvenserna av demokratien. Det kräver, att de, som sitta inne med privilegierna, äro beredda att avstå dem. Det kräver, att man ägnar omsorg åt brodern i nöd. Det kräver, att man överhuvud taget erkänner, att varje arbetande medborgare i detta samhälle har rätt till det goda, som ett modernt samhälle kan bjuda sina medborgare. Vi ha mycket lång väg till detta erkännande. Vi ha många saker, som vi måste försöka komma över innan dess. Motsättnin-

gar skapas, konflikter uppstå. Jag skall i detta sammanhang passa på att uttala den livliga förhoppningen, att den medling, som nu börjat i de stora arbetskonflikterna, måtte lyckas, och att det även där till sist skall visa sig, att samförståndsviljan på alla håll är tillräckligt stark för att skydda oss för en olycka.

Men utifrån de tillfälliga situationerna måste man komma fram till en allmänt bättre ordning i samhället, och här gäller det att metodiskt bygga upp efter klara principer, som i vårt samhälle icke kunna innebära något annat än demokrati. Vad som skall komma ut ur denna kris, det vågar väl knappast någon sia om. Meningarna äro delade om krisens orsaker, och meningarna äro delade om krisens egentliga karaktär. Men det finnes anledning att fråga sig, om verkligen denna kris bara är en tillfällig rubbning i en bestående ordning, eller om den icke också har den glädjande innebörden, att den är ett tecken på att ett dåligt system måste falla och lämna rum för ett nytt och bättre system, där samarbetet satts i högsätet, och där folkets kontroll över sina tillgångar är av sådan art, att man kan undvika de starka rubbningar, som nu gång efter annan utsätta oss för fruktansvärt elände. Även om vi i vårt land icke ha de starkaste kännningarna av krisen, veta vi dock från företeelserna i andra länder, huru nya lager av befolkningen, folklager, som tidigare satte sin tillit till kapitalismen, till den fria företagsamheten, till det obegränsade fria initiativet, börja tvivla på systemets förmåga att göra människorna lyckliga, huru en del i sin förtvivlan ansluta sig till fascismen på grund av dess antikapitalistiska karaktär, och huru andra åter i ännu större förtvivlan jagas över till bolsjevismen. Det är tecken, som böra uppmärksammas och uppmärksammas i tid. Det är tecken, som böra ge oss anledning att fråga om icke uppbyggandet av det sönderslagna samhället måste ske efter andra principer än dem, man hittills hållit för heliga.

Det rinner mig i minnet ett yttrande, som fälldes under en enskild debatt efter Ådalshändelserna av en man, som ingalunda befann sig i något förtvivlat läge, utan en, som tvärtom får räknas till de väl tillgodosedda i det här samhället. Vi kommo att resonera om krisen, som gick fram, och då sade denne man: Ja, icke vet jag, var folken skola söka räddningen, men så mycket är jag på det klara med, att icke kan det kapitalistiska systemet klara saken. Den uppfattningen tränger igenom på allt flera håll, och när vi någon gång ha tillfälle att tänka utöver dagens bekymmer, tror jag, att vi för vårt lands skull gjorde riktigt i att vänja oss in i den tankegången, att uppbyggandet måste ske efter nya linjer. Jag skall icke sätta på dem någon etikett, men det är klart, att dessa nya linjer måste gå demokratiens väg till slut, att vi måste arbeta oss fram till det samförståndets samhälle, där man verkligen erkänner samma rätt åt alla.

Herr **Lindman**: När fjolårets statsverksproposition remitterades till vederbörande utskott, tillät jag mig uttala rörande de yttre ekonomiska förutsättningarna för den då föreliggande budgeten, att framtiden tedde sig mer än oviss, och att återgången till bättre tider kanske ej skulle komma att ske så snabbt, som somliga föreställde sig. Jag beklagar uppriktigt, att mina farhågor i det avseendet icke bara besannats utan vida överträffats och att ställningen i år är vida bekymmersammare än i fjol. Från jordbruket, som först drabbades av krisen, har depressionen utbredd sig till industrien och skogsanteringen och gör sig för närvarande starkt gällande inom praktiskt taget hela vårt näringsliv. Inom jordbruket är det icke spannmålsodlingen allena, som drabbats av krisen, utan den animaliska produktionen sitter just nu ännu hårdare emellan. Man får ju säga, att det var för väl, att man icke i högre grad, än som skedde, lyssnade till de råd, som gavs den gången för ett par

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

år sedan, när man rådde de svenska jordbrukarna att övergå från spannmålsproduktion till ökad animalisk produktion. Det var väl att så icke skedde, ty för spannmålsodlingen har man ändå gjort åtskilligt. Men för den animaliska produktionen är i det hela taget föga gjort, och det finner man också av den utomordentliga depression, som ägt rum i priserna på dessa produkter. Det förefaller mig, som borde regeringen ha vidtagit kraftigare mått och steg, än den gjort, och icke överlämnat till riksdagens eget initiativ att komma med förslag i denna riktning, ty det är dock så, som den siste ärade talaren sade, att regeringen sitter inne med bättre möjligheter än enskilda riksdagsmän eller riksdagspartier att kunna åstadkomma erforderliga utredningar. Jag har hört talas om, att regeringen skulle komma med ett förslag beträffande margarintillverkningen, men jag tror icke — efter vad det sagts mig — att det skall kunna leda på långt när till det resultat, som man skulle önska.

Till råga på olyckan komma stagnationen och svårigheterna inom skogs-hanteringen, vilka beröva massor av jordbrukare och jordbruksarbetare deras arbetsmöjligheter och vilka därjämte komma att i högsta grad påverka vår handelsbalans. Herr Hansson vill nu hjälpa dessa mindre jordbrukare och jordbruksarbetare genom arbetslöshetsunderstöd. Min uppfattning är, att man skall hjälpa dem genom att söka få produktionen i gång, att det är ett varaktigare och bättre sätt, än det som herr Hansson så starkt trycker på.

Kristillståndet har med andra ord brett ut sig, vidgat sig till att omsluta allt flera företag och beröra allt flera människor. Detta förhållande kan avläsas i de stigande arbetslöshetssiffrorna. Överhuvud taget ställas vi i dessa dagar på ett alldeles särskilt sätt inför betydelsen för den enskilde och för det allmänna av att det finns arbete att få för den, som vill och kan arbeta. Man beaktar icke tillräckligt detta i de goda tiderna: man sätter inte det värde, som man borde sätta på att det ges arbetstillfällen och utkomstmöjligheter inom den normala produktionen. Ja, man gör det inte överallt ens i dessa hårda tider. Jag vill hoppas, att något resultat må komma fram ur den nya medlingen rörande verkstadsavtalet, ty jag säger, att om vi skulle till råga på allt nödgas bevittna, att det går till öppen konflikt inom stora industri-grenar, med påföljd att massor av arbetare ställas utan arbete, att produktionen minskas och att handelsbalansen försvagas, så skulle det vara mer än olyckligt.

Herr Hansson åberopade ett ord, som yttrades i ärkebiskopens predikan vid riksdagens öppnande. Jag vill säga herr Hansson, att man sannerligen icke har rätt att ställa den ena klassen framför den andra, när det är fråga om viljan att hjälpa människor. Här är det nog icke klassen, som har större eller mindre villighet, utan det beror nog på människan. Men man kan icke klandra, om det finnes partier, som vilja avhjälpa nöden genom att bereda ökade arbetstillfällen, bättre möjligheter för produktionen, genom att hindra intrång ifrån främmande länder beträffande varor, där vi själva lika väl kunna utföra produktionen.

Djupast bottna svårigheterna för vårt näringsliv i förhållanden, som ligga utanför vårt lands gränser: krigsskulderna, den allmänna oron och osäkerheten i världen, den minskade köpkraften hos flertalet folk både inom och utom Europa, den onaturliga utförsel till underpris, t. ex. från Sovjetryssland, av tvångsvis framställda varor, den handelspolitiska kapprustningen, som i stora delar av världen efterträtt den militära.

Vi ha i det längsta icke ägnat tillbörlig uppmärksamhet åt dessa förhållanden. Man har å ena sidan icke velat vidtaga erforderliga skyddsåtgärder för vår egen marknad och å andra sidan uppehållit våra produktionsomkostnader vid en höjd, som gjort det allt svårare för oss att överskrida de höjda tullmurarna i utlandet, där man icke varit sen att skapa skydd åt den egna näringen.

Resultatet av detta har blivit en disproportion mellan införsel och utförsel, som vi kunna siffermässigt avläsa i handelsstatistiken. När vi under de elva första månaderna av 1931 komma upp i ett importöverskott av 308 miljoner kronor — nu föreligga siffror även för december månad, som ytterligare markera detta förhållande — låt vara att härifrån bör dragas den s. k. osynliga delen av handelsbalansen — så följer det av sig själv, att en så beskaffadushållning måste i hög grad menligt återverka både på enskild och allmän ekonomi.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

I denna oproportionerligt stora import ingå i stor utsträckning dels rena lyxvaror, som vi utan större uppoffringar torde kunna väsentligen undvara, dels varor, som med litet god vilja och omvårdnad från statsmakternas sida skulle kunna framställas inom landet. Vad lyxvarorna beträffar bebådar nu Kungl. Maj:ts förslag om tullförhöjningar, som beräknas inbringa omkring 17 miljoner kronor. Det antydes, att dessa s. k. lyxtullar skola träffa utom rena lyxvaror också »mer eller mindre umbärliga varor». Uttrycket är ju ganska svävande, och jag skall naturligtvis icke begära några bestämdare uttalanden från finansministerns sida beträffande vad som kan ingå i dessa siffror. Den ökade lyxbeskattningen betingas emellertid företrädesvis av rent budgetära förhållanden. Finansministern kan helt enkelt inte undvara de 17 miljoner, som beräknas inflyta i lyxtullar. Samtidigt uttalas det emellertid, att tullförhöjningarna böra kunna så anordnas, att de medverka till en från handelspolitisk synpunkt önskvärd begränsning av importen. Enligt min uppfattning — det vill jag starkt understryka — hade detta bort utgöra *huvudmotivet*, nämligen att söka åstadkomma större jämvikt i handelsbalansen, och föranleda till att åtgärden tillgripits långt före detta. I stället lät man saken ha sin gång, till dess att svårigheterna växte vederbörande över huvudet. Det är så mycket mera anmärkningsvärt detta, synes det mig, som finansministern redan på ett tidigt stadium under fjolåret uttalat sig på ett sätt, som visar, att man inom regeringen då var fullkomligt underkunnig om lägets allvar. Delvis som en följd av den försämrade handelsbalansen kommo valutasvårigheterna och framtvungade övergivande av guldmyntfoten och i samband därmed höjdes diskontot på ett sätt, som verkade ytterst betungande för näringslivet. Jag skall nu icke ingå på frågan om guldmyntfoten. Det blir ju tillfälle diskutera den sedan. Riksbankens och Kungl. Maj:ts handlande torde varit bestämt av den hårda nödvändigheten. Däremot kan jag icke underlåta att med beklagande uttala, att ledningen av vår penningpolitik vid denna kritiska tidpunkt icke kännetecknades av den fasthet, som man kunde vänta, och att de offentliga förklaringar, som avgåvos, i stället för att lugna och vägleda, voro ägnade att förvirra och förvärpa situationen. Vad riksbankens åtgöranden beträffar måste de bliva föremål för ett ganska kritiskt bedömande. När riksbanken t. ex. förklarar sig vid en viss tidpunkt vilja tillhandahålla engelska pund till 18 kronor 15 öre och massor av fakturor skickas in till riksbanken, visar det sig, att man varken förfogade över tillräckligt med valutor för att fullgöra detta åtagande eller hade kompetenta arbetskrafter för att kunna bedöma tilldelningen av de knappa valutatillgångar, som stodo till förfogande. Experimentet måste också efter, om jag minnes rätt, två dagar uppgivas, vilket sannerligen icke stärkte förtroendet till riksbanksledningen. Icke ens i det läge, som nu inträtt, synes Kungl. Maj:ts ha erfårit något behov av att rådföra sig med riksdagen eller med representanter för andra riksdagsgrupper. Annars vill det synas mig, som om det varit ganska naturligt för regeringen, i den mån den icke ansåg, att den kunde handla på egen hand med de möjligheter, som stodo till dess förfogande, att inkalla en urtima riksdag för att skaffa sig fullmakt att begränsa importen och stärka handelsbalansen. Och jag frågar, herr talman, hur mycket värdefullare skulle det icke ha varit även

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

från budgetsynpunkt, om man hade företagit de tullförhöjningar, som nu föreslås, så att de kunnat träda i tillämpning på ett tidigare stadium och kunnat verka exempelvis redan under ett par månader av det gamla året. Det hade det med säkerhet varit tid till.

Regeringen har nu emellertid gjort till sitt mål — och riksbanken fullföljer denna politik — att bevara den svenska kronans inhemska köpkraft. Det betyder, förmodar jag, att man vill med alla medel bibehålla den nuvarande ruinerande inre prisnivån. Det kan icke vara riktigt. Vi få icke förbise, att efter den prisnivå, som rådde under tiden år 1927—början av år 1930, har det inträffat ett verkligt ruinerande prisfall. Skall nu målet för riksbankens politik vara att, eventuellt, om så påfordras, genom ett osedvanligt högt diskonto, fasthålla vår nuvarande prisnivå, ja, herr talman, då betungas jordbruket och näringslivet i övrigt av orimliga räntor samtidigt som prisen för de framställda varorna hållas på nuvarande extremt låga ståndpunkt.

Nu förstår jag ju, att regeringen, eller kanske jag skall säga riksbanken, med detta avser att värda sig om konsumenterna, men frågan är väl, om icke konsumenterna också ha ett annat intresse, som kanske icke framträder så klart, men som ändå finnes där, ett intresse nämligen av att produktionen hålles i gång, så att de få något för sin egen insats i produktionen och därmed någonting att köpa sina konsumtionsvaror för. Konsumenterna få icke glömma, att de själva äro producenter på samma gång som de äro konsumenter. Konsumenten måste med andra ord få tillfälle att lämna en prestation, men detta blir icke fallet, om produktpriserna hållas så låga, att produktionen avstannar eller högst väsentligt inskränkes. Givetvis menar jag icke, att en stegring i detaljprisinivån kan få drivas hur långt som helst, men att återföra den till 1928—1929 års nivå kan icke kallas för inflation. Det läge, som vi hade för ungefär 10 år sedan, var något helt annat; då rådde varubrist, nu råder varuöverflöd. Men jag skulle vilja tillägga, att även om den politik fullföljes, som jag nyss talade om att riksbanken för, så ifrågasätter jag på det allvarligaste, om icke det nuvarande höga ränteläget kunde nedbringas till hjälp åt våra näringar, icke minst jordbruket.

Emellertid förstår jag mycket väl, att så som förhållandena tillåtits utveckla sig, har det icke varit någon lätt sak för finansministern att göra upp budgeten. Läget påbjuder i första hand sträng återhållsamhet i utgiftshänseende. Finansministern har tagit statens organisationsnämnd till hjälp för att åstadkomma möjliga besparingar och inskränkningar. Det visar sig emellertid än en gång, att det icke faller sig så lätt att åstadkomma väsentligare nedprutningar med mindre man angriper de stora automatiskt svällande anslagen. Den saken har ju statens organisationsnämnd varit inne på i ett under hösten avgivet betänkande, och vi ha vid upprepade tillfällen fäst uppmärksamheten på dessa automatiskt växande anslag, på vilkas stegring riksdagen icke kan utöva någon inverkan. Där finns verkligen ett område, där man med herr Hansson skulle kunna tala om, att partierna, utan att tänka på att springa varandra i förväg med förslag, skulle kunna göra något gemensamt för att lätta statsbudgeten. Ser man nu efter, vilka besparingar som, då detta icke kunnat åstadkommas, ha blivit gjorda i budgetförslaget, så finner man, att det, fränsett en rad poster på åttonde huvudtiteln, egentligen är på försvarets och jordbrukets huvudtitlar, som väsentligare nedsättningar förekomma, och här ha de åstadkommits företrädesvis genom att vissa anslag, exempelvis årsanslaget för flottans ersättningsbyggnad och årskvoten för engångskostnaderna för anskaffande av artillerimaterial, skjutits över på en kommande budget. I likhet med den föregående talaren finner jag detta förhållande ganska anmärkningsvärt, och jag instämmer med honom, att man kommer ju icke ifrån dessa utgifter, utan man endast skjuter upp dem. På

samma sätt förfar man med anslaget till nyodling och betesförbättring vid ofullständiga jordbruk. Det är icke fråga om besparingar utan om uppskov. Men är det så säkert, att det kommer att bli lättare att få in dessa anslag på nästa års budget?

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

På utgiftssidan uppmärksammar man vidare, att något anslag till sockerbetsodlingen icke upptagits i budgeten. Om anledningen till detta lämnas man i okunnighet. Varken trontal eller statsverksproposition talar någonting om det, men man kan ju möjligen gissa på att det kommer sig av att förhandlingarna mellan sockerbolagen och betodlarna icke lett till något resultat. Man kan emellertid också tänka sig, att den väg, som regeringen under tidigare år slagit in på för att stödja sockerbetsodlingen, nämligen subventionsvägen, på grund av budgetära förhållanden icke längre varit framkomlig. Det bekräftar riktigheten av vad från vår sida många gånger framhållits, nämligen att denna väg icke bara är principiellt betänklig utan tillika från den subventionerade näringens egen synpunkt ytterst vanskelig och osäker. Fortsatt stöd åt sockerbetsodlingen är emellertid enligt min bestämda uppfattning i det nuvarande läget nödvändig. Finner nu regeringen, att man icke kan komma fram subventionsvägen, får man hoppas, att stödet äntligen skall kunna givas på den naturliga vägen genom förstärkt skydd för produktionen.

Stannar jag så ett ögonblick vid inkomstsidan i det föreliggande budgetförslaget, finner jag, att finansministern haft att fylla en brist på 74 miljoner kronor. I kassafonden finns intet att hämta. I fjol tog man 32 miljoner kronor ur fonden. Återstående behållningen, 42 miljoner kronor, kommer att bli avsevärt reducerad genom utfallet av det löpande årets statsreglering, framför allt genom de stora anspråk, som ställas på anslag för arbetslöshetens bekämpande. Här ser man återigen, hur snabbt förutsättningarna växla. Ena året kan man taga 32 miljoner kronor, andra året ingenting. Det har alltså gällt att anlita nya skatter för fyllande av det stora tomrummet, och det har tillgått så, som herrarna veta, att på sprit, maltdrycker och tobak lagts 27 miljoner kronor, lyxtullar och acciser skola giva 15—20 miljoner kronor, en ny krisskatt skall inbringa 12 miljoner kronor och bilismen 15 miljoner kronor. Det är en extra beskattning av det kraftigaste slag, som i långt högre grad än utgiftssidans relativt beskedliga besparingar framhäver budgetens karaktär av krisbudget.

Om de olika utvägar, som finansministern tillgripit för att fylla detta svalg mellan utgifter och inkomster, skall jag icke orda mycket. En mindre pålitligt nykterhetsvänlig regering än herr Ekinans, som tagit sig för att så avsevärt öka »det allmännas beroende av rusdrycksmedlen», skulle måhända icke gått fri från anmärkningar från förbudsfrisinnat håll för ett sådant förfaringssätt, men det skall jag inte tala om närmare nu. Mitt slutliga omdöme om lyxtullarna måste jag, liksom den föregående talaren, spara, till dess jag får se, vilka artiklar de avse eller kanske rättare sagt vad de icke avse. Hade man fäst sig mindre uteslutande vid budgetsynpunkten och i stället lagt huvudvikten vid att reglera importen och stabilisera handelsbalansen, hade man helt visst kunnat lägga dessa nya tullar så, att de hade inbragt vida mer än de 17 miljoner kronor, som finansministern nu avser att taga in på dem. Här finner man vid en blick på importstatistiken, att vi 1930 hade en import av exempelvis blomsterlökar för 6 miljoner, kaffe för 60 miljoner kronor, toalettvatten, parfym och kosmetiska medel för 1 miljon kronor, grammofer för nära 6 miljoner kronor, leksaker för 3 miljoner kronor, personbilar och motorcyklar för 30 miljoner kronor. Det är som sagt endast några exempel. Listan kunde utökas mycket. Här bör man, såvitt jag förstår, kunna taga in betydligt mer än finansministern föreslår, och härigenom bereda motsvarande lättanad på andra punkter av skattebudgeten, där detta är av behovet påkallat.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Om den föreslagna extra krisskatten anser jag mig böra uttala, att det principiellt sett förefaller betänkligt att för fyllande av en brist i budgeten tillgripa en alldeles ny skatt, när vi ha en rörlig skatteprocent, som möjliggör, att man tager mer eller mindre av inkomst- och förmögenhetsskattens grundbelopp allt efter det vid varje särskilt tillfälle förefintliga skattebehovet. Det var ju huvudanledningen, varför vi införde den rörliga skatteprocenten, och det betonades särskilt starkt på den tiden, bl. a. av finansminister Thorsson. Nu vill den föregående ärade talaren, såvitt jag uppfattade honom rätt, öka denna skatteprocent, men därjämte även bibehålla kristidsskatten. Min uppfattning går, som jag nyss antydde, i en annan riktning. Att den produktiva verksamheten skonas vid den nya beskattningen, i det att aktiebolag och med dem likställda juridiska personer lämnas utanför, är naturligtvis i och för sig tacknämligt; däremot skonas icke kapitalbildningen, vilket i tider av minskad företagsamhet är att beklaga.

Om automobilbeskattningen skall jag icke uttala mig. Det blir nog tillfälle till det sedan. Jag skulle blott vilja säga, att när man här ämnar uttaga 15 miljoner kronor genom skatt på automobiler, frågar jag, varför man icke helt resolut kan bestämma sig för ett system, som möjliggör, att vårt eget inhemska motorbränsle, sulfitspriten, komme till ökad användning. Det synes mig vara en mera tilltalande anordning, och på detta sätt skulle det skapas en verklig trygghet för framtiden för en inhemsk tillverkning av sulfitsprit ur sulfitulut.

I en annan skattefråga, som icke har avseende på budgeten men väl på skattebördans fördelning överhuvud taget, bebådas i trontalet en kunglig proposition, nämligen om sänkt repartitionstal vid den kommunala beskattningen för jordbruksfastighet. En sak, som jag och med mig liktänkande ha ivrat för länge, är, att det skulle skapas likställighet i detta avseende mellan jordbruksfastighet och annan fastighet. Vi arbetade för detta 1927 och 1928, som hans excellens herr statsministern väl erinrar sig, när frågan var före i riksdagen, och vi ha motionerat om den senare, men då stötte det på motstånd bland annat från det nuvarande regeringspartiets sida. Jag kan verkligen inte annat än beklaga, att man skall på det sättet hindra en riktig och rättvis förändring till dess att den hårda nödvändigheten framtvingar den, ty under alla dessa år ha ägare till jordbruksfastighet fått utgöra kommunalskatt efter strängare grunder än andra, vilket med nuvarande taxeringsvärden å jordbruksfastigheter och fallande inkomster verkar synnerligen orättvist. Nu kommer man äntligen med en ändring.

Bland andra kungliga propositioner, som bebådas i trontalet, nämnes också en proposition om förstärkning av det svenska polisväsendet. Vi veta alla, vilka händelser det är, som ligga bakom denna regeringens åtgärd. Den meningsriktning, vars talan jag för, hälsar den med tillfredsställelse, och jag tror även, att den motsvarar ett mycket allmänt medborgerligt krav i trots av vad herr Hansson på stockholmsbanken nyss yttrade. När propositionen längre fram kommer på riksdagens bord, få vi ju tillfälle diskutera detaljerna. I detta sammanhang skulle jag endast vilja uttala den förhoppningen, att den planerade förstärkningen verkligen blir av en sådan omfattning, att den ger staten möjlighet att mera effektivt garantera ordning och samhällslugn. Jag kan inte för min del undertrycka den meningen, att de uppgifter om den blivande polisorganisationen, vilka tidigare kommit till offentlighetens kännedom, ingiva vissa farhågor. Den synpunkten, att utbyggnaden av polisväsendet icke tilltages för snävt, är inte minst behjärtansvärd med hänsyn till önskemålet att i det längsta undvika tillgripande av militära maktmedel för stillande av inre oroligheter. Ty det kan naturligtvis i och för sig inte vara av något intresse, att militär anlitas för dylikt ändamål. På den punkten vill jag gärna

ge Adalskommissionen rätt. Å andra sidan — och det vill jag säga gentemot socialdemokraterna och deras talesman, som nyss haft ordet — kan samhället aldrig avsvärja sig möjligheten att i sista hand falla tillbaka också på militära maktresurser till rättssäkerhetens och den medborgerliga trygghetens värnande. Inom varje stat kunna situationer uppstå, då även de yttersta resurserna måste komma till användning. Det är en oeftergivlig princip i ett rätts-samhälle, att lagen, om så kräves, skall hävdas med statens alla maktmedel. Att vårt lands största parti nu framlägger en motion om förbud mot användande av militär för nedslående av uppror eller upplopp eller för upprätthållande av allmän ordning vittnar om en allvarlig och djupgående brist på förståelse just för den demokratiska ordningens förpliktelser. Hur man till och med kan gå ända därhän, att man säger sig inte kunna se det nödvändiga sammanhanget mellan frågan om polismaktens förstärkning och frågan om militärens användande vid inre oroligheter, som man uttalar i denna motion och som vi nyss hörde från denna plats, är helt enkelt obegripligt.

Denna socialdemokratiska motion kastar ett mycket egendomligt ljus över de förutsättningar, som i våras angavs från ledande håll, att den svenska socialdemokratien är beredd att värna rätten mot våld och övergrepp. Vill man målet, får man väl också vilja medlet. Vad skulle en socialdemokratisk regering exempelvis göra, om i ett kritiskt läge det svenska polisväsendets resurser visade sig otillräckliga? Skulle den utlämna lag och rätt åt ordningens makter? Efter den socialdemokratiska partimotionens framförande om förbud mot att anlita militär för polistjänst torde alla ansvarskännande medborgare i vårt land avvakta ett bestämt svar på denna fråga. Det går inte bara att slå bort den under hänvisning till att de sociala förhållandena i Sverige äro alltför lugna för att vi skulle behöva riskera uppkomsten av situationer så elakartade, att den civila ordningsmakten icke ensam skulle kunna bemästra dem. Vi ha ju sett exempel på detta. Ätminstone har icke socialdemokratien någon rätt att skriva växlar på en okänd framtid.

Jag är därmed, herr talman, inne på en annan sida av det stora problemet om rättsordningens värn. Det, som har aktualiserat detta problem, händelserna i Ådalen, som herr Hansson nyss nämnde, uppenbarade något, som vi förut inte provat på, hur lätt en, låt vara fåtalig, men väl organiserad och disciplinerad grupp kan utnyttja en spänd situation för sina syften. Jag delar deras åsikt, som anse, att händelserna i Ådalen bragt frågan om en skärpt lagstiftning mot revolutionära orosstiftare i ett alldeles nytt läge. Jag behöver därför icke darra i knävecken varken för herr Kilbom eller herr Sillén och deras grupper, men det är klokare att inte invagga sig i någon säkerhet. Det är bättre, som det heter, att förebygga än att förekommas.

Man har tidigare även i borgerliga kretsar kunnat tveka om nödvändigheten att gå just den väg, som nu föreslagits, för »hävdandet av lagens och samhällets auktoritet gentemot främmande och inhemska omstörtningselement», för att tala med högerns valprogram av år 1928. Man har i den allmänna opinionen velat skapa en kraftigare reaktion emot den samhällsupplösande propagandan, man har av myndigheterna velat fordra, att de med ökad vaksamhet skola följa denna propaganda, att speciellt främlingskontrollen skulle intensifieras och att ingen eftergivenhet och släpphänthet skall få göra sig gällande mot de samhällsfientliga krafterna. Men man har också i sådana åtgöranden liksom även i de gynnsamma sociala och materiella betingelserna i vårt land velat se starka motvikt mot revolutionär rörelse. Händelserna i våras ha i ett slag grusat dessa förhoppningar och gjort, att en lagskärpning mot den samhällsomstörtande verksamheten framstår som ett oavvisligt krav. Därtill kommer den krisbetonade atmosfär, i vilken vi leva och som gör den sociala miljön mindre motståndskraftig än förut gentemot den revolutionära agitatio-

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Fort.)*

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

nen. Det är även uppenbart för var och en, som vill se, vad som sker, att de ultraradikala riktningarna betrakta nödtiden som en av sina förnämsta tillgångar. Det är ifrån övertäganden av denna art, som jag hemställer, att kammaren ville se högerpartiets motion om skärpta bestämmelser mot statsfientlig verksamhet. Denna motion syftar till att giva staten möjlighet att redan på ett tidigt stadium effektivt kunna ingripa mot samhällsomstörtande riktningar. Motionen är enligt min mening så upplagd, att den kompletterar det blivande förslaget om förstärkning av det svenska polisväsendet, och den är ju också föranledd av alldeles enahanda omständigheter som detta. Jag upprepar, att en sorglös likgiltighet inte kan vara till gagn för någon, och det är från den synpunkten, som jag sett den organisation, som här i Stockholm har bildats och om vilken jag så tydligt uttalat mig, att något vidare uttalande om densamma kanske inte för ögonblicket behövs.

Innan jag slutar mitt anförande, skulle jag dock vilja liksom den förre talaren säga några ord om Sveriges deltagande i den snart stundande nedrustningskonferensen i Genève. De allmänna riktlinjerna för densamma ha blivit offentliggjorda, och kammarens ärade ledamöter ha kunnat läsa dem i tidningarna, de äro bekanta för alla. Det torde förtjäna uppmärksammas, att vad vid denna konferens kan komma till stånd i ett eventuellt avtal mellan stater i form av åtaganden, är en internationell överenskommelse, som binder en stat vid att icke överskrida ett visst mått av rustningar men icke förhindrar den att på grund av egna, nationella beslut underskrida detta mått. Det är av vikt att betona ytterligare, att hänsyn härvid måste tagas till vad olika stater redan åtgjort med avseende på rustningsminskning, på det att de stater, som ännu inte vidtagit några åtgärder eller som i en mycket ringa grad gjort detta, böra åtaga sig att verkställa en sådan, så att resultatet blir möjligast likvärdiga rustningar eller militära anstalter för alla, givetvis under beaktande av de olika ländernas olika ställning och förhållanden. För Sveriges del måste beaktas, vad dess egen säkerhet kräver, och jag kan inte på något sätt dela den förre talarens mening om att det är olämpligt att inskjuta denna passus i instruktionen. Jag menar för min del, att det är helt naturligt, att detta kommer in i instruktionen, på det att nämligen icke en fredlig stat som vår gör utfästelser, som binda vår handlingsfrihet utan att en verklig nedrustning kommer till stånd.

Om jag så till sist, herr talman, för ett ögonblick får återvända till de ekonomiska och statsfinansiella frågorna och de förhållanden, som därmed sammanhänga, skulle jag om dem allenast vilja tillägga, att svårigheterna ju inte kommit över oss helt och hållet oförberett. Mycket har under de senaste åren varslat om hårda tider, och för en förutseende och förtänksam politik har det givits anledning att iakttaga stor försiktighet redan på tidigare stadium. I detta avseende har det emellertid brutit i betänkelig grad. Ännu för ett par år sedan präglades vänsterns betraktelsesätt, när det gäller statens finansiella förutsättningar, av en oförliknelig och obegriplig optimism, som yttrade sig bland annat i utbyggande av budgeten med nya utgifter och bortdragande av vissa inkomster, vilka just nu hade varit behövliga för jämviktens återställande. Sätillvida måste jag säga, att den politik, som förts här i landet, icke är utan skuld till att de nuvarande svårigheterna äro så stora som de äro. Dock, den frågan är av underordnad betydelse i denna stund, när det gäller att söka i möjligaste mån övervinna svårigheterna. I England har den uppgiften utlöst en samverkan mellan representanter för olika meningsriktningar, och Englands folk har i val ställt sig bakom denna samverkan. I första hand åligger det oss att iakttaga stor återhållsamhet i påkallande av nya och förhöjda anslag och därjämte att söka uppnå enighet om sådana praktiska uppslag, som äro ägnade att uppmuntra företagsamheten, öka arbetstillgången och sanera

statsfinanserna. Hans excellens herr statsministern och hans kolleger skola, i den mån de bestämma sig för att i detta avseende fullfölja en i bästa mening samlande, nationell och folklig välfärdspolitik, icke behöva sakna det svenska högerpartiets stöd och medverkan.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Innan jag går in på ett mera detaljerat bemötande av de erinringar, som blivit gjorda mot budgetförslaget eller mot andra av regeringen framlagda förslag eller vidtagna åtgärder, så anhåller jag att få lämna en om också starkt koncentrerad redogörelse för regeringens syn på den handels- och valutapolitiska utveckling, som förekommit under de senast flydda åren.

Redan under första delen av föregående år kunde regeringen icke undgå att observera, hurusom en stark förskjutning började göra sig gällande i vår handelsbalans. Under det att vi under år 1929 ägde en import, som värderades till 1,813 miljoner kronor och en export på 1,772 miljoner kronor, alltså en skillnad blott på 41 miljoner, samt år 1930 en import på 1,664 miljoner och en export på 1,550 miljoner, alltså det året en övervikt för importen av 114 miljoner kronor, visade de första åtta månaderna av 1931 en import på 921 miljoner och en export blott av 695 miljoner eller en skillnad under $\frac{2}{3}$ av året på 226 miljoner kronor. Här pågick alltså en utveckling i för oss och vår handelsbalans ogynnsam riktning.

När man nu närmare gick frågan in på livet och sporde, vari det abnormalt låg, kom man snart underfund med, att det var exporten, som avvek ifrån, d. v. s. understeg det vanliga. Importen, som under de tre föregående åren i genomsnitt uppgått till omkring 1,140 miljoner för de första åtta månaderna av respektive år, nådde under tiden januari—augusti 1931, som jag nyss nämnde, endast omkring 921 miljoner, sålunda en väsentlig sänkning, vilket med hänsyn bland annat till de fallande priserna tedde sig ganska normalt. Exporten däremot, som på motsvarande sätt uppdelad på de första åtta månaderna 1928—1930, visade ett genomsnitt av omkring 1,090 miljoner, hade under samma tidrymd 1931 stannat vid 695 miljoner kronor eller 395 miljoner mindre än för vart och ett av de närmast föregående tre åren.

Frågan, huruvida, i vilken omfattning och på vilket sätt en förbättring här kunde ske genom ett ingripande från regeringens sida, utgjorde vid denna tid ett inom regeringen ofta återkommande spörsmål. Jag betonar, att detta skedde innan valutaspörsmålet blivit aktuellt genom den engelska flykten från guldmyntfoten och alltså innan de importrestriktiva manipulationer av alla slag, som därav sedermera blivit en följd, försvårat den allmänna handelsomsättningen. Tendensen i vårt handelsutbyte låg alltså före den valutapolitiska katastrofen fullt klar. När man vid denna tid sökte vinna insikt om, varpå den oerhörda beskringen av vår export berodde, fick man på olika håll mycket skiftande anvisningar. Gällde det förhållandena utåt, pekade man på en tilltagande allmän utarmning och till följd därav bristande köpförmåga, på överflöd av varor på många händer samt på en fullkomligt hänsynslös dumpingskonkurrens folken emellan. Såsom inom vårt land angivna orsaker hänvisade man i regel främst till de höga produktionskostnaderna, och fastän man icke vid den tiden behövde klaga vare sig över penningknapphet eller höga räntor, kunde man dock förnimma en viss penningpolitisk oro. Man kände mera instinktivt än klart synbart, att en hård kamp rådde i världen mellan dominerande penningintressen, men vad denna kamp skulle utmynna i kunde icke med säkerhet förutsägas. Det första svaret kom söndagen den 20 september, då meddelande anlände från London, att England beslutat uppgiva pundets anslutning till guldmyntfoten. Frånsett det oväntade och för flertalet män-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

niskors uppfattning rent katastrofala i denna händelse stod det från början klart för regeringen, vilken utomordentlig betydelse saken ägde även för vårt land. Pundets centrala ställning i den internationella handeln gjorde en dylik rubbning kännbar överallt. Storbritannien hade förut under många år motagit svenska exportvaror i större utsträckning än något annat land. Bland våra importländer har det intagit andra platsen. Den frågan inställde sig därför omedelbart, huruvida under den internationella oro, som pundets fall skulle framkalla, vår egen valuta kunde tänkas bevara sin ställning eller om den skulle nödgas följa det givna exemplet. Redan på kvällen den 20 september sammanträdde på initiativ av riksbanksledningen representanter för regeringen, riksbanken, riksgäldskontoret, bankinspektionen, privatbankerna och affärsvärlden till rådplägning om läget. Därvid framgick snart, att vår riksbank tyvärr icke ägde en så stark ställning som önskvärt varit. Likaledes inhämtades, att betydande svenska kapital utlånats till andra länder på sådant sätt, att de icke voro snabbt mobiliseringsbara, men att däremot utländska depositioner i svenska penninginrättningar kunde befaras bli omedelbart uppsagda och uttagna. Det oaktat rådde fullständig enighet om att man borde söka göra allt för att bevara den svenska kronans guldvärde. Det gällde sålunda att söka bibehålla lugnet hos allmänheten och att genom förebyggande åtgärder förstärka ställningen så långt möjligt vore. Riksbanken och riksgäldskontoret tillråddes att söka uppbringa ett utländskt lån vid första möjliga tillfälle. Åt föresatsen att bevara kronans guldkurs borde, ansåg man, med hänsyn till såväl de utländska depositionerna som till eventuella låneförhandlingar givas bestämda och oförtydbara uttryck. I nyss nämnda syfte tillstyrktes, att man genom att hålla börsen stängd de närmaste dagarna sökte förebygga katastrofala utbud av de ur svensk synpunkt mera känsliga värdepapperen.

Under den därpå följande veckan visade det sig emellertid, att riksbanken efter hand ansträngdes allt kraftigare. Såväl inländska som utländska kapitalägare uttogo i ökad takt allt större belopp. Både riksbankens guldvaluta och de utländska valutareserverna minskades med stark fart.

Fredagen den 25 september hölls en ny konferens med representanter från regeringen och riksbanken samt från olika håll tillkallade sakkunniga. Jämväl vid detta tillfälle blev slutresultatet av överläggningen, att man borde, i varje fall till dess frågan om de pågående försöken att erhålla ett utländskt lån lösts i endera riktningen, söka bibehålla kronans guldvärde. Tillika uttalades enstämmigt, att, därest lånehinder mötte, penninguttagen fortsatte och ökades och i följd därav guldmynstfoten finge övergivas, ansträngningarna måste inriktas på att bibehålla kronans inre köpkraft och att söka förhindra inflation.

Under påföljande dag, den 26 september, ingick underrättelse, att lån i tillräcklig omfattning och till rimliga räntor icke kunde erhållas. Riksbanken ansträngdes samtidigt i än högre grad än tidigare. Och på söndagen den 27 september ingav riksbanken framställning, att den måtte befrias från skyldigheten att inlösa sina sedlar i guld. På kvällen samma dag bifölls i extra konsej denna hemställan. I sammanhang med den sökta befrielsen från inlösningskyldigheten med guld beslöt riksbanken — i enlighet med sin rätt att utan samråd med regeringen bestämma diskontot — att höja diskontoräntan till 8 procent.

Inför denna valutakris framträdde på nytt och i skärpt dager spørsmålet, vilken inverkan den svenska kronans depreciering skulle ha på vår handelsbalans, på vår import och export. Att därmed jämväl i övrigt vissa ändringar i den internationella handels förutsättningar inträdde var uppenbart. Därvid blev självfallet den första frågan, vilket internationellt värde det svenska myntet i fortsättningen skulle visa sig kunna hålla.

Som man kunde befara blev kronkursen redan från början utsatt för ganska svåra kastningar. Vid tiden närmast efter frigörelsen från guldmyntfoten svängde den mellan 90 och 80 öre med benägenhet att efter hand gå ytterligare nedåt. Det var därför med den sistnämnda siffran såsom utgångspunkt de första undersökningarna av det nya läget finge göras.

Den största svårigheten vid bedömandet av ställningen låg själfvallet däri, att man hade att räkna med två olika import- och exportgrupper. Länderna med bibehållen guldmyntfot bildade *en* grupp och de med deprecierad valuta *en annan*, inom vilken senare grupp länder funnos, vilkas mynt undergått en än starkare värdeförsämring än vår. För att få fram en helhetsbild måste man därför kalkylera med land för land, med deras och vår inbördes ställning samt med verkningarna i varje särskilt fall av det ena eller andra positions-tagandet.

Vad då först förhållandet till guldmyntfotländerna beträffar, var det obestridligt, att deprecieringen av vår krona, i den mån motåtgärder icke åstadkommo en neutralisering, verkade såsom en importfördyring och importspärr, samtidigt som exporten därigenom ur prisbildningssynpunkt underlättades. Och i den mån kronans växelkurs ytterligare komme att falla, stegrades dessa verkningar i nyss angivna riktningar. Att i detta, det först uppståndna läget omedelbart gå till attack mot dessa länders varuutbyte med oss genom någon handelsrestriktiv åtgärd, innan man fått se vad som från deras sida företogs, synes icke vara motiverat.

Vad därefter angår länderna med deprecierad valuta, varibland vi återfinna England, de nordiska folken och Östersjöstaterna, kunde en blick på resultatet av våra handelsförbindelser med dem under de senare åren säga oss, att det icke kunde vara något intresse för oss att utan tvingande skäl inleda en ömsesidig begränsning av vårt handelsutbyte med dem. I varje fall fanns det enligt min mening jämväl gentemot denna grupp anledning för Sverige att icke utfärda en första stridsförklaring. Först om mera avgörande, samfälliga angrepp mot våra möjligheter att fullfölja lojala affärsförbindelser skulle tillgripas, borde, ansåg regeringen, från vår sida svarsåtgärder av liknande art följa.

Efter utgången av den engelska valstriden visade sig emellertid motsatta stämningar råda på olika håll i världen. Inom länder med bibehållen guldmyntfot ansåg man sig ha blivit försatt i ett ur handelspolitisk synpunkt synnerligen ogynnsamt läge både beträffande införseln av varor utifrån och då det gällde den egna konkurrenskraften på andra marknader. Krav på skyddsåtgärder och repressalier restes från dessa länders producentkretsar i allt stridigare tonarter. I *ett* land sökte man sig fram till motåtgärder på *en* väg, i *andra* länder på flera skiljaktiga linjer, i syfte att »ta igen» eller skapa nytt skydd mot vad man än i dag kallar de deprecierade myntländernas »valutadumping». Merendels började man med det gamla hjälpmedlet: stegrade tullsatser. Men då man ej sällan nödgades konstatera, att detta visade sig föga effektivt, har man efterhand gått över till importreglering, oftast under kontingenteringens form, och även denna åtgärd kompletterad med valutarestriktioner av olika slag.

Under dessa förhållanden måste också den svenska regeringen säga sig, att bl. a. med hänsyn till den hos oss som vanligt pågående importen lägen kunde uppstå, ej minst ur valutavårdens synpunkt, då importspärrar åtminstone i viss utsträckning blevo oundgängliga. Regeringen lät sig därför i god tid angeläget vara att utröna, i vilka avseenden vi ur traktatsynpunkt sett ägde handelsfrihet samt vilken innebörd, vilka konsekvenser och verkningar den ena eller andra åtgärden kunde beräknas medföra.

Den hittills i det pågående handelskriget vunna erfarenheten upprepar allt kraftigare, att det på sitt sätt smidigaste och effektivaste vapnet är importregle-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ringen i dess mest moderna form. Därmed får man ett speciellt grepp på den del av handelsfronten, som man önskar mobilisera och kan — för att fortfarande uttrycka sig militärt — rikta in sin ammunition på den punkt, där den äger den största sprängverkan. Vid inom utrikesdepartementet med biträde av traktatsakkunniga krafter verkställd utredning befanns det emellertid, att för oss denna väg var stängd. Vår tyska handelstraktat, som — med visst här icke tillämpligt undantag — enligt avtalet icke kan uppsägas att upphöra att gälla före den 1 januari 1933, innehåller ett otvetydigt hinder för oss att dessförinnan utfärda importförbud. Jag skall icke nu närmare belysa detta faktum, därest icke dess förhandenvaro bestrides. Men jag kan tillägga, att av den svenska regeringen i Berlin öppnad underhandling med motparten om att få förvärva oss fria händer på denna punkt före nyss angivna uppsägningstid *icke* förde till resultat. Alltså: det alternativet till försvarsåtgärd stod oss icke till buds.

Den stridsåtgärd eller försvarsåtgärd, som inom vissa delar av den svenska pressen ivrigast förordades och vilken nu här i dag haft sin förespråkare i herr Lindman, var naturligtvis högerns gamla livselixir: omedelbart stegrade skyddstullar. Huru höga dessa enligt förslagsställarnas mening skulle vara, om en dast prisfördyrande eller rent prohibitiva, därom växlade uttalandena. Så skedde också beträffande sättet för tullars genomförande. På vissa håll uppfordrades regeringen att på grund av den s. k. kamptullsförordningen av år 1923, sedermera årligen förnyad av riksdagen, besluta om omedelbart höjda tullar. För egen del måste jag finna, att förordningen i fråga icke, vare sig med hänsyn till formuleringen, andemeningen eller de förhållanden, under vilka den utfärdades, kunde berättiga till ett dylikt förfarande. Ej heller denna utväg stod sålunda öppen.

Den enda möjlighet, som här vore användbar, gick ut på att inkalla riksdagen till urtima möte och förelägga den förslag om en allmän tullförhöjning, så tilltagen, att den dämde upp importen i avsedd utsträckning. Visserligen förelåg icke heller här fullt fria händer, enär ett antal betydelsefulla tullsatser voro bundna, särskilt genom den tyska handelstraktaten. Men beträffande de återstående importvarorna ägde ju en urtima riksdag obestridlig maktbefogenhet att i tullavseende förfara som den själv lyste.

Inkallelsen till detta urtima möte hade — av skäl som jag tidigare utvecklat — kunnat ske först i början av november. Den tidrymd ett urtima beslut kunnat omspänna hade sålunda knappast uppgått till mer än en och en halv månad. Med hänsyn till att alla på 1931 fallande utländska varuinköp då säkerligen i största utsträckning och ej minst med tanke på tidningarnas rop på handling voro kontrakterade, skulle de nya tullsaternas förmåga att skära ned importen under de återstående veckorna till nyår varit ytterst obetydlig. Skulle endast lyxvaror angripits, hade verkan blivit än mindre. För importens vidkommande hade det blivit mest en gest, men en gest som icke utesluter, att en sådan kraftyttring i andra avseenden kunnat framkalla synnerligen betänkliga verkningar.

För den som sökt följa den handelspolitiska dragkampen i dess olika skeden står det nämligen klart att en på dylikt sätt tillkommen manifestation nu uppkallar alla de därav träffade till den mest hårdhänta motaktion. Och förhåller det sig därtill så, att de mot vilka man närmast vänder sig äro i större omfattning köpare av oss än vi köpare av dem, huru ställer det sig då? Jag kan icke och skall icke exemplifiera dessa lägen, men vill någon kammarens ledamot ha enskilda anvisningar härom, skall jag gärna stå till tjänst därmed. Att »handla», att »ta saken i egen hand» kan nog i åtskilliga fall försvaras. Men förutsättningen, åtminstone då det gäller ett helt folks välfärd, är, att handlingen bygger på klart genomtänkta och drag för drag förutsedda situationer.

Är så icke fallet och ligger dessutom som hos oss den enda tillfredsställande utsikten för vår handelspolitiska framtid på exportsidan, då äro skälen för en varsam framfart än starkare.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Härmed har jag icke sagt, att icke också vårt land har anledning att minska sina inköp av umbärliga artiklar av olika slag. Men ansträngningarna i den riktningen få icke bli så kraftuttömmande, att vi förlora konditionen för lika viktiga och viktigare uppgifter. Den nu sammanträdande lagtima riksdagen torde på den punkten på grund av redan bebådade förslag kunna uträtta vad som skäligen bör göras.

Men det var icke endast i *yttre* avseende, som skäl förelägo *mot* en intensifierad kamptullsaktion. *Inåt* skulle den också otvivelaktigt ha framkallat oro och en därmed oskiljaktigt förbunden inflationsrörelse. Vad den skulle ha inneburit för bl. a. våra utsikter att få nya avtal och ett välbehövt lugn på arbetsmarknaden, torde vi icke behöva tvista om. Redan nu har ju, som båda de föregående talarna erinrat om, medlingsarbetet gnisslat starkt, och man vet i denna stund icke, om de yttersta ansträngningar skola kunna värja fredens sak. Och jag vågar ställa under debatt, huruvida det ur produktionens och exportens synvinkel relativt hyggliga decemberresultatet skulle under en mot oss upptänd yttre animositet och en i det inre mera upprörd stämning nått det resultat, som nu på olika håll betecknats som ganska överraskande och tillfredsställande.

Härtill har emellertid förvisso medverkat åtskilliga frivilliga åtgärder, som kunnat vidtagas utan att man därmed kommit i kollision med andra intressen, nämligen dels en på frivillighetens väg utövad valutakontroll, dels också en bland åtskilliga affärsmän på senare tiden ärligt tillämpad strävan att — i vissa fall med egen förlust — på olika sätt främja såväl produktion som konsumtion av svenska varor. Att svenska staten, så långt det varit möjligt att följa dess verksamhet, i regel behjärtat samma sak, tror jag mig — även om undantag kunna påpekas — ha anledning försäkra.

Jag skall sedermera återkomma till de av herr Lindman framförda anmärkningarna, men vill redan nu i detta sammanhang beröra en av dem. Det förordades, så vitt jag förstod rätt, att man nu skulle inrikta ansträngningarna på en inflation. Herr Lindman uttalade den meningen, att det nuvarande prisläget betungade näringslivet. Jag måste dock säga, att om jag ser på de båda grenar av näringslivet, som för närvarande ha det mest trångt, kan jag icke förstå detta hans resonemang. Gå vi till trävarurörelsen exempelvis, är det väl uppenbart, att dess försäljningspriser i stort sett äro fullkomligt oberoende av huruvida vi ha en högre eller lägre inre prisnivå i vårt land. Det är alldeles tydligt att för denna oerhört tryckta näring höjda priser skulle medverka till ökade framställningskostnader, utan att man kunde räkna med ökade försäljningspris. Går jag så till jordbruket, måste min reflexion bli ungefär densamma. Gäller det spannmålsodlingen, äro ju där priserna närmast reglerade på förhand, och gäller det den animaliska produktionen, så är det ju så, att dess priser bestämmas på de marknader, dit vi exportera en stor del av dessa varor. Jämväl i avseende å jordbruket kan jag icke se annat än att en prisstegring skulle innebära ökade kostnader, utan att man i det väsentliga skulle erhålla ökade priser. Jag kan sålunda icke följa det resonemang, som ur de hårdast tyngda näringarnas synpunkt pekar på inflation som en i detta ögonblick önskvärd sak, som skulle lätta produktionens svårigheter.

Om jag slutligen efter den nu genomlidna delen av krisen, ur valutavårdens synpunkt jämför Sveriges ställning med samtliga övriga länders med deprecierad valuta, kan det dock konstateras, att intet av dem står bättre till i detta avseende än vi — därvid tillika är att märka, att vi säkerligen under denna moratoriernas tid fått i förhållande till vårt lands storlek tyngre känning av pen-

Vid remiss av statsverkspropositionen. (Forts.)

ningrörelsernas krav än flertalet andra samt att vi tillika icke fått vårt penningpolitiska dagsläge förbättrat med några nya statliga lån, vare sig inhemska eller utländska.

Härmed har jag icke förnekat, att situationen allttjämt, både från statens och den enskildes utgångspunkter, är fylld av svårigheter och bekymmer. Men jag hävdar, att de läkemedel, som man här å olika håll förordat, icke skulle, om de tillgripits, gjort samhällsorganismen motståndskraftigare eller vägen framåt mera banad och jämn.

Jag ber nu att få upptaga några av de erinringar, som under den hittills förda debatten blivit gjorda på vissa punkter gentemot regeringens ståndpunkter eller förslag.

Herr Hansson inledde med att litet ironiskt behandla de besparingsförsök, som blivit gjorda. Han påpekade, att i vissa fall och särskilt under fjärde huvudtiteln inneburo besparingarna uppskov. Ja, jag tror, att han t. o. m. menade, att samtliga hade den karaktären, att de inneburo uppskov. Jag medger, att där finnas uppskov. Men när det gäller en i svårigheter ställd stat, likaväl som när det gäller en i svårigheter ställd enskild person, är det väl, om ett uppskov med utgifter kan ske utan att speciella svårigheter därav framkallas, ingen olämplig åtgärd att begagna sig av det förläringssättet. Och då man vet, att, när det gäller de största beloppen, man inte kunnat av-arbeta de tidigare lämnade anslagen utan för det kommande budgetåret har tillräckliga medel för arbetenas fullföljande på sätt hittills skett, så kan jag icke se annat än att också de utgiftsminskningarna i och för sig äro fullt för-svarbara.

Herr Hanssons andra anmärkning gick, såvitt jag förstod, därpå ut, att re-geringen försummade den sociala omvårdnaden. Jag vågar säga, att den an-märkningen förefaller mig icke vara berättigad. Han gjorde en jämförelse mellan i år och i fjol. Han ställde mot det belopp på 20 miljoner, som nu föreslås i årets statsverksproposition, icke blott det belopp, som föregående år på samma sätt föreslogs, d. v. s. 10 miljoner, utan även de efterbevilningar, som nu ifrågasätts på grund av att arbetslösheten nu fått sådan omfattning. Om man talar om det nuvarande tillståndet på arbetsmarknaden och skall be-döma statens åtgärder och dess villighet att på detta område ekonomiskt bi-springa, så förefaller det mig, att man förfar riktigare, om man till de nu föreslagna tilläggsbeloppen lägger vad som föreslås för det kommande bud-getåret, vilket i och för sig är dubbelt så högt som det belopp som föreslogs föregående år. Och om man det gör, så bli både premisserna och slutsatserna något annorlunda än de herr Hansson här presterade. Dessutom var det un-derligt, att en så sakkunig man som han måste anses göra sig skyldig till flera förbiseenden och misstag. Bland det som föreslås för det kommande budgetåret talade han endast om dessa 20 miljoner samt om de 3 miljonerna till beredskapsarbeten. Men han förklarade, att det förelåg en fullkomlig frånvaro av initiativ, när det gäller småbrukarna och med dem likställda. Någon minut innan herr Hansson började sitt anförande, framlämnades här en proposition med förslag om ett anslag av 2 miljoner kronor till skogsvårds-arbeten. Och dessutom bebådas ju såväl i trontalet som i statsverkspropositio-nen ett förslag om vissa lättnader för egnahemsägare, där man förberedelse-vis upptagit ett anslag på 600,000 kronor. När så är fallet, förefaller det mig, att det inte går an att, såsom herr Hansson gjorde, säga, att inga initia-tiv föreligga, som kunna komma denna yrkesgrupp till godo. När herr Hans-son hänvisade till de i och för sig fullt riktiga och behjärtansvärda ärke-biskopsorden om att i vårt handlande icke tänka på partiet utan på det stora hela, så förefaller det mig, som om herr Hansson lika väl som vi andra hade

anledning att begrunda de ord, som ärkebiskopen rekommenderade oss såsom riktlinjer för vår verksamhet.

Beträffande deputationen till Genève och vad därmed sammanhänger vill jag säga, att jag icke har någon erinran att göra mot vad herr Hansson anförde beträffande de motiv och syften, som ligga bakom delegationens utsändande. Men när han ville beteckna talet om vår egen säkerhet såsom ett uttryck för nationell egoism, så kan jag icke riktigt följa med. Lika litet som väl den enskilde individens vilja att behålla sin frihet och säkerhet kan betecknas som ett uttryck för individuell egoism, lika litet kan väl det förhållandet, att ett land i sådant sammanhang tänker också på sin framtid, på sin rätt att alltjämt leva som en fri och självständig nation, betecknas såsom ett uttryck för nationell egoism. Erinringen om att också vårt lands trygghet måste beaktas förefaller mig tvärtom som en mycket naturlig och riktig mening i dylikt sammanhang.

Man har också på åtskilliga andra håll, även utom riksdagen, uttalat sig kritiskt rörande de direktiv, som regeringen utfärdat för den utsedda Genève-delegationen. Man har betecknat de olika riktlinjerna såsom öooverensstämande med varandra och dessutom såsom alltför varsamma och trevande. Detta ger mig anledning att i detta sammanhang i korthet säga, att vad det, såvitt jag kan se, denna gång främst gäller, det är icke att uppställa långt gående, radikala program. Utan vad som behövs det är främst en framsynt, rådig, fast vilja att försöka bygga upp en på en gång för alla gemensam och hållbar ram omkring de militära rustningarna. De nu utsedda delegerade ha under några dagar gemensamt sökt pejla uppgifterna och funnit, att vad man förnämligast måste inrikta sig på, det är från början att finna partiella lösningar, när på olika områden var för sig motiverade nationella ståndpunkter representera till synes oförenliga önskemål. Att därvid finna utvägar och möjligheter, varigenom länk fogas till länk, det blir kanske icke den främst applåderade, men det är den oundgängligaste insatsen vid denna nedrustningskonferens. Det är i detta fall riktigare, förefaller det mig, att från början medgiva, att svårigheterna äro stora, men samtidigt taga sikte på att allt skall, när det gäller vilja från vår sida, göras för att bemästra dem. Man får ju icke glömma, att det denna gång för första gången på allvar planeras att söka få den nationella suveräniteten att erkänna den internationella solidariteten såsom en, icke högre stående, men sidoordnad mänsklig viljekoncentration.

Jag har också litet svårt att följa herr Hansson, när han förklarar i första hand såsom önskvärt och riktigt, att militär icke användes vid tillfällena av sådan art som Ådalsuppträdet men att samtidigt en ökning av statspolisens icke är nödvändig. Just det fall, som det här gäller, visar väl, att den hittills gällande ordningen och de hittills föreliggande möjligheterna, de civila ordningskrafternas nämligen, icke äro vare sig lämpliga eller tillräckliga för den uppgiftens fyllande. Ty hade sådana förefunnits vid ifrågavarande tillfälle, hade säkerligen denna oerhörda katastrof icke inträffat utan det hela tagit en helt annan riktning. Utan att ett ögonblick vara obehörigt förskräckt över bolsjevismen vill jag också säga, att av den diskussion, som ägde rum på arbetarsidan vid det tillfället, föreföll det dock, som om bolsjevismen då hade nästan obegränsad möjlighet att taga ledningen och dirigera framträdandet från arbetarsidan på ett sådant sätt, att svårigheterna väsentligt ökades och katastrofen kom till. Det förefaller mig således, som om det ges goda skäl för det förslag, som regeringen bebådadt kommer att framställas rörande ordningspolisens förstärkning.

Herr Ländman gjorde i sitt anförande några kritiska anmärkningar utöver vad jag redan inledningsvis bemött, och jag skall be att därom få säga några

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ord. Han skämtade litet över att om det hade varit en mindre nykterhetsvänlig regering, som framlagt det förslag om användning av rusdrycksmedlen, som nu föreligger, så skulle den säkerligen ha fått anmärkning därför från »förbudsfrisinnat» håll. Härtill vill jag endast säga, att även den i nykterhetsavseende mest övertygade måste taga hänsyn till omständigheterna och anpassa sina positioner efter det läge, som faktiskt föreligger. Tidigare och så länge man på nykterhetsvänligt håll hade anledning tro, att en förbudslagstiftning hos oss skulle bli en aktualitet, som när som helst kunde ifrågakomma, så länge detta var händelsen, var det, såvitt jag förstår, en fullkomligt riktig och ur olika synpunkter försvarlig och hållbar ståndpunkt att försöka inrikta sig på att använda dessa medel till att förmedla den ekonomiska övergången från ett tillstånd i lagstiftningshänseende på detta område till ett annat. När inte längre inom de närmaste tiderna framåt en sådan möjlighet föreligger och när man nu på alla håll säger, att i varje fall nykterhetstillståndet måste skyddas genom en djupgående upplysning på detta område, så blir det för nykterhetsvännerna naturligt att ställa sig på den ståndpunkten, att en tillräcklig sådan upplysningsverksamhet är garanterad men att övriga föreliggande medel användas på det sätt, som för statsinkomster i övrigt i allmänhet gäller.

Herr Lindman betonade också, att han tidigare hade förordat en sänkning av repartitionstalet för jordbruksfastighet. Han gjorde inte någon anmärkning på den punkten, men han tyckte, att det var väl, att man åtminstone någon gång på vårt håll fick upp ögonen för rättvisan på den punkten. Jag vill då erinra om att uppfattningen härom liksom också det faktiska läget ju ha starkt förändrats under den senare tiden. Också högerns representanter i den första kommitté, som framlade förslag på detta område, intogo den ståndpunkten, att ett högre repartitionstal för jordbruk var försvarbart och riktigt. Sedermera och efter hand som jordbrukets ställning i förhållande till andra näringar undergrävts och jordbruket blivit ur bärighetssynpunkt allt sämre och sämre ställt, är det klart, att skälen för likställighet i detta avseende alltmer förstärkts. Det är det som i väsentlig utsträckning skett sedan riksdagen förra gången fattade beslut i denna sak. Man är ju på jordbrukarsidan fullkomligt ense om att det är sedan dess som de mest betydande ekonomiska svårigheterna rest sig och ett betydande prisfall på jordbrukets avsättningsprodukter uppstått. Det är från den utgångspunkten naturligt, att den ståndpunkt, som för åtskilliga år sedan intagits, av alla partier sedermera modifierats och att man gjort en undersökning, som resulterat i, att likställighet på detta område vore ur olika synpunkter berättigad.

Herr Lindman avslutade sitt anförande med att säga, att svenska statens ekonomiska ställning skulle kunnat vara betydligt bättre, om man på ett tidigare skede verkligen hade uppmärksammat vad som kunde vara att vänta. Jag skall i det avseendet inte gå in på något meningsutbyte med herr Lindman om vilka det varit, som under tidigare skeden fått utgöra de återhållande krafterna och som med tanke på möjligen kommande svåra tider sökt göra besparingar och hindra en långt driven skuldsättning. Jag vill endast säga, att jag tror, att det över allt i världen erkännes, att den svenska statens ställning, just ur nu anmärkta synpunkt dess bättre, alltjämt måste betecknas såsom sund och god. Och jag hoppas, att denna riksdag icke skall, lika litet som regeringen, försöka åstadkomma någon ändring i det avseendet.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Sedan hans excellens statsministern nu besvarat de två första talarnas anföranden, förmodar jag, att där-

med för kammaren i viss mån markerats, att remissdebattens huvuddebatt, om jag så får säga, avslutats. Dock må det tillåtas mig att göra några blygsamma erinringar gentemot och till statsverkspropositionen och även några reflexioner om det nuvarande läget.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Det är då klart, att vad åtminstone jag i en sådan situation som den närvarande i första hand ägnar min uppmärksamhet åt, är herr finansministerns uttalande angående för flera huvudtitlar gemensamma frågor. Detta uttalande får man väl anse såsom ett slags politisk-ekonomisk kompass för regeringen och såsom markerande regeringspolitiken på det finansiella och budgetära området. Jag ber om överseende, om jag då utan några förskönande ord och fraser övergår till själva sakfrågorna. I detta uttalande av finansministern förekommer en sak, som redan påtalats av amiral Lindman, nämligen att kronans köpkraft inom landet skall upprätthållas. Ja, den saken låter ju mycket bra. Det gör samma goda intryck i och för sig som uppmaningen »köp svenskt» och dylikt. Men frågans kärnpunkt är givetvis, med vilka medel kronans köpkraft skall kunna upprätthållas inom landet, då dess värde utåt har så avsevärt förminskats, att det nu befinner sig cirka 28 procent under guldpunkten eller, om man räknar på det andra sättet, att 100 kronor i guld nu motsvarar ungefär 140 kronor i papper. Det är då givetvis ingen lätt uppgift att upprätthålla kronans inre värde, och för visso går det inte att göra det blott och bart med ett uttalande därom, utan det fördras nog åtskilliga handlingar för att nå det syftet. Och det är just dessa handlingar, som jag skall en liten smula uppehålla mig vid.

Det gamla klassiska medlet, som man har använt och fortfarande använder, om man vill bringa ned priserna, om man vill hålla penningvärdet högt och varuvärdet lågt, är ju diskontoskruven. I full konsekvens med denna åskådning skyndade man ju också, omedelbart som man släppte guldet, att trissa upp en diskontosats av 8 procent för bästa växel. Och härvid är ju att märka, att vi blott några månader tidigare hade haft ett diskontoläge i vårt land på allenast 3 procent. På den tiden fördes en stark presskampanj gentemot de skånska sparbankerna för att de inte följde riksbankens direktiv i ty fall och gingo med på en ränteställning efter samma linjer som riksbankens diskonto. Nu har jag inte hört den kampanjen fullföljas, när man gick upp till ett diskonto på 8 procent, ty det hade ändå sett för galet ut. Men skall man följa riksbanken den ena gången, så skall man väl göra det den andra gången också. Tyvärr har man nog nu pressat sparbankerna hos oss så grundligt, att man kan ifrågasätta, om det är möjligt, att deras motståndskraft kan räcka till att stå ut med denna diskontopolitik, som man för just i den tanken, att den skall vara ett av huvudmedlen för upprätthållande av kronans köpkraft inom landet. Sparbankerna nere hos oss äro ju förlagsmän för jordbrukskrediten och den mindre företagarkrediten, ja, även för åtskilligt rätt stor sådan. Men i enlighet med sin natur kunna de ju inte vara förlagsmän för spekulationsaffärerna, vilket de inte heller böra vara. Det hänger då utomordentligt på om dessa sparbanker kunna stå emot den ekonomiska sugning, som sker dels på grund av åtskilliga omständigheter till Stockholm och dels till de enskilda bankerna. Det är ju så mycket som är honat här i huvudstaden, som koncentrerar pengar till sig. Jag vill då inte särskilt anmärka på att postsparbanken samlar mycket pengar till sig. Men här är ju huvudsätet för livförsäkringsbolagen och många andra saker, allmänna pensionsförsäkringen o. s. v. Det är inte små summor, som på dessa vägar samlas hit. När nu riksbanken håller så högt diskonto som för närvarande, och ännu mera när diskontot var uppe i 8 procent, så är det solklart, att privatbankernas inlåningsräntor någorlunda måste följa med. Eljest skulle ju marginalen bli större, än de själva vilja ha den. Så har ju också skett nu. De ha kommit till

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

en inlåningsränta som ligger i överkant gentemot vad sparbankerna kunna giva. Ja, de flesta privatbanker nere hos oss i Skåne ha för närvarande högre inlåningsränta än sparbankerna äro i stånd att giva. Jag tror nog, att de insättningar, som redan finnas i sparbankerna, i allmänhet bli kvar, med undantag dock för sådant kapital, som nödläget tvingar insättarna att successivt taga ut, för att de inte skola ekonomiskt störtas under denna konjunktur. Det kapitalet försvinner. Men det är solklart, att nytt kapital, ledigt kapital inte under dessa förhållanden kommer till sparbankerna. Det söker sig naturligtvis väg till platser, där det får högsta räntan. Det är därför som jag uttalar den bestämda meningen, att det höga ränteläget, vilket, såsom jag antar, närmast är motiverat av denna önskan att uppehålla kronans köpkraft inom landet, nödvändigtvis måste forcera fram en massa fallissemang både inom jordbrukets område och på andra närstående områden, där den ekonomiska motståndskraften inte är tillräckligt stor för att kunna uthärda nästan vad som helst. Det är också tydligt, att ett dylikt ränteläge skall stå absolut hinderande i vägen för varje slags företagsamhet, låt vara i blygsam skala. Ränteläget och, beträffande landsbygden, den kapitalknapphet, som automatiskt inträffar på grund av denna räntesugning, och kanske än mer de psykologiska förhållanden som härmed sammanhänga, allt detta gör, att ingen vågar sig på någonting sådant som att sätta i gång en ny verksamhet. Ty en vacker dag är kanhända riksbankens ränta uppe i 8 procent igen, och då står man där. Vad blir nu återigen följden av detta? Jo, givetvis att de arbetslösas skaror ökas. Hur länge tror man egentligen, att man skall kunna hålla på på detta sätt? Tror man överhuvud taget riktigt själv på satsen, att man, när skillnaden utåt i jämförelse med guldunkten är en depreciering på 28 procent, skall kunna på konstlad väg uppehålla pariteten med den gamla prisnivån inom landet, d. v. s. uppehålla kronans köpkraft oförändrad? En förutsättning för att detta skulle kunna ske, skulle väl nästan vara, tycker jag, att staten här liksom i Ryssland själv är ensam importör och exportör och kan bestämma priserna som den vill. Då kanske det kunde låta sig göra. Men eljest lär det väl knappast vara möjligt att göra en dylik hermetisk tillslutning gentemot utlandet, utan den möjlighet att importera varor utifrån, som föreligger, måste väl medföra, att man också inom landet får en känning av försämringen i kronans värde utåt. Hurudant blir nu under dessa förhållanden facit för jordbruket? Ja, hans excellens statsministern säger, att man inte kan påverka exportpriserna. Det är sant. Men vad blir resultatet av de andra åtgärderna? Jo, resultatet blir på grund av ränteställningen och jordbrukets skuldsättning samt i betraktande därav att vi från utlandet måste köpa vissa oundgängliga saker, att jordbruket kommer ännu värre ut. Allting blir fördyrat för oss i svenska kronor. Det kunna vi inte komma ifrån. De åtgärder, som hittilldags vidtagits och som, om man får tolka de gjorda uttalandena strikt efter ordalydelsen, ställts i utsikt för framtiden, måste således ovillkorligen i högsta grad påskynda jordbrukets misär i detta land, måste ovillkorligen medföra, att jordbrukets ställning än mer försämras än den hittills varit. Och den är gudi klagat redan tillräckligt svår.

Jag tror därför, att man även på detta område liksom på en del andra områden måste en smula uppmjuka de hittills tillämpade principerna. Ty det går nog inte att taga dem så helt som hittills. Jag kan heller inte förstå, att någon olycka därmed skulle vara skedd, ty vi få ändå betänka, att om man skall i längden vinna något genom konstlade medel i en bestämd riktning, så blir det gärna så, att de medel, som man därvid tillgriper, successivt måste göras allt starkare och starkare, varigenom också friktionen gentemot dessa konstlade medel blir allt större och större. Jag förstår nog, att det är många intressen som legat bakom, då man inte velat göra någonting i detta fall. Men

jag förmodar, att man på dessa intressen, som legat bakom denna politik om uppehållande av kronans oförändrade köpkraft, kan tillämpa den danska läkarens kända rapport: »Operationen afløb heldig, men Patienten afdøde alligevel.»

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Ja, i sammanhang med spørsmålet om den svenska kronan står givetvis också problemet om hur det skall bli möjligt att få den svenska kronan, om jag får begagna ett sådant uttryck, mera i sin hand, eller, med ett ord sagt, hur man själv skall kunna en smula inverka på den höjdpunkt i förhållande till guldets, vid vilken kronan skall stanna. Sedan man släppt guldets ankarfäste — vilket man givetvis varit tvungen att göra — är det naturligtvis förhållandet mellan import och export som därvidlag är avgörande, och dag för dag hänger det på om det är flera eller färre som vilja köpa utländska valutor och även i viss mån på om bankerna söka hålla igen beträffande viss import. Men därvidlag är det klart, att importörer, som tro sig kunna förtjäna, nog ha möjlighet att utan bankernas förmedling skaffa sig valutor fastän till litet högre pris. För att förhindra sådant måste man nog gå synnerligen rigoröst tillväga. Ja, då har det skymtat fram i herr finansministerns uttalande, att det skulle vara meningen att lägga högre tull på lyxvaror och umbärliga varor, ävensom motsvarande acciser. Då inställer sig den frågan: räcker det med dessa eventuella åtgärder, riktade mot lyxvaror och umbärliga varor? Förslår detta för att bringa vår handelsbalans på rätt köl? Ty det är väl ändå den första förutsättningen för att man skall få ett verkligt grepp på de ekonomiska problemen. Men kanske herrarna ha några andra medel? I så fall skulle det vara mycket intressant att få en upplysning därom under denna debatt. Jag föreställer mig emellertid, att det måste gå till ungefär så, att kan man inte driva upp exporten allt mer, så måste man nog begränsa importen på ett eller annat sätt. Hans excellens statsministern var nyss inne på frågan om den tyska handelstraktaten. Jag skall inte alls inlåta mig på spørsmålet om denna traktat är så skriven, att den kan uppsägas innan den bestämda utlöpnings tiden, den 31 december i år, eller inte. Men vad jag däremot är alldeles på det klara med, det är, att vi inte böra vänta en enda dag med att säga upp den efter traktatens egna bestämmelser. Ty det voro vi eniga om, hans excellens och jag, när denna traktat sista gången omstuvades, att det var en mycket dålig traktat. Och trodde vi då, att den skulle bli dålig, så har verkligen erfarenheten visat, att den blivit många gånger sämre, än vi kunde föreställa oss. Ja, nu vet jag väl, att det inte finns något prejudikat på att en svensk regering har sagt upp en handelstraktat med en stormakt. Men när läget är så exceptionellt och oförmånligheten för Sverige så påtaglig som i detta fall, kunde väl ändå en sådan åtgärd sättas i fråga. Det som särskilt framhölls var att gatstensexporten skulle kunna försvinna och att de sydsvenska jordbrukarna inte skulle kunna exportera djur vidare. Ja, gatstensexporten är försvunnen, och likaså djurexporten. På många, många månader har det inte varit ett enda djur, som gått över till Tyskland. Det går fortfarande litet smör, men nu är det ju i Tyskland allvarligt på tal att höja smörtullen till 120 mark per 100 kilogram, och det är ju nära nog detsamma som importförbud. Jag vågar således ännu en gång rikta en allvarlig vädjan till hans excellens statsministern att inte försitta tillfället utan uppsäga denna olycksaliga traktat så fort ske kan. Den innefattar ju också bindningar på åtskilliga punkter, där det är fråga om det mest utmanande kram, som vi skola taga emot nästan utan någon tull. Och detta står inte i särskilt god samklang med de utlovade tullsatserna på lyxvaror och umbärliga varor. Jag förmodar, att de varuslag, som därvid skola komma i fråga, inte komma att tangera den tyska tulltraktaten. Men i så fall komma ju förhållandena att ännu mycket värre skära sig mot varandra.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

När det gäller att besvara den fråga, jag nyss framkastade, nämligen om det verkligen räcker med att genomföra det program, herr finansministern annonserat, så måste man givetvis ha klart för sig, hur pass tänjbart man tar begreppet umbärliga varor. Jag förmodar, att det väl inte går så synnerligen långt. Och då ser det mörkt ut, tycker jag, i fråga om möjligheten att på den vägen få vår handelsbalans på riktig bog. Jag vill visst inte rekommendera, att vi skola helt och hållet kopiera de åtgärder, som vidtagits av någon utländsk stat. Förhållandena äro i allmänhet en smula olika, och även utgångspunkterna kunna vara i viss mån olika. Men det är säkert av utomordentligt stor betydelse, att man noga ger akt på och söker draga sina slutsatser av vad andra stater under liknande kritiska förhållanden företagit sig. Och då ges ju alldeles gratis ett exempel från England av i dag, från den nu sittande engelska regeringens åtgärder och de beslut, som det engelska parlamentet har fattat på alldeles liknande områden. Där är visserligen programmet likt den svenska finansministerns program vad beträffar lyxvaror och även något vad beträffar umbärliga varor. Men där tillkomma också ett par andra punkter, som äro av avgörande betydelse. Där har man också gått in för tullar på sådana artiklar, beträffande vilka importen är av större betydelse och vilka kunna i tillräcklig myckenhet framställas inom England självt. Någoting motsvarande finns inte i den svenska finansministerns uttalande till statsrådsprotokollet. Det gäller där också varor, som utbjudas till dumpingpriser, och därvidlag har man gått rätt radikalt till väga. Det är möjligt, att man ämnar senare differentiera det nya tullskyddet något bättre, när man fått litet mera erfarenhet och har litet mera tid på sig. Men just nu sker det helt summariskt. Man lägger på en tull av 50 procent av varans värde och därmed punkt. Det är ju praktiskt taget detsamma som ett importförbud, eller bra nära åtminstone. Det skall naturligtvis vara alldeles särskilda varor, som skola ha möjlighet att tränga igenom en sådan barriär. Ja, gör jag mig då den frågan: finns det här i Sverige större eller mindre grenar eller delar av svensk produktion, som befinna sig i ett sådant läge, att prisställningen vid import av motsvarande varor uppnått eller rent av överskridit dumpinggränsen och att importen i följd därav håller på att ökas på den svenska produktionens bekostnad, så kan svaret icke bli annat än att så på många håll är fallet och att således på många punkter en däremot svarande revision av den svenska tulltaxan erfordras. Nu förstår jag mycket väl, att ett tillvägagångssätt någorlunda i likhet med vad som nu praktiseras i England skulle vara någoting nytt för våra förhållanden. Man skulle helt enkelt bryta med den vanliga traditionen, som man hittills följt. Jag kan inte skymta någoting i statsverkspropositionen, som tyder på, att man ens haft en avlägsen tanke på eller överhuvud fäst sig det minsta vid de åtgärder, som England vidtagit eller håller på att vidtaga på detta område. Vi få komma ihåg, att i England gäller det ju en omkastning av själva systemet, där man överger principer, som härskat sedan 1846. Ett system, som varat så länge, har naturligtvis gått engelsmännen så att säga i blodet, det var naturligt, att så och så skulle det vara. Nu skall jag inte alls fästa mig vid frågan om man bör godkänna eller tadla de åtgärder, som där vidtagits, men jag kan icke neka till att jag måste uttrycka min beundran för en nation, där parlament och regering verkligen visat en sådan kraft och en sådan vilja att taga på sig ett tungt ansvar, som en dylik systemförändring, som den som nu äger rum i England, otvivelaktigt annonserar för hela världen. Man säger ju öppet och klart, att det gäller endast att utjämna handelsbalansen och naturligtvis att få pundet i sitt normala läge eller åtminstone på en punkt, där man behärskar ställningen någorlunda.

Det skulle naturligtvis vara alltför förmätet att begära eller ens uttala en

önskan om att man i Sverige skulle vidtaga någon åtgärd — naturligtvis lämpad efter våra nationella förhållanden — som motsvarade det engelska tillvägagångssättet. Måhända sakna vi förutsättningar härför både i fråga om representation och statsmän, men funnes det en liten smula god vilja, så ginge det kanske, ty det är märkvärdigt vad den goda viljan kan supplea för-
mågan. Men problemet är sannerligen allvarligt och skall man nå ett resultat, fordras det vilja att gå till botten med problemet. Jag tror icke, att någon nämnvärt stor procent av Sveriges folk i detta ögonblick har riktigt fattat det djupa allvaret i den ekonomiska ställning, som vi nu bokstavligen sväva i. Men detta får icke hindra den som känner ansvaret litet starkare, att giva uttryck åt sina tankar. Jag skulle därför vilja rikta den vördsamma bönen till regeringen, att den måtte noga följa med den engelska regeringens åtgärder i motsvarande stycken, icke i den bemärkelsen, att vi skola efterapa engelsmännen, men så, att vi hålla oss noga underrättade om hur långt man där har kommit och framför allt att vi taga i allvarligt övervägande, huruvida vi behöva göra något liknande här hos oss eller om de engelska åtgärderna till äventyrs inte alls passa för våra förhållanden utan vi kunna klara oss själva utan några sådana åtgärder, som det stora och trots allt rika England ansett sig nödsakat att vidtaga. Ty att det var den bleka nöden, som tvingade engelsmännen att göra en så radikal förändring, som de nu gjort med avseende på sina handelsförhållanden med utlandet, det behöver ingen tvivla på.

I sammanhang med spörsmålet om den höga räntans utomordentliga skadlighet för jordbruket vill jag nämna, att mitt enda hopp för närvarande är, som jag nyss uttalade, att sparbankerna kunna motstå trycket både från riksbanken med dess diskontosatser och från de enskilda bankerna och andra penninginrättningar, som kunna vilja suga upp sparbankernas pengar, ty eljest ha vi små utsikter att kunna genomlida de här förhållandena. Det är nu tyvärr så, att i åtskilliga delar av vårt land, särskilt i Norrland, sparbanks- och jordbrukskassesystemen äro föga eller icke alls utvecklade. Jag vill därför på det enträgnaste vädja till regeringen att taga i allvarligt och snart övervägande, vad som kan göras från statens sida för att underlätta kreditmöjligheterna för just jordbrukarna i Norrland och eljest på sådana orter, där man saknar ett lämpligt sparbankssystem. Den frågan torde nämligen ytterst vara avgörande för hur det skall gå för mångtusende, som otvivelaktigt komma att stupa, om de för sitt kreditbehov bliva nödsakade att anlita de enskilda bankerna.

Den förste ärade talaren här i dag talade ju om sitt intresse för jordbrukarna, och då kan det väl gå an för mig som jordbrukare att tala om mitt intresse för jordbrukarna, även om de skulle bo i Norrland. I Skåne tror jag nog vi klara oss med sparbankerna, men kunde trycket lättas på dessa banker och det så fort som möjligt, så vore det ju en synnerligen stor välgärning, och det är just därför, som vi reagerat så hårt mot det här uppskruvade räntesystemet.

Medan jag uttalar detta vill jag framhålla ännu en sak. Jag är ju nu en gammal man och har själv varit med om en tidigare krisperiod, som drabbade jordbruket såväl som alla andra näringar i landet. Det var alltså en billighetsperiod, ty en krisperiod är ju detsamma som en billighetsperiod. Under en sådan period blir ju nästan allt så naturligt billigt, att ingen kan producera någonting, åtminstone icke till avsalu, ty det blir uppenbarligen bara förluster. Men det var den skillnaden mellan den krisen och den nuvarande, att då var *allting* billigt. Då fanns det inga dyrorter, som man nu talar så mycket om; det var litet dyrt på sina håll, men icke så som nu. Det var icke heller så, att den ena näringsgrenens utöware stod i en inkomstställning, som var oerhört hög, medan den andres inkomstställning var oerhört låg, utan

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

allas inkomstställning var oerhört låg. Och vad som också var lågt den gången, det var räntan. Ränteställningen var sådan, att man med någorlunda hygglig säkerhet kunde få låna pengar till 4 % ränta. Nå, man genomled den krisperioden, och någon diskontoskärpning behövde icke vidtagas. Vi repade oss den gången; det gick icke smärtfritt, det var tvärtom mycket smärtor, men några diskontohöjningar företogos icke. Vi ha alltså exempel på att en kris kan genomlevas utan sådana här höjningar i diskontot. Och då frågar jag mig: Skulle det icke kunna ske lika bra nu? Ja, den frågan kan jag icke besvara. Det heter ofta, att ett högt ränteläge gör, att kapital flyter till det land, där det höga ränteläget råder, förutsatt naturligtvis att det finnes motsvarande säkerhet bakom placeringen. Men något sådant kan man ju icke tala om nu, ty ingen tror väl, att utländskt kapital flyter hit under nu rådande förhållanden. Det flyter ut utan att komma tillbaka. Det som vållade olyckan i höstas var väl, att utländskt kapital flöt ut fortare än beräknat, och nu lär det väl icke återkomma i brådrasket. Jag får erkänna, att den kris, som rådde på 80-talet, ägde rum under vissa andra förutsättningar än nu, men man kom emellertid till ekonomisk jämvikt utan att taga diskontoskruven till hjälp, ty det ansåg man vara att förstöra det hela och göra det onda ännu värre. Jag erkänner och kan gärna säga det, att jag begriper icke vad det höga diskontot under nuvarande förhållanden gör för nytta. Vill man kanske skrämman någon spekulant så att han icke vågar spekulera? Jag får då säga, att för den som väntar på att göra sig inkomster genom spekulation, för honom spelar en räntehöjning under en 14 dagar eller en månad ingen roll. För den jämnt fortgående produktionen däremot betyder det oerhört mycket. Jag tror, att detta är ett problem att taga i allvarligt övervägande och att man bör undersöka, om det icke är en gammal ekonomisk vidskepelse, åtminstone under nuvarande förhållanden, att taga diskontoskruven till hjälp. Den sortens åtgärder hör nog till dem, som Wennerberg sjunger om, när han talar om banken, »som hjälper tu och stjalper sju». Det kan man vara alldeles övertygad om.

Det finnes också, som jag nyss nämnde, åtskilliga grenar av den svenska produktionen, där det står och väger, och där man frågar sig: Skall allt ramla eller skall det kunna upprätthållas under denna kritiska tid? Jag kan nämna en sak blott som ett exempel, jag skall icke ingå närmare på saken. Jag syftar på sockerfrågan. Regeringen har i det fallet liksom överhuvud i en hel del ekonomiska spörsmål, som tränga sig fram, iakttagit tystnad. Ja, kunde man på så enkelt sätt få frågorna ur världen, så får jag erkänna, att tystnad är en härlig sak, och det är förvisso mycket bättre att vara tyst än illa tala. Men denna sockerfråga är av en sådan utomordentlig betydelse — och vi få betänka, att det är många andra frågor, som också påkalla uppmärksamhet — att man kommer icke förbi den. Dessa spörsmål pressa sig fram och göra sig hörda och då frågar man: Hur stå vi nu? Jag skall åtminstone i dag icke på minsta sätt inlåta mig på spörsmålet, men jag vill slå fast, att man tiger icke ihjäl ekonomiska frågor.

Det är vidare en del av statsverkspropositionen, som jag särskilt fäst mig vid och som ingen föregående talare här har berört. Jag syftar på sjätte huvudtiteln, där det ju annonseras ett nytt förslag till förordning om bilskatt med avsevärt höjda skatteavgifter. Att biltrafiken får lämna större bidrag till vägkostnaderna här i landet, det är ett program, som jag i princip icke har något att anmärka på; hur detaljerna komma att läggas, får man väl se, när propositionen kommer. Men när det gäller fördelningen av intäkterna av den där supponerade skatten, då får jag säga, att det kungliga förslaget är rentav räpnadsväckande. Det hela har nämligen lagts så, att staten ensam tar allt vad som kommer att flyta in genom denna skatt. Staten skulle komma ifrån

dels hälften av 30 %-bidraget till vägunderhållet, d. v. s. den hälft, som för närvarande icke utgår av bilskattemedel, och dels anslaget till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar. Det blir verkligen mycket på en gång. Nu sitter det ju en kommitté, som arbetar på en revidering av väglagen, jag tror den kallas vägsakkunniga, och vidare ha vi en skatteutjämningskommitté. Jag har visserligen icke sett något utlåtande från någotdera hållet, men såvitt jag förstår, måste, eller åtminstone kan, detta Kungl. Maj:ts tillvägagångssätt innebära ett föregripande av dessa kommittéers förslag. Vad beträffar skatteutjämnningen, så har det ju alltid hetat, att man borde försöka avgränsa vad staten skall göra och vad landstingen, primärkommunerna och andra skola göra, och man har ju tänkt sig möjligheten av att staten finge taga på sig åtskilliga utgifter, som det vore svårt för de andra att bära. Här har man däremot gått i en diametralt motsatt riktning. Här har staten sagt, att nu gå vi ifrån alltihopa, vi ha inte det minsta intreses av saken utom att kommandera det hela. Staten tänker alltså icke bidraga ytterligare, men hur skall det då bli med de väghållningsskyldiga, som enligt nuvarande väglag skola utgöra vägs-katten? Jo, de skola utgöra vägs-katten efter samma grunder som hittilldags, och ökas nu anslagen, så att det blir mera pengar, som kunna användas för vägändamål, så är det också solklart att det samlade beloppet av alla de 25 %-tillskott, som de väghållningsskyldiga själva skola bidraga med, blir större än det var förut. Ju större anslag, ju mer måste tagas ut i vägs-katt, det kommer man inte ifrån. Det blir just en märkvärdig krislättnad, helst om man tar i beaktande att av alla oskäligen skatter på jordbruket — och de äro åtskilliga — är väl ändå vägs-katten, som det nu ligger till, den allra oskäligen, det lär väl ingen komma förbi. Jag har verkligen rent ut förvånat mig över att ett sådant förslag som detta kunnat komma från Kungl. Maj:t. Jag har också erinrat mig, att det icke är så värst länge sedan det ärade statsrådet och chefen för departementet och jag gingo på samma linje och voro överens om att vi skulle lätta litet på bördan för de väghållningsskyldiga. Detta tycks man nu utan vidare ha lämnat helt och hållet åt sidan. Skall bonden betala skatt för vägnas förbättring, så bör det för honom vara betydligt bättre att få betala denna som en direkt statsskatt än i form av den synnerligen oskäligen vägs-katten, som är sju gånger värre. Att förslag om ändring i detta hänseende måste framkomma är ju tydligt. Man kan icke, åtminstone icke på alla håll, bryta så helt och hållet med sitt föregående som här skett, och därför har jag velat uttala en protest, den får höras så långt den kan.

Nu har det ju talats åtskilligt om den tyska traktaten, och jag har ju för min del uttalat min bestämda mening om densamma, men vi ha ju en ännu färskare traktat, den s. k. Oslokonventionen. Jag har på detta ställe tidigare uttalat mig om denna konvention och vill nu göra gällande, att den visat sig ingenting annat vara än ett underskrivet papper. Man talar om att de här fem makterna, som skulle sammansluta sig, betydde rätt så mycket såsom en enhet gentemot en stormakt, och man har sagt, att det vore nödvändigt att avsluta denna konvention för att man skulle kunna hålla utbytet mellan nationerna så fritt som överhuvud vore möjligt. Den fanan skulle ju hållas högt med hjälp av denna konvention. Nu ha tre av konventionsstaterna höjt sina tullar sedan konventionen slöts, och jag förmodar, att detta skett med de andra staternas goda minne. Vårt land hör ju till dem, som hålla alla traktater riktigt efter bokstaven och kanske något längre än bokstaven kräver. Nu skulle det vara ytterst intressant att få höra vad denna traktat egentligen har givit, i synnerhet som det har vinkats litet med att den här femmaktskonstellationen skulle utöva ett visst mottryck, om man i England skulle slå in på protektionistiska vägar. Jag har tillåtit mig erinra om att jag icke trodde, att engelsmännen skulle fästa sig så mycket vid denna konvention, och att döma av vad de för-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

klarat, ha de icke heller gjort det, men det vore kanske möjligt att få en upp-lysning, huruvida konventionen måhända varit till gagn.

Man har också varit inne på frågan om sänkningen av repartitionstalet för jordbruksfastighet och jag skall giva regeringen mitt erkännande för att regeringen efter den behandling, som förslaget fått under den förberedande handläggningen, ändock tagit upp frågan, ty det kunde ju vara tämligen tvivelaktigt, om regeringen skulle vilja göra det efter den förhistoria, som frågan haft. Det uttalande, som amiral Lindman hade om denna fråga, tyder ju också på, att han nu har ett visst intresse för densamma. Jag kunde annars icke märka något vidare intresse för saken under den tiden, då han var statsminister, och detta intresse hade, om det förefunnits, kunnat manifesteras starkare. Men bättre sent än aldrig.

Nu vill jag understryka, att detta förslag om sänkning av repartitionstalet på jordbruksfastighet från 6 till 5, det är ett provisoriskt förslag. Vi anse, att repartitionstalet 6 är så orättfärdigt, oskäligt och olämpligt, att det under alla förhållanden kunde nedsättas, och herrarna få alls icke betrakta det nu framlagda förslaget som någon ingående del i ett slutgiltigt förslag, som jag hoppas och tror kommer att byggas på helt andra och förnuftigare grunder. Under sådana tider som dem vi nu ha får man emellertid ta även en tillfällig lättnad med tacksamhet, även om man tycker att den är mindre än den egentligen borde vara.

Jag har en gång förut påtalat den debatt, som vi hade 1928 om vårt ekonomiska läge och den uppfattning, man då hade, att valutaläget var stabiliserat. Jag stred då obetingat på den linjen, att man icke kunde anse, att valutaläget var stabiliserat. Hans excellens herr statsministern ansåg dock, att läget var stabiliserat och att man utan fara kunde taga konsekvenserna av denna stabilisering. Nåja, riksdagen fattade icke något beslut i dylik riktning, men icke desto mindre vidtogos vissa förberedande åtgärder med utgångspunkt från att det ekonomiska läget verkligen var stabiliserat. Ja, ha finansministerns bekymmer för att få budgeten att gå ihop under nuvarande förhållanden varit svåra och besvärliga, så måste jag säga, att hans arbete hade blivit nästan omöjligt, om man hade fullföljt den tankegången att läget var stabiliserat 1928. Har det nu varit svårt att få debet och kredit att gå ihop, så måste det, som sagt, varit omöjligt, om man utgått från de förutsättningar, man ansåg föreligga år 1928. Jag tycker att detta framför allt bör visa, att man i ekonomiska ting icke skall vara alltför sangvinisk. Ty om man tar det ekonomiska för sangviniskt, så giver oss det reala livet många rättelser och knuffar, som kunna leda till rysligt svåra feltag och misräkningar. Jag hoppas och tror att de, som ansågo, att det ekonomiska läget var stabiliserat 1928, efter de stora misräkningar, de nu erfarit, lärt sig att för framtiden fara varliga fram, när det gäller ekonomiska ting.

I det sammanhanget vill jag uttala, att jag har fäst mig vid att det på åtskilliga ställen, ja, jag kan säga på många ställen i statsverkspropositionen, göres uttalanden av vederbörande departementschef om att han mycket gärna önskar att höja det och det anslaget och anser att det skulle vara nyttigt, men att han icke kan föreslå något sådant för ögonblicket på grund av de ekonomiska förhållandena. Särskilt har jag fäst mig vid dylika uttalanden under femte huvudtiteln. Nu vet jag icke vad dylika utfästelser kunna förbinda till för framtiden. Det kan ju förhålla sig så, att det kan vara ett vackert talesätt, ett mildt ord, men det kan också vara allvar i den saken och säkert är, att även det allra minsta ord i dylik riktning på många håll uppfattas efter det senare alternativet. Jag har själv från talarstolen vid ett par tillfällen uttalat den meningen, att jag anser det oundgängligen nödvändigt, att man samlar ihop och koncentrerar och gör klart för sig de sociala utgifter, som staten

verkligen har tagit på sig, så att man får någon norm att gå efter och får klart för sig, att de mest nödvändiga sociala utgifterna naturligtvis måste sättas i första rummet och de sociala utgifter, som icke äro av så pressande natur, mer och mer så att säga måste skjutas ut mot periferien. Det är tydligt, att man måste få en samlad blick på det hela, så att man vet, dels vad man får offra på det sociala området och dels huru mycket dessa kostnader äro fixerade till. Man måste emellertid härvid taga undan de belopp, som äro avsedda för arbetslösheten. Detta anslags storlek är ju beroende på så många faktorer. Hur stort detta anslag måste vara beror många gånger på åtgärder, som jag åtminstone icke vid detta tillfälle skall vidröra. Det kan bli ökning och det kan bli minskning. Men går man medvetet in för sådana statsåtgärder, som leda till undergång för produktionen, så höjes ju automatiskt detta anslag. Då ökas arbetslösheten och staten måste träda in och hjälpa. Anslaget till arbetslösheten vill jag alltså taga undan från denna koncentration, men alla andra sociala anslag måste vara med. Skälet varför jag vill få alla anslag samlade, är just, att man därmed skall kunna få en överblick över de olika ändamålen och deras mer eller mindre centrala betydelse i det sociala arbetet. Man behöver få en samlad uppgift på de belopp, som dessa anslag gå till, och om man eventuellt är klar för en viss utveckling på något håll, behöver man en uppgift på kostnaderna härför. Då kan man överväga, huru mycket staten tål vid att verkligen utgiva på det sociala området. Ty dessa utgifter äro icke elastiska i den meningen, att de kunna sänkas under kritiska tider och höjas under tider av starkt inflytande statsinkomster, utan de äro elastiska i den meningen, att det blir värre att klara dem under kritiska tider. Jag tror, att det vore skäl att ta i övervägande, hur mycket statsfinanserna tåla vid att belastas, när det gäller utgifter för sociala ändamål, under vilka tider som helst, alltså även under kritiska tider. Jag tror, att herr statsrådet skulle få tacksamma uttalanden av tillfredsställelse från många, om en sådan överblick verkligen möjliggjordes. Nu skötes det hela på måfå. Man kommer till en anslagsgren, och så kastas det fram, att den är viktigast av alla, och så trissar man ett stycke på det anslaget. Nästa år är det en annan gren, och så driver man upp det anslaget, och så blir det en tredje gren o. s. v. oupphörligt. Det är alldeles omöjligt för den enskilde att kunna avgöra eller lägga sitt votum, som han bör göra, under sådana förhållanden. Jag tror också, att det finnes en viss anledning att taga ett fastare grepp här i Sverige på detta spörsmål. Det finnes också åtskilligt, som förekommer i utlandet i den vägen, som det kan vara värt att fästa sig vid. Jag medgiver, och det sade jag också beträffande det jag nyss talade om, att man icke skall direkt kopiera utlandet, men man bör icke blunda för åtskilligt, som där händer. Man har måst skära ner de sociala utgifterna i England, och man har måst skära ner dem i Tyskland, och man har i Schweiz med en oerhörd majoritet röstat ned en stor social utgiftsfråga. Det är så, att detta manar till eftertanke, och vad vi kunna göra på detta område, böra vi också göra. Men jag tror icke, att man gagnar de sociala ärendena, om man giver sig ut alltför långt på djupet. Framför allt skulle jag anse det vara utomordentligt olyckligt, om man ginge så långt, att man på detta område måste tillgripa liknande metoder, som man tillgripit i England och Tyskland. Det är för att undvika bakslaget som jag, herr statsråd, tror, att det är alldeles nödvändigt, att man får ett fastare grepp på dessa spörsmål. Det är kanske icke heller så, att dessa uttalanden i motiveringen till anslagen, att man vill höja på det och höja på det, äro så alldeles utan betydelse. Jag har sett här i riksdagen, att det i åtskilliga fall icke har betytt någonting, men jag kommer särskilt ihåg två gånger, då man tog en dylik motivering, som förekommit under flera år, som en slags förbindelse, som

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

skulle honoreras, och det kostade mycket pengar. Det skulle därför vara mig mycket kärt, om man för framtiden tänkte sig en liten smula för, innan man oreserverat uttalade sig för en viss höjning på en viss punkt, utan att man också är beredd på att i handling åtminstone verkställa en del av denna höjning.

Ja, här finnes naturligtvis en hel massa småfrågor, som skulle kunna tagas upp till skärskådande, men vi befinna oss ju nu i ett allvarligt ekonomiskt tillstånd. Jag skulle vilja säga, att vi äro precis i samma ställning som en person, som har blivit utsatt för olycka och blivit skadad. Vi ha nu kommit i den ställningen, att vi lidit en djup ekonomisk skada. Men händer en olycka, brukar man icke precis tala om sådana småsaker som ett rispat finger, och därför skall jag icke nu syssla med småsaker. Det blir nog tillräcklig tid att under riksdagens lopp diskutera dem också, och man har ju givetvis också skyldigheter gentemot sina kamrater att begränsa sig. Men innan jag nu slutar, skulle jag verkligen önska säga ytterligare några ord. Det var så, att herr Hansson i Stockholm började sitt anförande med att säga, att han bl. a. uppträdde som talesman för en del av de svenska jordbrukarna. Det glädde mig mycket. Det blir ju kanske då möjligt även för mig att tillföra honom mera intresse för de verkliga jordbruksfrågorna. Det kan naturligtvis aldrig ett ögonblick falla mig in att tro, att herr Hanssons intresse för jordbruket har det minsta sammanhang med att vi ha valår i år. Det vore en hädisk tanke, och så tror jag icke är förhållandet. Jag skall emellertid hälsa den nye kämpen för det svenska jordbruket mycket välkommen, och vill han vara med om produktiva åtgärder, som gagna det svenska jordbruket, skulle jag vara ännu mera tacksam.

Herr Hansson var inne på det danska systemet, men jag tror, att han behöver se över det en gång till, innan han fäster sig vid det och vid vad man enligt det systemet söker göra för jordbruket. Som det nu är förspänt, tror jag det anses, att vid bondeförbundare äro några slags exklusiva jordbrukare, som hålla näsan i plogfåran och icke tar den därur, och att vi icke bry oss om, hur det är på andra områden, närmare eller fjärrare. Men där man har det kritiskt och där det behöver aktivt göras någonting, där slå vi icke dövörat till. Vi känna alltför väl till satsen: i dag mig, i morgon dig. Vi veta hur vi själva ha det. Jag vet, hur det var, då jordbrukarna klagade under tiden, då industrien hade det bra. Då sade man, att det var bara jordbrukarnas vanliga gnäll, och så rekommenderade man särskilt, att vi skulle organisera oss. Vi skola organisera oss så och så, och det behöves bara organisation, så skulle det hela klara upp sig, sade man. Man pekade på England, där det icke var tal om några svårigheter, men framför allt har man bittida och sent pekat på Danmark, och särskilt de skånska jordbrukarna ha fått äta upp det danska undervisningsschemat så många gånger, att vi blivit tämligen nöjda med det-samma. Nu har det blivit tyst om det danska föredömet, och det är icke underligt, när man kommit så långt inom en del av de organiserade jordbruken i Danmark, som man har gjort i den s. k. Randers-föreningen, att man på allvar sätter i fråga, att man skall utgiva nödmynt för att klara sig igenom situationen. Jag förstår nu icke riktigt, vad man skall ha bakom sina nödmynt. Oaktat man på det svenska jordbruksområdet kommit med många fordringar, som ofta vandra högt uppe i det blå, så har man dock icke kommit med något så galet, som detta förslag. Men vad visar det i och för sig, att någonting dylikt kunnat framkomma? Jo, det visar, att det ekonomiska trycket vilar så oerhört på Danmarks jordbrukare, oaktat deras många och stora organisationer. Dessa ha icke hjälpt dem. Organisation kan vara bra, så länge man är tämligen ensam om att organisera sig, men när alla organisera sig mot alla, så neutraliserar sig det hela tämligen noga. Det blir inte mycket med orga-

nisationsvinsterna i det hela, och i Danmark har man just kommit till den *Vid remiss av statsverkspropositionen.*
ständpunkten.

Det är handling vi nu behöva för att komma ur det ekonomiska kärr, i vilket vi ramlat ner. Om man verkligen skrev något mindre traktater och tog i litet mer i handlingsväg, så tror jag, att man gagnade landet mest och bäst. Det talas om samförstånd, men när den förste talaren, som uppträdde här, skisserat upp alla de förbehåll, som han gjorde, när det gällde samförstånd, fick jag på det hela taget icke alls fram något samförstånd. Jag fick icke något sammanhang, ty han uttalade, såvitt jag icke hörde fel, sin glädje över att den nuvarande krisen var ett tecken till den nuvarande produktionsordningens sönderfallande, d. v. s. Ragnarök. Ja, det blir svårt att ernå samförstånd för denna saken, om man icke är klar med någon annan produktionsordning, eller är det den ryska ordningen kanske, som han vill införa? Men då får jag säga, att det har riktats mycket klander mot den också. Jag trodde verkligen, att man nu i socialiseringsnämnden efter tolv år hade klarat den frågan, hur det hela skulle ordnas, men ännu har åtminstone icke jag fått någon klarhet i saken. Och, herr Hansson, var övertygad om att Sveriges jordbrukande folk gärna går till samarbete, men då skall icke detta samarbete ske i den formen, att man skall kommendera folket. Man får icke säga, att det skall du göra, och det skall du icke göra, och så skall det vara och så skall det icke vara. Det leder till missbruk av ordet samarbete, det blir icke allvar av det hela under sådana förhållanden. Eljest är, Gudi klagat, ställningen sådan, att ett starkare samarbete borde etableras mellan alla de medborgare, som intressera sig för och djupt känna behovet att samlas kring Sverige och dess välfärd, och då skulle ingen känna sig mer tillfredsställd än jag.

Jag hoppas, att de olika uppmaningar till den nu sittande regeringen, som jag nu riktat, icke alla måtte falla precis på hälleberget utan leda till en samling, som ju överhuvud taget bör utgå från regeringshåll. Ty om den ena riksdagsmannen skall ge ett hugg här och den andra ett hugg där, så blir det just ingenting med det hela. När man ser på utlandet, t. ex. på England, hur de engelska liberala i stort sett, möjligen med undantag av Lloyd Georges lilla grupp, när det gällt Englands vara eller icke vara som en ekonomisk stat åtminstone under de kritiska förhållanden, som nu råda där, givit avkall på sina gamla djupt inrotade idéer, så borde det väl icke vara alldeles utsiktslöst att vädja till det svenska liberala och frisinna folket att taga i övervägande och litet studera de engelska förhållandena och undersöka, hur långt de i likhet med de engelska liberalerna kunna sträcka sig i samförståndsväg. I så kritiska tider skall verkligen samarbete ske. Då få vi alla ge avkall på en del saker, som varit axiom och kära för oss, blott för att gamla Sverige skall lyckligen kunna rida igenom denna den sannolikt värsta ekonomiska kris, vårt land har genomlevat.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Som talesman för jordbruksintressena ligger det nära till hands för mig att anknyta där den siste ärade talaren slutade och liksom han uttrycka den förhoppningen, att man här inom riksdagen, oavsett åsikter i övrigt, är villig att medverka till åtgärder, som kunna vara ägnade att hjälpa vårt jordbruk i de svårigheter det f. n. befinner sig i.

Jag har alldeles särskild anledning att nu yttra mig om några frågor, vilka beröra jordbruket och som här ha av olika talare behandlats, och jag vill då först säga några ord om sockerfrågan, eftersom denna fråga tagits upp såväl av den siste ärade talaren som av den föregående, nämligen herr Lindman.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Det har av båda dessa talare påpekats, att man ej i statsverkspropositionen uttalat något alls om sockerfrågan, om dess läge eller om åtgärder från statens sida i detta läge. Det har av herr Lindman erinrats om, att där ej upp-tagits något förslag om anvisande av anslag för subvention åt betodlingen i år. Jag vill då erinra om, i vilket läge hela denna fråga befinner sig. Som bekant utlöper nu det femåriga avtal, som varit gällande mellan sockerbola-get och betodlarföreningen. Ej minst med hänsyn till de svårigheter, socker-betsodlingen haft att kämpa med under de senaste åren, och den utveckling, världsmarknaden företett, och med tanke på en del invecklade problem, som röra vår egen sockerproduktion, ansågs det av regeringen redan sommaren 1930, att det vore önskligt, att de då arbetande sockersakkunniga finge till-fälle att med stöd av monopollagen göra vissa speciella undersökningar, som toge sikte på de båda sockerbolagens produktion av socker. Utlåtandet från de sockersakkunniga, vilket berörde en hel del frågor om produktionen, till-verkningen och kostnaderna härför hos sockerbolagen, detta utlåtande förelåg ej färdigt förrän i november sistlidna år, och det hade från de båda intresse-rade parternas sida, såväl sockerbolagens som betodlarnas, ansetts, att det knappast vore lämpligt att träda i nya förhandlingar rörande villkoren för betodlingen under kommande år, förrän sockersakkunnigas utlåtande föreläge. Det förelåg, som jag nämnde, i slutet av november och förhandlingar upptogs sedan mellan sockerbolagen och betodlarna i december under en ordförande, som de båda parterna enat sig om. Jag har ej anledning att här närmare ingå på vad som tilldrog sig under förhandlingarnas lopp. Jag har emeller-tid underrättats om förhandlingarnas gång av vederbörande ordförande vid för-handlingarna, som haft de olika parternas medgivande att därom hålla rege-ringen underkunnig. Jag vill endast säga, att, sedan förhandlingarna avbru-tits strax före jul, upptogs de ånyo på nyåret. Men efter någon tids för-handlingar visade det sig, att man i dåvarande läge ej kunde komma längre, utan ordföranden såg sig föranlåten att förklara förhandlingarna avbrutna. I fråga om förhandlingsläget just då kanske jag får erinra om ett par saker, som icke äro hemlighållna utan som redan äro meddelade genom pressen. Då förhandlingarna upptogs, uttalades från betodlarföreningen ett önskemål, att man skulle vid beräkandet av betpriset tillämpa det gamla förfaringssättet med en multipel, d. v. s. att betpriset skulle stå i relation till sockerpriset. Men man önskade förändrade grunder. Då gjorde sockerbolagen ett erbjud-ande, som i stort sett gick ut på, att man skulle bibehålla den gamla beräk-ningsgrunden men lämna ett tillägg på 20 öre eller, under vissa förutsätt-ningar — vid viss utsträckt betodling — 25 öre per 100 kg betor, alltså ett tillägg till förut gällande priser. Man hade emellertid ej kunnat nå enighet om under vilka förutsättningar och i vilka prislägen tillägget skulle utgå, och det var närmaste anledningen till, att förhandlingarna avbrötos. Man ansåg emellertid inom regeringen, att de båda parterna borde på nytt bringas att förhandla om saken, att, då ett visst närmande skett, det vore önskvärt, att förhandlingarna fortsattes. Och efter att ha inhämtat, att man hos betodlar-föreningen och sockerbolagen ej hade något emot att fullfölja förhandlingarna inför en av Kungl. Maj:t förordnad kommission, blevo den 8 januari i år 3 personer förordnade att såsom av Kungl. Maj:t utsedd kommission undersöka möjligheten att åvägabringa uppgörelse mellan de båda parterna. Kommissio-nen började sitt arbete omedelbart i förra veckan och kommer, efter vad jag har mig bekant, att fortsätta inom de närmaste dagarna. Det torde då vara ganska förklarligt, att man ej kunde i statsverkspropositionen eller på annat sätt upptaga förslag till sockerbetodlingens stödande, då hela frågan om nytt avtal ligger under förhandlingar mellan de intresserade parterna. Och jag har svårt att tänka mig, att någon regering, oavsett vilken ställning den intar

till frågan, skulle kunna göra något uttalande i ena eller andra riktningen, så länge dessa förhandlingar inför en av Kungl. Maj:t utsedd kommission pågå.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag har också anledning att på grund av några uttalanden i debatten yttra mig om ett par andra frågor, som beröra jordbruket och dess läge just nu.

Den förste ärade talaren i debatten, herr Hansson, talade särskilt om de svårigheter, som drabba det mindre jordbruket, svårigheter, som vi alla känna, och som jag tror, att vi alla behjärta. Jag lyssnade uppmärksamt på herr Hanssons yttrande, och jag fäste mig vid, att han ej angav, på vilka vägar eller på vad sätt han ansåg åtgärder böra vidtagas. Som jag ser saken, är det två områden, där svårigheter nu gjort sig starkt gällande och där det givetvis vore ur jordbrukets synpunkt önskvärt, att en förbättring kunde inträda. Den ena sidan av saken gäller kreditfrågan. Den frågan var även herr Olsson i Kullenbergstorp ganska ingående inne på. Jag vill i det hänseendet erinra om, att man inom jordbruksutredningen i höstas sysselsatt sig med dessa frågor. Utredningen kom in strax före jul med ett utlåtande till regeringen, där man redogjorde för resultatet av de gjorda undersökningarna. Man hade vänt sig till husällningssällskapen, till olika kreditorganisationer, hypoteksföreningar, sparbanker, jordbrukskassor och liknande inrättningar för att få en belysning av läget. Man tog också reda på, i vilken omfattning utmätningar eller annat exekutivt förfarande kommit i fråga. Jag får säga, att den framställning, som då lämnades rörande jordbrukets utsikter, var nog så belysande. Det var ingen enhetlig bild man fick av förhållandena i hela landet. Det visade sig, att förhållandena vore något skiftande, men på det hela taget fick man det intrycket, att kreditsvårigheterna ökats under senare tid. Emellertid hade ej jordbruksutredningen haft tillfälle att utarbeta närmare utformade förslag till åtgärder, som kunde vara ägnade att lätta svårigheterna. Vi ansågo emellertid i regeringen, att frågan var av den vikt, att det vore önskvärt att få ett närmare utformat förslag, eventuellt alternativa förslag till åtgärder, och därför har på min föredragning uppdragits åt jordbruksutredningen att fullfölja utredningen och utforma förslag i berörda avseende, för vilket ändamål utredningen också fått bemyndigande att tillkalla särskilda experter. Nu möter det otvivelaktigt ganska stora svårigheter att finna några utvägar, något verkligt effektivt tillvägagångssätt, när det gäller att lätta kreditsvårigheterna. I stort sett tillhandahålles kredit åt jordbruket genom enskilda organisationer, genom hypoteksföreningar, genom sparbanker och genom jordbrukskassorna, som äro delvis stödda genom statliga åtgärder. Saken är, som jag nämnde, på nytt remitterad till jordbruksutredningen för närmare utredning, och i avvaktan härpå har det ej varit möjligt för regeringen att i statsverkspropositionen föreslå närmare åtgärder. Jag vill i det sammanget erinra om, att jordbrukets liksom det övriga näringslivets kreditfrågor stå i nära samband med ränteläget, just de frågor, som den siste ärade talaren ganska ingående uppehöll sig vid. Jag vill i det hänseendet påpeka något, som torde vara för alla bekant, att frågan om penningpolitiken och diskontot ej ligger inom regeringens makt och myndighet. Det är riksdagens egna valda förtroendemän, som ha att förvalta riksbanken och bestämma diskontot, och jag vill då närmast med anledning av den siste ärade talarens yttrande erinra om, att det närmast torde ankomma på riksdagen att se till, att denna befogenhet utövas på ett sätt, som har riksdagens gillande. Ifrågavarande förtroendemän äro ju ansvariga endast inför riksdagen, ej inför regeringen. Jag har velat erinra om denna sak, ty det är givet, att hela frågan om jordbrukets kreditangelägenheter står i nära samband med det allmänna ränteläget inom landet, och detta står i direkt förhållande till gällande diskonto.

Det har vidare med fullt fog av flera talare här erinrats om, att det närmast

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

är svårigheterna i fråga om den animala produktionen, som gjort sig så starkt gällande under senaste år, och att så många jordbrukare, såväl större som mindre, befinna sig i svårigheter. Jag vill då endast i korthet erinra om, att vid behandlingen av denna fråga måste vi ihågkomma, att vi här i Sverige ej endast äro självförsörjande i detta avseende utan mer än självförsörjande. De finnas, som anse, att det vore lyckligt, om vi ej hade så stor export och ej vore så beroende av världsmarknaden och dess priser. Jag vill ej ingå närmare därpå. Det skulle föra för långt. Jag vill endast erinra om, att utvecklingen särskilt under senaste år, i vad gäller den ena av dessa stora artiklar, nämligen smöret, har gått i den riktningen, att vi förbruka mera inom landet än tidigare. Exporten har gått ner från nära 27,000 ton år 1930 till under 20,000 ton sista året, men samtidigt har man av verkställda undersökningar funnit, att förbrukningen av smör inom landet ökats högst avsevärt. De uppgifter man har från större samhällen visa en ökning av 20 till 30 %.

Vad angår fläsket vill jag endast erinra om, att vi förra året exporterade mer än någonsin förut. Exporten utgjorde 29,000 ton. Det kan vara skäl att erinra därom med tanke på den stora importen av majs.

I fråga om åtgärder, som kunna vara ägnade att göra den animala produktionen mera lönande, vill jag i korthet erinra, att man närmast har två linjer att följa, den ena att förbilliga produktionen, den andra att förbättra avsättningsförhållandena genom en bättre organisation. Vad den första frågan angår, den förbilligade produktionen, ankommer det kanske närmast på de enskilda lantmännen och de enskilda lantmannaföreningarna och -sammanslutningarna att vidtaga åtgärder. Och jag vill ej uraktlåta att framhålla, att jag tror, att vi ha ännu mycket att göra på det området. Ännu ha vi stora möjligheter att tillvarata i våra naturliga betesmarker. Det har framkommit en metod att konservera fodret, och jag tror, att vi ha anledning att till det yttersta utveckla alla de möjligheter, som erbjudas oss. Härtill kommer, att de utländska fodermedlen på senare tider äro avsevärt fördyrade. De förete en prisstegring på 30 till 40 % enbart under sista kvartalet 1931. Även detta är en anledning till att så mycket som möjligt bygga på inhemska produkter.

Vad den andra saken beträffar, bättre avsättningsmöjligheter och bättre organisation, vill jag endast erinra om, att där befinna vi oss på ett område, där statsmakterna både vilja och kunna ingripa stödjande i olika avseenden. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid de anslag, som av riksdagen beviljades år 1930 på grund av enskild motion och år 1931 på grund av Kungl. Maj:ts proposition, anslag som beviljats till en bättre organisation av mejerihanteringen och därmed sammanhängande grenar av jordbruksnäringen. Jag vill gärna erkänna, att särskilt under sista året utförts ett synnerligen intensivt och framgångsrikt arbete, då det gällt att bättre organisera mjölkproduktionen och mejerihanteringen. Det har bildats sammanslutningar för ändamålet, mejeriförbund och mejeriföreningar i olika delar av landet, och jag tror, att man har anledning att betrakta detta arbete som löftesrikt. Jag vill också erinra om den statliga mejerilånefond, som upprättades för två år sedan och som under sista året faktiskt kommit till mycket stor användning. Man har på allvar tagit itu med att rationalisera och förbilliga mejeridriften i olika avseenden.

Till sist vill jag endast säga, att man nog ej kan ange någon patentmedicin, som vore ägnad att hastigt och på en gång förbättra förhållandena. Jo, kanske om det vore fråga om ett program, som gällde hela världen. Jag syftar på, att det är produktionsförhållandena i de skilda länderna och handelsförhållandena, som till stor del förorsaka, att också vi befinna oss i svårigheter. Det är alltså många faktorer, som vi ej kunna bestämma över. Men såvitt det är oss möjligt böra vi var och en i sin stad sträva efter att finna en lösning av de olika frågor, som framträda och beröra skilda grenar av lantushållning. Jag tror,

att det därvid kan liksom hittills påkallas stöd och hjälp från det allmännas sida, men jag tror också, att det kräves vidgad sammanhållning mellan jordbrukarna, och detta oberoende av om det är många eller få tunnland de bruka och oberoende av deras åsikter i övrigt.

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Herr **Kilbom**: Herr talman! Att döma av den tämligen rundliga tid, som såväl herr Lindman som herr Hansson använde till att behandla den kommunistiska rörelsen, tycks det vara *den* som står under remissdebatt. Kanske dock herr Lindman drevs av samma motiv som fjärlarna, då de på vintern ha benägenhet att söka sig till ljustet. Resultatet för dem brukar dock bli mycket sorgligt. Må vi hoppas resultatet av herr Lindmans »närmande» till kommunismen blir detsamma. Med detta vill jag självfallet icke antyda, att herr Lindman skulle vara någon lättfjärl. Det vore en förolämpning, som jag ingalunda vill göra mig skyldig till.

Jag befinner mig i dag i det lyckliga läget att kunna i väsentliga punkter instämma i ett anförande, som hölls redan vid riksdagens öppnande, ett anförande, som, om jag vore mycket sangvinisk, skulle ge mig anledning hoppas, att den rörelse jag representerar inom kort får hälsa en ny medlemsansökan. Herr Trygger i första kammaren predikade Ragnarök för hela den nuvarande samhällsordningen. »Knappast tillförne har Europas ställning varit fylld av större faror och mera ovisshet. — Världskrigets fördärbringande följder visa sig *dagligen med stigande skärpa*. De freder, som gjorde slut på denna fruktansvärda kamp, ha genom sina *mätlösa krav* undan för undan underminerat vad kriget lämnat kvar av vilja och kraft till *återuppbyggande av stater och samhällen*. — Förhoppningarna på Nationernas förbund ha endast i ringa mån kommit till ett förverkligande. De som trodde, att förbundspakten var avpassad för att medföra något nyttigt, ett skydd för det ingångna fredsavtalet, ha fått rätt i väsentliga punkter. — Det har alstrats en situation, som hotar att bryta sönder *den inre ordningen i ett flertal länder* och sålunda äventyra *jämväl den yttre freden*. — Den ekonomiska och finansiella oreda, som nu föreligger, gör intrycket av ett *kroniskt lidande, som endast genom ett djärvt ingrepp mot dess djupare orsaker kan undanröjas*.»

Ja, mina damer och herrar, det är icke det ringaste tvivel om, att denna karaktéristik är riktig. Jag måste emellertid vara hädisk nog att draga i tvevelsmål, huruvida de djupsinniga, världsomfattande och bärande idéer, som här i dag lagts fram av de föregående talarna, på något sätt sikta till att komma till rätta med de djupare orsaker, som herr Trygger talar om. Jag tror, för att ett ögonblick vända mig till herr Olsson i Kullenbergstorp, att den tid vi för närvarande leva i föga är ägnad till söndagskrattande kring egna gul- och blåmålade stuguknutar, föga ägnad att uppfordra oss att i nationell självförhåvelse slå oss ned och ropa hosianna över vårt » eget ». Vår tid är ägnad att skapa en *internationell* och socialistisk grundval för uppfattningen om vägarna ur det nuvarande tillståndet. De politici, som representera den nationella inskränktheten och det nuvarande samhällssystemet, äro hopplöst omöjliga, och de partier och det samhällssystem de företråda äro *dömda att gå under*.

Vad är det man rekommenderar från borgerligt och socialdemokratiskt håll mot allt det onda, som nu trycker en värld? Högern rekommenderar en ny lagstiftning mot högförräderi. Regeringen vill ha utvidgad statspolis. Och att döma av yttrandet av socialdemokraternas ordförande faller man på det hållet tillbaka på ett bibelspråk ur ärkebiskopens tal vid riksdagens öppnande. Jag tror icke, att någon i detta nu skall kunna påstå, att det är självförhåvelse, om vi som representera *internationalismens* och *kollektivismens* samhälls-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

system, fråga: Har icke vårt samhällssystem med Sovjetunionen prövats och befunnits vara det bättre? Herrarnas samhällssystem har i varje fall gjort bankrott. Den tafatthet, med vilken man går att försvara det, kunde i och för sig vara bevis nog.

Emellertid är det icke enbart den nuvarande samhällsordningen, som är skuld till den föreliggande situationen. Det finns också andra orsaker till krisen. Det har pekats på dem — men ack, på vilket storslaget sätt! Låt oss säga det rent ut: så länge Versaillesfördraget existerar, så länge denna imperialistiska rövemoralens fred som Versaillesfördraget är signaturen för, så länge Youngplanen och all den utplundring, som denna juridiskt konstituerar, får existera, så länge kunna herrarna vara övertygade om att det icke finns ens palliativ mot det nuvarande tillståndet.

Det nämndes något här om Sovjetunionens dumping. Är herr Lindman så enögd, politiskt sett, att han icke vet, att hela världen får kännas vid den krigskontributionspolitik, som segermakterna med speciellt ett par av dem i spetsen bedriva? Tyskland hade bara under september månad ett exportöverskott på över 400 miljoner guldmärk, ett exportöverskott, som gick till avbetalning å krigsskadeståndet. Slår man upp den svenska importstatistiken, är det lätt att finna, huru stor del Sverige och den svenska allmänheten fick lämna för Youngplanens fullgörande. Krigsskulderna måste strykas. Man hade väntat, att detta sagts ut i den översikt över det finansiella läget, som — jag höll på att säga — vi *icke* fått, sagts ut av regeringen och av de talesmän för olika partier, som här redan varit uppe i dag. Tyskland har med hänsyn till Frankrikes och Belgiens återuppbyggnadskostnader redan betalt för mycket. När mellan 20 och 30 miljarder mark pressats ut, då är det tid att säga: Nu må det vara slut, nu måste Tysklands arbetande folk, som främst få bära bördorna, värnas. Icke minst Sverige såsom varande ett av de främsta »uppländerna» för tysk export har anledning att hävda detta — detta samtidigt som vi för vår del vidhålla den principiella uppfattningen om kapitalismen såsom *grundorsak* till den nuvarande krisen.

Dumping, vad är det för någonting? Vad är det för mening i att tala om Sovjetunionens dumping till Sverige i detta nu och att söka framställa denna såsom orsak till krisen? Sådant är okunnighet eller oärlighet! I Frankrike klagas man över den tyska dumpingen; i Amerika gjorde man på samma sätt för icke länge sedan; där klagas man dessliques över svensk dumping; i England klagas man över den tyska dumpingen o. s. v. Sanningen är ju den, att när billiga varor vråkas ut över hela världen, måste det för de stater, som urpressas de oerhörda belopp det nu gäller, leda till ett försämrat ekonomiskt läge. Och börjar väl cirkelgången, är man snart framme i det nuvarande tillståndet. Krigsskadeståndspolitikerna är en av de främsta orsakerna till den nuvarande varuomsättnings- och finanskrisen.

Jag vill dock här betona, att även om den nu pågående krisen övervinnes, så börjar det snart en ny, och på detta sätt kommer det att gå, så länge det system råder, vilket kan karakteriseras som ett allas krig mot alla. Trots allt prat om ned- och avrustning kommer det att bli nya imperialistiska rustningar och uppdelningar av världen, ny kamp mellan de stora internationella finanskapitalistiska sammanslutningarna, ny kamp om råvarukällor, avsättningsmarknader, hamn- och järnvägsanläggningar, nya diplomatiska noter och nytt diplomatiskt sladder — herrar diplomater gjorde f. ö. större nytta, om de bleve avskaffade, de kunde fuller väl ersättas med handelsrepresentanter — nya tullmurar, importrestriktioner och valutaåtgärder. För vårt vidkommande säga vi öppet ifrån, att vi icke tro, att vägen ur detta är att ropa: leve gamla Sverige! Vi tro, att den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen på andra områden pekar bort från den nationalistiska begränsningen fram till vidare syn-

fält och till större ekonomisk sammanslutning, bort från kartgränserna mellan länderna, fram till kultur och förnuft, ekonomiskt samarbete och samarbete på andra områden omfattande *hela världen*.

Jag vill ännu en gång tillägga: om allt detta hade vi väntat få höra något av regeringen. I varje fall hade vi väntat, att regeringen sagt något därom i direktiven till den delegation, som nyss utvalts för Genève. Men huru låter det där? Det är ett haltande på båda benen, ett försök att sitta på två stolar — med resultat att man hamnar mitt emellan. Direktiven innebära, att man skall »verka för alla framkomliga förslag till ned- och avrustning» men jämväl taga hänsyn till »Sveriges säkerhet». Herr Hansson, som ju är en erfaren politiker, drager nog en liten smula för stora växlar på lättrogheten — knappast tror han själv på vad han säger — då han stiger upp och förklarar, att han hoppas, att delegationen kommer att *enhälligt* gå in för positiva åtgärder för nedrustning, denna delegation, som dels har att följa den nämnda dubbelsidiga deklARATIONEN från regeringen, dels har den sammansättning den fått: å ena sidan på den »vänstra» kanten herr Vougt — äras den som äras bör, ty han står väl kanske längst till vänster — samt herrar Hansson och Sandler, å andra sidan emellertid landshövding Hammarskjöld och amiral Arvid Lindman. Nej, från denna delegation har Sveriges arbetande folk, som tror, att en av vägarna till en bättre samhällsordning och till mindre risk för kriser är militarismens avskaffande, från denna delegation har det ingenting att vänta. Vi fick f. ö. belägg för denna uppfattning då vi hörde herr Lindmans anförande här, där det så klart som helst sades ifrån, att det var helt andra omständigheter än det positiva nedrustningsarbetet, som för honom skulle vara avgörande.

I detta sammanhang kan jag för övrigt ansluta mig till den kritik, som visst levererades av herr Hansson, att man väntat, att riksdagen skulle ha satts i tillfälle att överlägga med delegationen antingen vid ett slutet eller ett öppet sammanträde — ja, ett öppet sammanträde vore väl det naturliga, då det ju ändå gäller en hela folkets angelägenhet. Men härpå tänker man uppenbarligen icke det ringaste. Regeringen uppställer direktiven, herrar generaler, kommandörkaptener, sekreterare och amiraler och några riksdagsmän resa ned — och vi få här hemma sitta och taga emot deras välvisa rapporter, om vi ens få några sådana. Vilken parlamentarism, ers excellens, vilken demokrati, vilka glänsande tillfällen för folkets valda representanter att yttra sig om folkets livsfrågor!

Jag måste emellertid på ett annat område giva regeringen en eloge — till den kraft och verkan det hava kan. Om jag ser på regeringens krisskatteförslag, kommer jag osökt att erinra mig den föregående krisen och de åtgärder, som då vidtogos för att hjälpa upp det hela. Åren 1920—1923 diskuterade vi, såsom herrarna kunna finna i protokollen från denna tid, många gånger den dåvarande krisen och åtgärderna däremot. Vi ha från hösten 1921 till mars 1923 en socialdemokratisk regering. Vilka åtgärder föreslog den till avhjälpande av svårigheterna? Jo, *sänkning* av statstjänarnas löner med, om jag icke minner mig, 33 miljoner om året — de lägre statstjänarnas löner — vidare *höjning* av kaffetullen, på sätt damerna och herrarna känna. Men jag såg icke till något som helst förslag från den socialdemokratiska regeringen om extra beskattning för att avvältra en del av krisens konsekvenser på dem, som *kunde bära en sådan beskattning*. I det avseendet, ers excellens, tycker jag att denna regering är betydligt modigare och inne på, *principiellt* sett, sundare vägar, än den socialdemokratiska regeringen var den gången.

Emellertid måste jag på det bestämdaste kritisera, att regeringen icke gått längre, än den gjort. Ty trots vad herr Lindman nämnde i det hänseendet, tror jag nog, att det finns både stora möjligheter och anledning att gå längre. Jag

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

skall i detta sammanhang icke gå in på det berättigade i att undantaga de juridiska personerna från krisskatten, men jag vill endast erinra ers excellens om att år 1926 hade blott 35 av de större bolagen i landet en samlad nettovinst av i runt tal 103 miljoner kronor, år 1927 hade de 136 miljoner, år 1928 157 miljoner kronor och år 1929 190 miljoner kronor. Ser man på deklara-tionsuppgifterna — och dessa böra väl vara riktiga — alltså en annan sammanställning avseende 1930 års vinster, vilka alltså kommo fram i följd, finner man, att 37 bolag — och då är ändå det största och mest vinstgivande *icke* med — hade en samlad nettovinst av 102 miljoner kronor. Jag undrar, ers excellens, om det icke med hänsyn till dessa fakta vore anledning att utsträcka krisbeskattningen också till dessa skatteobjekt. Vill man titta på vinsterna ytterligare, kan man se på börsnoteringarna. Utgår man från ett börsindextal år 1924 av 100, finner man, att siffran år 1925 var uppe i 113.6, år 1926 i 124, år 1927 i 146, år 1928 i 170 samt år 1929 i 154 — det lägre talet 1929 var en följd av de strider på arbetsmarknaden, som rådde 1928. Vill man gå bara ett stycke på vägen mot den beskattning av inkomster och förmögenheter, som tillämpas på vissa håll i utlandet, exempelvis i England — jag säger ännu en gång: *bara* ett stycke på vägen — finns det i Sverige ännu *tiotals miljoner att taga ut i ökade skatter av dem, som ha ryggrad nog att bära dem*. Omdömet gäller för övrigt även fysiska personer. Se bara på sparbanksstatistiken och på antalet sparbanksinsättare med över 20,000 kronor per år, huru deras antal växer i förhållande till insättare med betydligt mindre belopp, och man skall finna, att krisbeskattningen kunde ha utsträckts högst avsevärt även för fysiska personer.

Om jag sålunda giver regeringen mitt erkännande för att dess *principiella* grepp i denna fråga var riktigt, måste jag dock konstatera, att regeringen icke på långt när gått så långt, som nödvändigt varit. Tvärtom kommer man nu och lägger nya bördor på dem, som förut ha det synnerligen svårt. Genomsnittslönen för industriens arbetare var år 1921 2,999 kronor enligt den officiella statistiken. År 1929 utgjorde den 2,528 kronor. Den har sålunda *sjunkit* med i runt tal 475 kronor. Det är sant, att levnadskostnadsindex också *sjunkit* i någon mån. Men det är att märka, att denna sänkning uppväges och mer till av den ökade *utpressning* av arbetaren, som skett i form av dessas ökade *prestation*. Det visar sig nämligen, att en arbetare nu *presterar mellan 30 à 40 % mer per timme, dag eller år eller vilken enhet, ni vill, än han gjorde för blott 10 år sedan*. Herr Järte, som ju är chef för sociala byrån i socialstyrelsen, borde möjligen taga hänsyn till det förhållandet eller få också den uppfattningen beaktad, då man från socialstyrelsen jämt och ständigt talar om att arbetarnas reallön stigit så mycket o. s. v.

I detta sammanhang, herr talman, nödgas jag säga några ord om den attack mot järnbruks- och verkstadsindustriarbetarnas löner som man just i detta ögonblick f. ö. fortsätter i en annan lokal här i riksdagshuset. Det behövs icke i denna församling erinras om vad frångäendet av guldmyntfoten redan i någon mån innebär. Det behöver icke heller erinras om vad det med all sannolikhet *kommer* att medföra, allra helst sedan herr Lindman nu öppet förklarat, att det svenska prisläget måste återföras till 1928 års nivå. Samtidigt som man således ökar den svenska exportindustriens inkomster, tack vare kronans lösgörande från guld, med nära nog 30 %, samtidigt som man nu kräver lönereduktioner av 12 resp. 8 % på ackords- och timlönen för de två arbetargrupper, som jag här talat om, så kommer herr Lindman och säger, att detta till trots måste vi återföra prisläget till 1928 års nivå, d. v. s. vi måste *höja levnadskostnaderna*, sänka reallönen ytterligare. Tack så mycket, herr Lindman! Det var ett synnerligen lämpligt ögonblick att säga detta, just den timme, då man sitter däruppe och förklarar för ledningen för verk-

stadsindustri- och järnbruksarbetarna: Ni *måste* gå med på lönesänkning, ty edra reallöner ha stigit tidigare. En bättre bekräftelse på det oberättigade i kravet på lönesänkningar än herr Lindmans uttalande kan vårt parti icke få, och jag passar tillfället att understryka, att *den svenska arbetarklassens ståndpunkt i de pågående löneförhandlingarna kan endast vara detta: motstånd mot varje försök till sänkning av lönerna!*

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Hur mycket tjäna emellertid järnbruksarbetarna och verkstadsarbetarna? En hyttarbetare, som har 56 timmars arbetstid per vecka — med arbete varje dag, söndag och vardag — kommer med 2,400 arbetstimmar om året upp till en förtjänst av lägst 45 och maximum 68 kronor i veckan. I genomsnitt blir det, söndagsprocenten inräknad, 56 kronor i veckan. En arbetare vid en martinugn tjänar med 48 timmars arbetsvecka högst 53 kronor i veckan. En arbetare vid en elektrisk ugn förtjänar 53:76 kronor i veckan samt en arbetare vid ett götvalsverk eller annat valsverk 53 kronor i veckan, om han arbetar full tid. Det finns emellertid, mina herrar, arbetare vid de svenska järnbruken, som förra året arbetade *14 veckor* — jag vågar påstå, att kanske *flertalet* av dem icke arbetat mer än 26 veckor av årets 52. Det är dessa löner, som man nu förklarar det vara en nationell angelägenhet av första rang att pressa ned, och som staten satt hela sin auktoritet via förlikningsmännen på att sänka.

Går jag till verkstadsarbetarna, den andra av dessa två grupper, komma de i genomsnitt upp till en inkomst av kr. 1:35 i timmen. Det blir kr. 64:80 i veckan. Jag kan dock här taga ett exempel från en större verkstad här i Stockholm, där en nära anförvant till mig, en kvalificerad arbetare, under 14 års tid revolversvärvare, har arbetat med halv arbetstid från mars 1929 till i slutet av november 1931. Han räknade ut eller, rättare, vi gjorde det tillsammans med avlöningslapparnas tillhjälp, att han i genomsnitt per vecka förtjänat 36 kronor. Han har hustru och barn att försörja. Grovarbetarna inom verkstadsindustrien förtjäna kr. 52:80 i veckan.

Arbetslösheten inom metallarbetareförbundet angavs för mig för ett par dagar sedan till 21 %. Förbundets egna medlemmar, de som arbetade 14 veckor under år 1931, de som arbetade 26 veckor, liksom de undantag i förhållande till det stora flertalet, som arbetat alla veckorna, uppehålla en arbetslöshetsförsäkring, varigenom av deras egna medel betalas ut kr. 21, respektive kr. 15:75 i veckan samt 10:50 för dem, som ha halv kontingent. Förbundsmedlemmarna ha för närvarande för att kunna uppehålla denna arbetslöshetsförsäkring en avgift av kr. 1:75 i veckan och därtill en extra uttaxering av 1 krona. Man betalar således dessa arbetare med 1,000, 1,500, 2,000 och 2,500 kronor om året i lön, och de betala för arbetslöshetsförsäkringen en skatt på 143 kronor, när de arbeta året runt. Enligt regeringsförslaget skall den, som har 7.000 kronors inkomst om året, betala en extra skatt på 5 kronor. Först när han kommer upp till 18,000 kronors inkomst, skall han betala en extra krisskatt av 143 kronor.

Förlåt, herr Lindman, men skäms icke högern, om den nu har ett politiskt samvete, att under sådana förhållanden förklara förslaget till kristidsskatt vara en utmaning, en oegentlighet o. s. v. Och ers excellens! Tycker ni, att det är ett förnuftigt och rättvist samhällssystem, där staten, tack vare statsmakternas uteblivna åtgärder för att hjälpa de arbetslösa, faktiskt pålägger dessa arbetare med en inkomst av i genomsnitt 2,500 kronor om året en beskattning för sina arbetslösa kamrater på 143 kronor om året, samtidigt som de, som sitta med 18,000 kronor om året, först vid denna inkomst påläggas en tillfällig skatt på grund av krisen av 143 kronor?

Jag må säga, mina herrar, att ni böra sluta upp med att tala så mycket om arbetarnas ekonomiska oförnuft, dessa arbetare, vilkas skicklighet —

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

med all honnör för den tekniska kunskap, som ligger bakom — bidragit till att ge den svenska industrien dess ställning på världsmarknaden, dessa arbetare, vilkas förstånd är så stort, att de ha uppnått en yrkesskicklighet, som, jag vågar påstå är den högsta som finns i något land i världen. Det finns tillräckligt många industriidkare i denna församling för att jag skulle våga framställa den frågan: Hur tror ni, att det skulle se ut, om man plötsligt tog bort arbetarna från martinugnarna, från de elektriska ugnarna, från skofabrikerna o. s. v.? Om ni överhuvud taget icke vilja komma ännu längre in i elden, böra ni göra allt för att ge dessa arbetare rättmätig lön. Det äro de förtjänta av. Om ni hålla på med er politik, så svara arbetarna: Nåväl, sänk våra löner, då kunna vi icke svara med något annat än att sänka arbetsprestationen. De äro fullkomligt i sin rätt därtill, hur mycket sedan den borgerliga pressen söker förfasa sig däröver.

När man ser behandlingen av statens egendom blir man än mer förvånad över kraven på arbetarna. Det är ett litet kapitel, som jag i dag icke skulle ha rört vid, om icke herr statsministern givit mig anledning därtill. Jag hade tänkt lämna detta ämne, till dess vi om några dagar gå att behandla frågan om godkännande av regeringens förslag om upphävande av guldmyntfoten. Tittar man en liten smula på detaljerna i denna frågas behandling, kommer man ungefär till samma slutsats, som herr Lindman gjorde — ehuru från andra utgångspunkter — nämligen att riksbanksledningens förvaltning av sitt fögderi bör om någonsin i år bli föremål för en noggrann granskning från riksdagens sida. Jag är väl medveten om, att det nog kommer att sägas till mig och kanske andra, såsom det sades för några år sedan, då vi behandlade detta ärende: Vi begripa oss så bra på den saken, så lägg er inte i detta!

Låt oss nu titta på huru riksbankens valuta-reserv utvecklats sig och se efter, om det icke hade varit anledning för regeringen att med hänsyn därtill litet tidigare taga upp detta spörsmål, än strax innan England lösgjorde sin valuta från guld. Från den 5 juli 1930 sjönk den svenska riksbankens valuta-reserv nästan oavbrutet fullkomligt rasande. Herrarna skola få höra. Angivna datum hade riksbanken en reserv å 375 miljoner i utländsk valuta, den 2 augusti, alltså 1930, 358 miljoner, den 4 juli 1931 293 miljoner, den 25 juli 235 miljoner, den 1 augusti 220 miljoner, den 5 augusti 208 miljoner, den 15 augusti 179 miljoner, den 22 augusti 149 miljoner, den 29 augusti 129 miljoner och den 5 september — alltså, nu komma vi till kris-månaden — 116 miljoner, den 12 september 108 miljoner och den 17 september 97 miljoner. Den 20 september, då hade, såsom hans excellens nyss varit vänlig att upplysa oss om, riksbanksledningen, övriga vederbörande och regeringen samt de sakkunniga — jag kommer sedan till deras roll — sammanträdde, men trots det att riksbankens valuta-reserv från den 5 juli året tidigare sjunkit från 375 miljoner kronor till 97 miljoner kronor och trots det att den 20 september England, vars valuta, såsom hans excellens yttrade, ju dock är utslagsgivande för den svenska valutans, samma dag frångått guldmyntfoten, beslöt denna utmärkta samling av »sakkunniga», att vi skulle *vidhålla* guldmyntfoten. Icke nog med det! Nästa sammanträdde, säger excellensen, hade man den 25 september. Vad beslöt man då? Guldmyntfoten skola vi bibehålla, och herr finansministern utfärdade den ena storordiga förklaringen efter den andra — ungefär som om vi haft Amerikas guld bakom oss — om att vi skola bibehålla guldmyntfoten, att »regeringen följer händelserna med stort allvar» och »intresse» o. s. v., o. s. v. Vad är det, som inträffat sedan den 20 september? Jo, herr talman, den 19 september var, såsom jag nyss sade, valuta-reserven 97 miljoner kronor. Den 26 september, dagen efter sedan regeringen upprepat sitt beslut om att vidhålla guldmyntfoten, var den utländska valuta-reserven *nerre i 38 miljoner*

kronor. Alltså en sänkning från 375 miljoner kronor till 38 miljoner kronor, men regeringen och de sakkunniga beslöte emellertid ändå att *bibehålla* guldmyntfoten. Trots att pundet, den för hela världshandeln utslagsgivande valutatan, trots att de svenska exportkontrakten i stor utsträckning avslutades i pund, trots att pundet *släppt* guldet, säger den svenska regeringen, att vi skola *bibehålla guldmyntfoten.* Vilken klok finanspolitik!

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Om man nu tänker sig — och det är icke blott en tanke — att riksbanken skall köpa tillbaka den utländska valutatan den hade den 2 augusti 1930, åtminstone den guldkantade, d. v. s. sådana länders valuta, som icke frångått guldmyntfoten, kommer ju att bli dyrare, och om man räknar med att banken förlorat 346 miljoner kronor utländska valutor — jag har denna uppgift ur kommerskollegii statistik — förlorar banken eller det svenska hushållet blott på detta 100 miljoner svenska kronor. Var det nödvändigt, ers excellens? Var det klokt? Hade det icke varit möjligt att åtminstone i tid söka få ett utländskt valutalån? Råd saknades icke i detta avseende, och detta från håll, där man var mera förtrogen med den internationella finanspolitiken än herrarna i riksbanksledningen. När situationen började bli alldeles omöjlig, när man fått ned riksbankens utländska valutareserv från 375 till 38 miljoner kronor, då sade regeringen, riksbanken och alla de sakkunniga, att nu skulle man ge sig ut och söka få ett lån i utländska valutor. Vilken snabbhet, ers excellens! Vilken reaktion inför dessa förhållanden! Jag skall måhända icke fästa mig vid att denna utmärkta riksbanksledning då naturligtvis icke skickade ut ett par av sina egna män. Det är kanske en intern sak. Nej, då skickade man ut en av direktörerna för en av Stockholms storbanker för att förhandla för *riksbankens* räkning. Förlåt, men vore det icke kanske lika klokt att uppdraga åt vederbörande att taga hand om skötseln av riksbanken? Då nu emellertid riksbanksledningen, vilket väl synes på herr Sköld, känner sig så ofantligt skuldfri i detta avseende, så skall jag be att få säga ytterligare ett par ord om regeringens speciella ansvar. Saken är den, såvitt jag förstått, att regeringen icke har följt riksbankens utveckling och följaktligen icke ingripit i tillräckligt god tid. Hans excellens statsministern säger, att det hade icke tjänat någonting till att inkalla riksdagen, ty detta skulle ha kunnat ske först i november månad. Ja, det är riktigt, för den händelse man förstod, att det var fara å färde, *först* sedan man blott hade något 10-tal miljoner kvar i utländska valutor. Men jag anser, att man hade kunnat komma till klarhet om den saken *tidigare.* Och är icke riksdagens beslutanderätt i dessa frågor så fast förankrad i grundlagen, att redan detta är ett motiv för att man skulle ha inkallat riksdagen? Regeringsformens § 72 säger ju någonting härom: »Riksbanken allena äger rätt att utgiva sedlar, som för mynt i rikets tjänst må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas av banken med guld efter deras lydelse; dock att *undantag härifrån,* där sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller *svår pemingkris* prövas onödgämligen nödigt, må för viss tid *medgivas av Konungen och riksdagen samfällt*» etc. Så starkt förutsätta grundlagstiftarna nödvändigheten av att riksdagen får ett ord med i laget, att de på flera ställen ha sagt ifrån den saken. Såsom herrarna veta, är det på det sättet, att ett regeringens beslut om ett frångående av guldmyntfoten skall uttryckligen *godkännas av riksdagen senast* inom 20 dagar efter sedan den sammanträtt; det är icke nog med att riksdagen måste besluta, utan riksdagen skall uttryckligen godkänna ett beslut om frångående av guldmyntfoten. Ett fullt positivt beslut av riksdagen stadgar följaktligen grundlagen, och då synes det mig, herr talman, som om under sådana förhållanden regeringen haft en ovillkorlig skyldighet med hänsyn till det svåra läget — detta är dock den värsta kris, såsom en talare sade, som vårt land gått igenom — att inkalla riksdagen. Jag kan icke komma till något annat slut, herr talman, än att

Vid remiss av statsverkspropositionen. regeringen har brutit mot grundlagens anda då den icke inkallade urtima riksdag.

(Forts.)

Det talas om att man inkallat sakkunniga innan avgörandena träffats. Herr Lindman betygade nyss, att icke någon representant för hans parti hade inkallats. Men för övrigt, var någonsstädes i riksbankens instruktion eller i grundlagarna ha sakkunniga ens antytts? Jag tror, att den använda metoden innebär en behandlingsmetod av hithörande frågor, som grundlagen icke känner till, och som fördenskull icke bör få bli praxis. Gärna rådfrågning men icke oansvariga »sakkunniga» som ersättning för riksdagen! Adolf Hedin använde en gång uttrycket ministerstyrelse. Jag undrar, om icke det uttrycket bra nära kan äga tillämpning i detta sammanhang. Herrarna tycka kanhända, att denna dom är väl skarp, men skulle ni höra vad den skattebetalande allmänheten säger om förfaringssättet, så skulle ni säkerligen få en annan mening, liksom ni också säkerligen skulle taga liten smula hänsyn till det önskemålet för framtiden, att storfinansen icke må få bestämmande över riksbankens göranden och låtanden.

Herr Lindman förklarade, att de ultraradikala riktningarna betrakta nödtiden som en av sina främsta tillgångar. Jag satt och väntade på slutsatsen, att alltså kommer nu herr Lindman och högern att gå in för åtgärder, som syfta till avskaffande av den främsta tillgången för de ultraradikala, ty det skulle väl vara att handla logiskt. Herr Lindman försvarade dock i stället den motion, högern har väckt, han krävde skärpta åtgärder mot de radikala och underströk sitt tidigare levererade försvar för Munckska kåren.

Det synes mig även, herr talman, att det är så pass märkliga saker vad som inträffat under detta år med Karlbergsundervisningen, med Munckska och Tollska kårerna samt vapensmugglingarna, med i realiteten frikännande domar för alla de ansvariga, som därvidlag kommit i fråga, att jag måste också jag ägna ett par minuter åt dessa saker. Jag har här i min hand en rad av kartor över Norrköping med omgivningar. De åtföljas av en samling dokument, som ha till rubrik: *Applikatoriskt exempel på strid om orter*. Jag har med avsikt tagit med dessa papper för att bli i tillfälle att visa dem för enskilda riksdagsmän, om de så önska, för att på det sättet övertyga dem om vilka utmärkt laglydiga officerare vi ha i svenska armén. Det är nämligen icke med regeringens medgivande, som instruktioner ha utfärdats om den art av undervisning, som detta dokument klarlägger. Tvärtom har ju regeringen i det demokratiska och folkvänliga partis press, som herr Lindman representerar, fått en liten smula på hatten, som man säger, för att den vågat ingripa i denna fråga, för att den vågat förflytta den officer som är ansvarig för Karlbergsundervisningen. Det sägs i dessa handlingar, att de ge noggrann anvisning för bästa sättet att genomföra gatustrider, för inrättande av fångläger, ja, till och med för *arrangerande av ståndrätt*. Det sista är, som herrarna veta, en sorts domstol, som skjuter folk utan rannsaking. In i minsta detalj ha kadetterna fått lära sig, hur de skola utrusta sina trupper. Man anger exakt antalet sandsäckar, mängden av sprängämnen för sprängning av barrikader, antalet stegar, hackor, spett, sköldar m. m., som kan beräknas komma till användning, truppersnas proviantering, beklädnad o. dyl. Som sagt, allt detta är i detalj utfört i detta 35 stora maskinskrivna sidor omfattande dokument. Kom sedan och säg att bourgeoisien icke förbereder sig för klassstriderna.

Men det är ju icke blott detta. Munckska kåren är ju ett annat exempel på hur pass demokratien har gått den svenska överklassen i blodet — herrar officerares uppträdande visar det. Kåren finns där. Jag har några polisprotokoll här. Det otroliga kan ju nämligen inträffa, att någon skulle förneka riktigheten av vad jag säger. Jag har här vidare ett brev, som denne general

Munck skrev till polismästaren. (Det är ju så, som herrarna veta, att då polisen behöver tala med en vanlig medborgare, kallas han till Kungsholmen, och ibland får han till och med, som vi ha sett i ett nyss passerat fall, trots gällande lag om att vederbörande inom åtta dagar skall ställas inför domstol, sitta där rätt länge, men det är ju också en smula skillnad på en misstänkt uppbördstjänsteman och en general i svenska armén, allra helst om denne general har släktskapsförbindelser mycket högt upp.) Nå, general Munck tillskrevs som sagt av polismästare Härleman och tillfrågades om han varit med om detta, och han svarade verkligen, som herrarna erinra sig, i sin förtrytelse, att han aldrig hört talas om att det fanns några, som hade smugglat vapen, eller några, som hade sådana vapen. Herrarna förstå av detta och mycket annat, att en svensk officers ord är något, som man aldrig skall betvivla.

Sedan ha vi herr Gyllencreutz, ett annat namn, som förekom i denna historia, och hans uppträdande är också typiskt för officersord och officersära — jag vill dock visst icke säga för alla. Han sade först, att han kände till 100 revolverar, sedan förklarade han sig känna till 200 och slutligen kände han till 550. Det sägs ju i bibeln, att stor glädje råder i himlen, då en syndare sig omvänder och bättrar, och jag tycker vi ha anledning känna glädje över herr Gyllencreutz' vaknande minne för antalet revolverar. Sanningen är emellertid, att den Munckska kåren enligt polisrapporten visade sig inneha *1,258 revolverar och 126,000 skarpa skott förutom kulsprutor från landstormen jämte övrig krigsmateriel*. Kulsprutegevären hade man icke fått låna endast tillfälligt utan för ungefär så lång tid, som man själv behagade. Jag undrar för övrigt, om icke i ett fall ett sådant gevär återlämnades först sedan en behjärtansvärd man i det borgerliga ledet — heder åt honom för övrigt — gick ned till regeringen och sade ifrån, hur det låg till.

Jag skall nu ställa ett par frågor: Var finnas nu alla dessa vapen? Hos överståthållarämbetet, har det sagts. Var är nu Munckska kåren? Upplöst? När skedde i så fall det? Den är icke upplöst. Hur har det gått med dem, som sysslat med saken? Jo, herr Gyllencreutz' handling — man lyckades driva det därhän — kom under en rubrik av lagen, där ett brott blir preskriberat efter två år. Jag är icke så säker på att saken hade kommit under en sådan lagparagraf, om det varit någon annan. Han fick sju dagars vaktarrest. En annan kaptén, Wattrang, uppgav först inför polisen, att han hade varit med om dessa revolversmugglerier, men för ett par dagar sedan hade han instruerat sin advokat att säga inför Stockholms rådhusrätt, att han aldrig haft några revolverar. Jag gör mig säkerligen icke skyldig till en för livligt löpande fantasi, om jag antar, att herr Wattrang nog också blir frikänd, ty »likhet inför lagen» råder ju i Sverige.

Och herr Härleman, en gång Stockholms polismästare, han med revolutionsplanen 1927, han som körde upp de stackars polismännen mitt i natten och kommanderade upp dem till slottet, därför att jag och de mina påstods ha för avsikt att ta slottet och kungligheterna. Varför tillskrev man mig en så dum taktik? Herr Härleman, som av förra Ekmanska regeringen hade fått direktivet att icke bevilja vapenlicenser i klump, han — beviljade *licenser i klump*. Vad har han fått för straff? Är det ens ifrågasatt, att han skall ha något? Det har aldrig talats därom.

Slutligen ha vi i detta sammanhang en annan historia, den Tollska kåren. Den har man skjutit i bakgrunden. Nå, det skall lyckas blott till en tid. Herr Toll har medgivit, att denna kår bestod av enbart militärer, i första hand reserv- och övergångsstatsofficerare och underofficerare, vidare att den var till speciellt för Stockholm och att den hade bedrivit »övningar för säkerhetstjänst». Så tillade han, att alltihop det där hade han gjort »i egenskap av överkommendant i Stockholm på grund av gällande författningar». Det vore

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

verkligen roligt att av de skriftlärdade få reda på var de författningar finnas någonstädes, som medge general Toll att organisera en sådan historia.

Tycka herrarna verkligen, att hela denna historia och behandlingen av de ansvariga för densamma vittnar om att »demokratien sitter vid makten här i landet»? Tycka ni, att det är någon anledning att slå er för edert bröst och säga, att »i detta land äro alla lojala medborgare utom kommunisterna»? Tycka ni icke, att allmänheten måste övertygas om »likheten inför lagen», när vapensmugglaren Gyllencreutz får sju dagars vaktarrest men major Holmström ute vid Vaxholm, han som vågade i en inlaga till riksdagens egen justitiombudsman anföra vissa klagomål, på grund därav dömes till två månaders fängelse? Jag behöver i detta sammanhang icke erinra om de upprörande domarna i samband med Ädalshistorien. *Det är en utmaning!* Vilken likhet inför lagen vittnar icke allt detta om, mina herrar! Vilken utmärkt domarekär. Det är anledning att arbetarklassen har rätt säga sig, att ett samhällssystem, där dylikt förekommer, ett sådant samhällssystem är det icke blott en rätt utan till och med borde det vara en borgerlig demokratisk plikt att göra slut på.

Jag skall i detta sammanhang icke gå in på kapitlet om de olika regeringarnas ansvar i denna historia. Må det sägas öppet — man kan vara ärlig åt alla håll — att jag tror på detta stadium icke, att den nuvarande statsministern 1927 hade reda på den Munckska kåren. Jag nödgas dock påstå, att socialministern i den förra Ekmanska regeringen hade icke blott reda på historien utan var till och med i detalj informerad om den. Han har nu sagt, att han kommer icke ihåg, om han talat med herr Ekman. Må herrarna slita den tvisten själva. Underliga förhållanden kunna förekomma till och med i »de bästa familjer». *Med socialministern är emellertid regeringen ansvarig!*

Jag skulle emellertid vilja ställa den frågan, varför riksdagens konstitutionsutskott år 1928 icke tog upp denna historia. Som herrarna erinra sig gjordes det anmärkning vid det årets riksdag mot 1927 års regering på grund av vapenförordningen. Konstitutionsutskottet av år 1928 granskade således vapenaffären. Hur kunde det då komma sig, att samma konstitutionsutskott icke såg den i socialdepartementets papper liggande promemorian från socialminister Pettersson? Eller om man gjorde det — måhända har jag rätt att ställa den frågan — varför drogs saken i så fall icke på tal redan den gången? Varför försökte man icke stoppa det redan då?

Till sist i detta sammanhang två ord om herr Lindman. Herr Lindman har ju som högerens ledare förklarad, att den Munckska kåren var alldeles riktig. Jag har hans egen deklARATION här. Ett klarare underbetyg kan man väl icke i egenskap av högerens ledare ge sig själv som statsminister, som regeringsledamot, ty det var ju dock så, mina herrar, att den Munckska kåren existerade också efter 1928, och om jag icke minns fel, ha vi en gång efter 1928 också haft en regering, som stod under ledning av herr Arvid Lindman. Nog är det skönt med blygsamma personer, men jag undrar, om icke blygsamheten härvidlag är en täckmantel för helt andra egenskaper. Då herr Lindman talar om att ordningen icke kan upprätthållas med nuvarande arrangemang, så drabbar ju den kritiken honom själv av år 1928. Då han talar om att det var ett uttryck av fosterländsk anda att på detta sätt organisera den Munckska kåren, så fäster jag uppmärksamheten vid, att denna Munckska kår och den princip, som den företräder innebar *förberedelsen till massmord på svenska arbetare*. Sådant är alltså uttryck för fosterländsk anda. Munckska kåren är intet ingripande i offentlig myndighets befogenhet, säger herr Lindman vidare. Var då icke herr Hårleman som polismästare offentlig myndighet, herr Lindman? Den offentliga myndigheten *hjälp*te den Munckska kåren emot gällande lag och bestämmelser, men herr Hårlemans motiv var »fosterländsk anda». Jag måste då säga, att om någon har bidragit till att slå sönder tron på den sven-

ska ämbetsmannakårens omdömesförmåga, tron på dess objektivitet i klassstriderna, så är det herr Lindman i och med det försvar, som han har presterat för herr Härleman och för Munckska kåren.

Det är också nog så typiskt, att när högern härvidlag talar om att det behövs en lagstiftning mot högförräderi, varnar för förräderi och dylikt, så göres detta i samma andedrag, som den tar parti för överklassens beväpning. Jag tror icke, att man under sådana förhållanden skall komma och tala om sitt demokratiska sinne.

I samband med fascistbeväpningarna har jag blivit ombedd att beröra en annan sak, nämligen Degerforsbomben. Jag har desslikes — jag beklagar, att socialministern icke är inne — på ett möte i Degerfors blivit ombedd att ställa den frågan till socialministern: När kommer den undersökning, som han utlovat angående de ansvariga för Degerforsbomben, att bliva slutförd?

Degerforsarbetarna äro upprörda över, att det på något ställe klickat i viljan att gå på djupet i denna affär och draga de skyldiga i dagen. Här är det dock så, att det föreligger icke enbart kommunistiska anklagelser eller anklagelser från Degerfors' arbetare: det föreligger, som kanske en del av er känner till, en anklagelse också från en person, som i vanliga fall tillmättes mycket stor sanningsenlighet och omdömesförmåga, nämligen greve Ingemar von Rosen på Örbyhus. Då jag tar för givet, att endast ett fåtal känner till hans vittnesmål, skall jag föredraga det. I ett brev till polisen säger han, att han hyser den uppfattningen, att bomben kastades av en strejkbrytare under den bekanta lantarbetarstrejken. Vem personen är, anser sig dock greven förhindrad att säga. Meningen var, säger han, *ren provokation*. Man ville få folk att tro, att det var kommunisterna, som vore gärningsmännen. Avsikten därmed var att vinna gehör för sina planer — herr Lindman kanske kan skriva det sista på minnet — på en *förstärkt polisbevakning*. I ett uttalande senare säger han, att överenskommelse om bombprovokationen hade träffats mellan arbetsvilliga och medlemmar *av Nationella ungdomsförbundet* och att det var en arbetsvillig, som stod för själva bombkastningen.

Tillåt mig vidare meddela, att polisen haft de personer, som på detta sätt äro utpekade, »i sin hand», både bokstavligt och bildligt talat. Men polisen har släppt dem efter några ögonblick — samma polis, som annars håller folk under veckor.

De berörda historierna visa faktiskt, hur klassmotsättningarna växa i stället för att någon utjämning håller på att ske. Tycker icke herr Hansson i Stockholm för övrigt, att ett utmärkt exempel på försonligt sinnelag är den motion, som hela högerpartiet står bakom? Är det icke illusionspolitik mot arbetarklassen att, när dylika papper ligga på bordet, söka inbilla den, att de ha att vänta något annat än kamp?

Jag vet för övrigt icke, vilken ledstjärna socialdemokratien numera har. Här i andra kammaren var det tydligen den nyvalde ärkebiskopen. I första kammaren — att döma av ett anförande av herr Möller — var det emellertid Karl Marx. Kanske är det kyrkoherde Mogård och hans speciella organisation som håller på att slå en brygga mellan Marx och statskyrkan. Sveriges kommunistiska parti — icke att förväxla med sillénieriet — vill icke ha med detta att göra. Vår ståndpunkt är den revolutionära marxismens kamp för kapitalismens störtande.

Däremot är jag övertygad, att det sitter andra här i kammaren, som äro andligen släkt med sillénarna. Jag tycker sålunda, att herr Lindmans motion är ett utmärkt bevis därför, för att nu icke attackera en annan på stockholmsbänken, herr Arne Forssell.

Sveriges kommunistiska parti tror icke, att vägen till en bättre framtid går genom nationell avgränsning, utan genom skapandet av en internationell ord-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ning och att det icke finnes några möjligheter att lappa på den kapitalistiska produktionsordningen, som dagligen visar med de mest sorgliga exempel, hur nödvändigt dess likviderande är. Sveriges kommunistiska parti tror icke ett ögonblick att det går för arbetarklassen att komma till ett annat tillstånd genom hyckleri om samarbete. Endast genom att resa sig i kamp för ett socialistiskt samhällssystem kan det arbetande folket här och i andra länder skapa en bättre framtid. Vårt parti vill här i riksdagen och varhelst det eljest ställes inför verkligheten kämpa för det.

Det är vårt bidrag i remissdebatten 1932, ett bidrag, som tidigare varje år gavs av det socialdemokratiska partiet, men som detta parti nu av skäl, som det självt bäst må avgöra, upphört att lämna.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttlandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare debatten rörande förevarande proposition till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lovén m. fl.*, nr 30, om avslag å Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen om indragning av en vakant lotsbefattning;

herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*, nr 31, angående importavgifter å vissa trävaror m. m.;

herr *Bäcklund m. fl.*:

nr 32, angående beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa; och

nr 33, om underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa åt tre soldater;

herr *Bäcklund*, nr 34, om pension åt förre gardisten och banarbetaren Albert Henning Andersson;

herr *Lovén*:

nr 35, om understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt förre soldaten Nils August Roos;

nr 36, om årligt understöd åt eldaren Johan Emanuel Holmberg; och

nr 37, om rätt till fribiljetter å statens järnvägar för vissa förutvarande järnvägsbyggnadsarbetare;

herrar *Mogård* och *Lundquist* i Rotebro, nr 38, om pension åt förre landstormsförrådsförvaltaren S. R. N. Leijonberg;

herr *Osberg*, nr 39, om utbyggnad och ändring av grunderna för lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

herr *Johansson* i Edsbyn, nr 40, angående viss ändring i lagen om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;

herr *Lundstedt*, nr 41, angående upphävande av den s. k. lösöreköpsförordningen m. m.;

herr *Mogård*, nr 42, om viss ändring i direktiven för statens arbetslöshets-hjälp m. m.;

herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*, nr 43, om anslag till främjande av skogsvård å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar; samt

herr *Björklund m. fl.*, nr 44, angående beredande åt den jordbrukande befolkningen av större fördelar utav brännvinsbränningen.

Ovannämnda motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.9 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 18 januari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde, att debatten rörande Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov nu komme att fortsättas; och lämnades enligt förut skedd anteckning ordet till

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Herr **Andersson** i Rasjön, som anförde: De första anförandena i dagens debatt präglades av en berömvärd moderation, och man kunde även skönja en, ehuru något olika accentuerad, vilja till samförstånd. Ingen hade väl väntat vare sig moderation eller än mindre någon vilja till samförstånd från den näst föregående talarens sida. Men vad man hade kunnat vänta även från honom är, att han något bättre än som skedde skulle hållit sig till det påropade ämnet. Jag skall, herr talman, försöka återföra debatten till det ämne, som den i själva verket gäller, nämligen den föreliggande statsverkspropositionen.

När man går att bedöma det föreliggande budgetförslaget, har man naturligtvis att först och främst se till de huvudprinciper, som varit vägledande vid budgetarbetet. Befinnas dessa principer, med tillbörlig hänsyn tagen till det rådande läget, vara acceptabla, har man så mycket lättare att förlika sig med de avvikelser från ens egen mening, som till äventyrs kunna vara för handen beträffande detaljerna. För mig ter sig nämligen situationen så, att jag visserligen i fråga om en och annan detalj icke kan helt ansluta mig till vad som föreslås i statsverkspropositionen, men att jag mot bakgrunden av den förhandenvarande finansiella situationen finner budgeten och finansplanen som helhet betraktad så sund och väl planlagd, som man överhuvud har rätt att begära.

Vad först angår regleringen av utgifterna, har ju den ledande tanken därvidlag varit att nedbringa dessa så långt det varit görligt. En förvisso lofvärd strävan i dessa ekonomiskt brydsamma tider, en strävan, som borde kunna vinna allmänt gillande. Med allt erkännande åt finansministern för hans insatser härvidlag kan man dock icke återhålla en önskan om att resultatet av besparingsarbetet bort kunna bli ännu bättre. I vårt grannland Norge har man lyckats nedbringa statsutgifterna dubbelt så mycket, som vad här föreslås, och detta på en budget, som har ungefär hälften så stor omslutning som vår. Årets statsverksproposition har så länge och så intensivt förebådats som en krisbudget, att de flesta kanske tro, att den också är en dylik. I själva verket skiljer den sig ej så mycket från de föregående. Går man igenom anslagspost efter anslagspost å de olika huvudtitlarna, gör man osökt den reflexionen, att allting är ungefär likadant som förut. En liten nedskärning av ett anslag här och ett tillbakavisat nytt krav där rubbar icke intrycket av, att vi alltfört anse oss kunna tillgodose alla möjliga behov och intressen. Detta intryck framträder kanske starkast vid en granskning av den s. k. kulturbudgeten, som visserligen fått släppa till en del av besparingsresultatet, men där man finner

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

en mångfald av anslagsposter, vilka utan olägenhet kunnat strykas eller väsentligt reduceras. Även om ändamålen ur vetenskaplig och kulturell synpunkt äro aldrig så värdefulla, så är det mycket, som utan tvivel kunde anstå till bättre tider. Visserligen är det en heder för vårt land att stå med i främsta ledet i forsknings- och kulturarbetet, men även om någon skulle stämpa mig som materialist, vågar jag göra det påståendet, att det nu allt överskyggande samhällsintresset är att sörja för folkets utkomst- och försörjningsmöjligheter. Vi gjorde dessutom klokt i att alltid besinna, att Sverige är ett litet land, och att vår andel i kulturarbetet får lämpas efter våra ekonomiska resurser.

Även på vissa andra huvudtitlar präglas medelsanvisningen till diverse mindre angelägna behov av den gamla frikostigheten. Någon krisbudget är det alltså icke utan en vanlig budget med aktningvärda försök till utgiftsminskningar på ett och annat håll.

Att väsentliga anslagsreduktioner kunnat göras på fjärde huvudtiteln är från mina utgångspunkter tacknämligt. Utomlands bör detta förhållande kunna tolkas som ett bevis på Sveriges allvarliga vilja till verkliga rustningsbegränsningar. De från högerhåll framkomna påståendena, att ett nedbringande av försvarsutgifterna nu skulle innebära ett föregripande av försvarsrevisionen och avrustningskonferensen, falla på sin egen orimlighet. Tvärtom skulle en utebliven minskning i försvarsutgifterna samtidigt som andra kraftiga besparingar måste förtagas i statsutgifterna kunnat tolkas som ett bevis på ovillighet att begränsa rustningarna, vilket illa skulle överensstämma med regeringens deklamationer i berörda hänseende.

I ett avseende innebär besparingsarbetets resultat i någon mån en överraskning. Allmänt hade man väntat någon nedsättning av löneförmånerna till statliga befattningshavare, en nedsättning, som med hänsyn till det ekonomiska läget icke varit omotiverad, och som många av statstjänarna själva varit beredda på. Den föreslagna beräkningsgrunden för dyrtidstilläggen under nästa budgetår, ett fast tal för levnadskostnadsindex av 158, innebär ingalunda någon nedsättning av reallönerna utan är endast ett inkasserande av det lägre levnadskostnadsläge, som råder i år i jämförelse med föregående år. Visserligen vet ingen, huru levnadskostnaderna komma att gestalta sig under budgetåret 1932—1933, men om den deklarerade föresatsen att bevara kronans inre köpkraft kan genomföras, så skulle i varje fall icke någon höjning komma att inträda. Redan nu ha vi för övrigt ett indexläge, som är en enhet lägre än det i statsverkspropositionen föreslagna.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att påtala konsekvenserna av det beslut, som förra årets riksdag fattade i avseende på beräkningen av dyrtidstilläggen. Under hela budgetåret 1931—1932 kommer tydligen en lägre indexsiffra att registreras än det av riksdagen fast bestämda procenttalet 160. Huru stora besparingar, som skulle gjorts av statsverket, därest ett rörligt index som förut fått läggas till grund för dyrtidstilläggen, kan jag icke exakt bedöma, men utan tvivel skulle denna summa varit bra för herr finansministern att ha vid beräkningarna av utfallet av den löpande budgeten.

Ja, herr talman, som helhetsintryck av besparingsarbetet vill jag säga, att strävandena till större återhållsamhet varit berömvärda, men att landet nog hade väntat ett ännu mera djupgående resultat. Vad som icke gjorts i år kan emellertid och måste sannolikt göras till ett annat år. Känner jag herr finansministern rätt, så har han heller ingenting emot, om riksdagen gör ytterligare indragningar och prutningar redan i år.

I fråga om en detalj förefaller det dock, som om omsorgen om statens ekonomi avsatt en sparsamhetsåtgärd av tvivelaktigt värde. Jag syftar på nedsättningen av driftsbidragen till vissa av landstingens och kommunernas sjukvårdsinrättningar. Socialministern har motiverat nedsättningen med de sjun-

kande driftkostnaderna och anser, att proportionen mellan statens och kommunernas intressen härvidlag bör bibehållas. Ingen skall bestrida, att driftskostnaderna vid dessa sjukhus nu äro lägre, än när statsbidragen senast fastställdes, och att ur den synpunkten en nedsättning av bidragen kan motiveras, men med hänsyn till det ökade skattetrycket i kommunerna kan det icke anses obefogat, att statens bidrag utgå med oförändrade belopp, så att kommunerna ensamma få inkassera fördelarna av konjunkturläget. Det förefaller mindre lämpligt att minska statsbidraget till vissa kommunala verksamhetsgrenar, när man utvidgar det för andra och samtidigt som man strävar efter ernående av större utjämning av de kommunala skattebördorna genom ökade tillskott av statsmedel.

Detta om utgifterna. I den enskilda ekonomin gäller satsen, att man får rätta munnen efter matsäcken, med andra ord låta utgifterna bestämmas av de tillgängliga inkomsterna. I den allmänna hushållningen åter förfar man rakt tvärtom. Där bestämmer man sig för ett maximum av utgifter, och så gäller det att skaffa de nödiga pekunierna. Ett system, som icke direkt uppammar sparsamheten. Om man liksom jag anser, att statsutgifterna i vissa fall kunnat ytterligare nedpressas, är det klart, att man också måste anse, att en del av de föreslagna ökade skatterna kunnat undvikas. Accepterar man å andra sidan för tillfället besparingsarbetets resultat som det bästa möjliga och ser utgångsläget vid finansplanens balansering så, som det tett sig för finansministern, så bör man kunna ge det oförbehållsamma erkännandet, att slagrutan lett honom till välfunna och mycket användbara skatte-källor. Särskilt är det ägnat att inge tillfredsställelse, att en väsentlig del av det felande beloppet kunnat läggas på överflödsvaror och lyxkonsumtion. Härigenom överlåter man på visst sätt åt skattdragarna själva att bestämma sin andel av de nya bördorna. Även om man kan beklaga att staten i sådan utsträckning, som nu blir fallet, bygger sin ekonomi på fördärvliga folkseder, är det i närvarande läge otvivelaktigt riktigare att beskatta de dåliga sederna än de goda. Om regeringen gjort en dygd av nödvändigheten och till en del förverkligat högers gamla dröm om rusdrycksmedlens införlivande i budgeten, borde detta icke utlösa så mycken ironi på högersidan mot de frisinnade för uppgivna ståndpunkter. Man borde väl i stället med tacksamhet mottaga omvändelsen, om det nu är en sådan. Vad är för övrigt den svenska högers egen historia under den gångna mansåldern annat än en rad av uppgivna ståndpunkter?

Beträffande rusdrycksbeskattningen vill jag i ett avseende ifrågasätta, huruvida icke denna överflödskonsumtion tålt vid en ytterligare belastning. Jag syftar därvid på maltskatten. Den föreslagna skattehöjningen med ett öre per halva öl är verkligen så anspråkslös, att man frågar sig vad skälet till försiktigheten kan vara. En skattehöjning av minst fem öre per halva hade varit fullt befogat, icke minst ur synpunkten att lära folk att övergå till bruket av nyttigare och billigare drycker, framförallt mjölk. Skulle ölkonsumtionen nedgå genom den höjda skatten, så vore därmed ingen skada skedd. Det kan icke skada om skattepolitiken också tillägges en i viss mån uppfostrande avsikt.

Från åtskilliga håll går man till anlopp mot den föreslagna extra inkomst- och förmögenhetsskatten på de högre inkomsterna. Jag tror mig dock kunna försäkra herr finansministern, att han i detta avseende kan påräkna en mycket utbredd sympati inom alla läger oavsett partiåskådningar. Varje tänkande medborgare finner det vara en självklar sak, att i tider av ekonomiskt betryck alldeles särskilda uppoffringar begäras av de ekonomiskt välplacerade. Så har det skett förr och så bör ske även i fortsättningen. Det vittnar icke om samhällssolidaritet, när man från håll, där man säger sig företräda

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.*

(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

fosterlandskänslan framför andra, av omtanke om sina egna ekonomiska intressen motsätter sig en tillfällig uppoffring, betingad av en extraordinär ekonomisk situation. Nu om någonsin gäller den gamla satsen att rikedomer förpliktar. Det är för övrigt att bemärka, att förhållandet mellan direkta och indirekta skatter i budgeten i den föreliggande propositionen förskjutits åtskilligt över åt de indirekta skatternas sida. Under det att den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten nedräknats med icke mindre än 34 miljoner, har den nya extra skatten beräknats inbringa allenast 12 miljoner. Herr Lindman borde alltså kunna vara nöjd.

Jag skall ej uppehålla mig längre vid finansplanen och budgetens detaljer. Även om man på någon ytterligare punkt kan göra invändningar, såsom exempelvis beträffande automobilskattens användande i budgetregleringssyfte, så är helhetsintrycket som sagt, att budgeten representerar ungefär det bästa möjliga i den nuvarande situationen. Det erkännandet borde också oppositionspartiernas representanter kunna kosta på sig.

De talare som förut haft ordet, ha samtliga mer eller mindre ingående uppehållit sig vid det allmänna ekonomiska läget och visst är, att det är ett ämne som kan ge stoff till långa utläggningar. Utan tvivel är det ekonomiska läget i landet vida sämre än vad statens egen budget ger vid handen, det kan man behöva hålla i minnet under det fortsatta riksdagsarbetet. För min del skall jag gärna vitsorda riktigheten av vad som sagts såväl beträffande förhållandena vid jordbruket som för de arbetslösa inom olika yrken. Utan tvivel te sig bekymrer för stora befolkningsgrupper i vårt land verkligt allvarliga. Det är förnämligast tre kategorier som lida hårt under depressionens tryck: jordbrukarna, skogarnas folk och de arbetslösa. Alldeles särskilt svårt ter sig läget för skogsfolket. Det gäller här en samhällsgrupp av blandad social struktur: hemmansägare, småbrukare, bofasta skogsarbetare och den stora massan av rörlig arbetskraft. Men alla ha de det gemensamt att de nu se sina utkomstmöjligheter starkt reducerade genom läget på trävarumarknaden. De ha också någonting annat gemensamt: att tuga och lida och bära nöd och umbäranden utan högljudd klagan. I det avseendet ha de åtskilligt att lära andra samhällsklasser. Någon hjälp av statsmakterna ha de icke fått och ha väl heller ej så mycket att förvänta, men deras tunga lott borde utgöra en maning till andra lyckligare ställda befolkningsgrupper att icke ropa alltför högt på statsmakternas bistånd.

Det är glädjande att annotera, att den förste ärade talaren här i dag uttryckte ett alldeles särskilt intresse för det mindre jordbrukets bekymmer, och om jag förstod honom rätt, underströk han mycket starkt, att snara och verk samma åtgärder krävdes för att bringa hjälp åt de små jordbrukarna och enkannerligen de skuldsatta. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har sedermera meddelat, att frågan gjorts till föremål för utredning. Jag tillhör den kommitté, som har uppdraget om hand, och jag skall be att till herr Hansson och det socialdemokratiska partiets ledamöter i övrigt få säga, att finns det något uppslag, sitta herrarna inne med någon nyckel till lösningen, mottagas alla förslag med den allra största tacksamhet. Efter vad vi hittills kunnat utröna, röra vi oss här på ett frågekomplex, där det är oerhört svårt och vanskligt att finna vägar där man kan komma fram till några praktiska åtgärder. Alltså, ha herrarna något på hjärtat, så kom bara fram med det, så att det kan bli till nytta för den fortsatta utredningen på området.

Emellertid tjänar det icke mycket till att diskutera det allmänna ekonomiska betrycket i detta sammanhang. Tid efter annan torde vi under riksdagens lopp bliva ställda inför frågor av verkligt praktisk art, där det gäller att hjälpa den ena eller andra samhällsgruppen. Samma är förhållandet med de spörsmål, som röra penningpolitiken. I varje fall skall jag redan nu begagna till-

fället att i fråga om räntepolitiken instämman i det mesta av vad herr Olsson i Kullenbergstorp här i dag sagt. I den redogörelse för den penningpolitiska utvecklingen i landet, som herr statsministern nyss lämnade, observerade säkert de flesta, att han omnämnde räntehöjningen på det sättet, att regeringen blev underrättad om, att vissa ränteåtgärder hade vidtagits. Jag hoppas, att man får tolka detta uttalande så, att de i olika repriser företagna räntehöjningarna varken tillrätts eller godkänts av regeringen, utan att de tillkommit uteslutande genom den ansvariga riksbanksledningens tillskyndan och på dess ansvar. Jag delar fullständigt herr Olssons i Kullenbergstorp mening, att en av de svåraste faktorerna, varunder näringslivet och icke minst jordbruket har att kämpa, är den höga räntan, en ränta, som motiverats med vikten av att hålla prisen nere, ett syfte, som säkerligen skulle nås utan vidtagande av sådana drakoniska åtgärder.

Som sagt, det tjänar icke mycket till att nu diskutera de olika ekonomiska spörsmålen. Den tiden kommer efter hand, då vi få möta de praktiska problemen. Vare det nog sagt, att statens omsorger måste fördelas, och att alla måste taga sin del av den gemensamma bördan. Beredvilligheten till offer är emellertid ingenstädes så särskilt framträdande. Från alla håll ropas det i stället på allt bättre och bättre existensvillkor. Det borde dock stå klart för alla samhällsklasser, att gränsen för välståndet nu är nådd och att vi alla få pruta av något på våra anspråk på livet. Endast härigenom blir det möjligt att skapa bröd åt alla och bevara samhällslugnet.

Livligt instämmer jag i den förste talarens förhoppningar om samförstånd: 1932 års riksdag bör stå i sparsamhetens tecken, men den bör också stå i solidaritetens och ofterviljans tecken. Ju större beredvillighet att bära de gemensamma bördorna, som vi ådagalägga i vårt riksdagsarbete, ju bättre ha vi fyllt vår uppgift i en för land och folk brydsam tid.

Vidare yttrade:

Herr Wigforss: Herr talman! Det är klart, att vad jag tänker säga här om budgeten är avsett som kritik. Annars hade det icke varit mycket anledning att uppträda. Men jag vill gärna börja med att säga, att den kritiken kommer att väsentligen bygga på, att man kan ha olika uppfattningar om vad som är den riktiga politiken i en sådan situation som den vi nu genomleva. Om man accepterar den utgångspunkt, som ligger till grund för den nu framlagda budgeten, så är det tämligen säkert, att kritiken, om den över huvud kommer, blir mycket mildare, än om man går ut ifrån en annan förutsättning.

Den förutsättning, som, såvitt jag förstår, ligger bakom finansministerns förslag är densamma, som jag tror den siste äraren talaren i allmänhet gav uttryck åt, och det är, att under en kristid är det nödvändigt att minska på statens utgifter i största möjliga utsträckning. Jag uttrycker det på detta mycket allmänna och vaga sätt, därför att jag tror, att förutsättningen är på det viset bara en allmän och ganska oklar idé om sparsamhet. Man har den föreställningen att det är nyttigare för ett folk, ju mindre del av folkets inkomster, som användes av det allmänna, och att det är ett tecken snarast till, låt mig säga, ett osunt samhällstillstånd, om statens andel av utgifterna skulle stiga. Jag tror nu för min del, att det är en alldeles oriktig föreställning. Det är själva denna grundförutsättning, som jag sätter ett stort frågetecken vid.

Om vi fråga oss, vilken skillnad som nu föreligger, låt oss säga, mellan tiden före kriget och de sista år vi upplevat, innan krisen kom, skulle jag tro, att det har varit en allmän föreställning i vårt land, att välståndet i Sverige har varit större under, låt oss säga, åren från 1924 fram t. o. m. 1929, än det varit någon gång tidigare. Åtminstone om man har fått läsa de lovsånger eller

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Ports.)

klagomål, vilket det nu varit, över de höga arbetslöner, som kunnat betalas i vårt land, så har man fått den föreställningen, att det har rätt en allmän mening därom, att det allmänna välståndet i Sverige har varit större under de sista fem, sex åren, än det varit, låt oss säga, 1913, och jag skulle våga tillägga ännu större, än det var 1900, och alldeles uppenbart större, än det var under senare delen av 1800-talet. Men gå vi och titta på, huru stor del av folkets inkomster, som använts av det allmänna, så finna vi en genomgående höjning. Dessa siffror över nationalinkomsten äro ju mycket osäkra, det gjordes en sådan beräkning, som användes i den senaste arbetslöshetsutredningens betänkande, men om man år 1913 räknar med, att ungefär 11 % av nationalinkomsten gick över i det allmännas hand för att av det allmänna användas för våra gemensamma angelägenheter, så gick under de sista åren, låt oss säga 1925, 26 och 27, ungefär 15 % av folkets inkomster på detta sätt över i det allmännas, statens och kommunernas, hand för att av deras organ användas för att fylla våra gemensamma behov. Jag frågar, om det är någon nu, som vill draga den slutsatsen, att det är ett uppenbart bevis på, att vi hade sämre affärer vare sig i stat eller kommuner, det allmänna, 1926 och 1927 än 1913. Man kan icke på ett så enkelt sätt bedöma, huru pengarna bäst användas, och vad jag menar med mitt stora frågetecken är endast att erinra folk om, att för den händelse det skulle visa sig, att under en kristid en större del av folkets inkomster löper genom det allmännas händer för att användas till hela folkets bästa, om det skulle visa sig, att en större del av nationalinkomsten användes på det sättet, är det icke utan vidare tecken på osund samhällsekonomi. Det är tvärtom så — jag tror, att man behöver understryka det — att vad vi än hava för mening om vissa statsutgifter och kommuners utgifter, tror jag ingen vågar stiga upp och säga, att i genomsnitt och i allmänhet användas de allmänna utgifterna på ting, som äro mindre anbelägna än de ändamål vartill stora mängder av inkomster, användas av de enskilda. Jag skulle tro, att även de anslag på statens och kommunernas budget, om vilka man kan hysa största tvivelsmål, i fråga om behövlighet stå högre än stora mängder av de utgifter, som enskilda medborgare anse sig kunna kosta på sig. Om jag sålunda i själva utgångspunkten icke är så rädd för budgetens stegring, så får jag ju säga, — jag vet icke, om herr Lindman finns närvarande, jo —, att jag tror icke att herr Lindmans klagomål över att utgifterna stigit under de sista tiderna trots varningarna från ekonomiskt förståndigt folk, äro så berättigade, som han själv tydligt förutsätter.

Man har sagt — och nu kommer jag till den första punkten på kritiken gent emot finansministern — man har sagt, att visserligen har finansministern icke lyckats pressa ned budgeten så mycket, som önskvärt varit, och jag höll på att säga, att den förste, som med skärpa underströk den kritiken vid denna remissdebatt, var en ledamot av regeringens eget parti, men man har sagt, att det är ändå mycket bra gjort, att budgeten överhuvud icke stigit, ty, har man sagt, vi hava varit vana vid att varje ny budget skulle ligga ungefär 30 miljoner kronor över den tidigare. Så enkelt ligger saken icke till. Om man bara ser till utvecklingen efter krisen 1921—1922, så finner man tvärtom, att under den svåra krisen pressade man ned utgifterna allt vad man kunde, ända tills man kom till lägsta punkten 1924—1925. I samma mån som näringslivet sedan repade sig, fingo vi en stegring — omedelbart 1925—1926 på ungefär 30 miljoner kronor — det så att säga första tecknet på att här övervunnits de svåraste verkningarna av den sparsamhetsiver, som krisen hade fört med sig. Men när vi väl fått denna stegring på över 30 miljoner i budgeten 1925—1926, blev det ett uppehåll i stegringen, så att budgeten 1926—1927 likom även den första frisinnade regeringens budget 1927—1928 höll sig ungefär vid samma siffra som 1925—1926. Men efter 1927—1928 fingo vi en ansväll-

ning, därför att då var det de verkligt goda tiderna. Och 1928—1929 visade redan en ansats till ökning med ungefär 10 miljoner kronor. Budgetären 1929—1930 och 1930—1931 hade vi stegringar på 30 miljoner kronor vardera året. Men redan i budgeten för 1931—1932, alltså den första budget, som den nuvarande regeringen framlade, visade sig sparsamheten däri, att ökningen icke var större än 10 miljoner kronor. Det har alltså icke funnits några regelbundna höjningar på 30 miljoner kronor.

Om jag nu erinrar om denna utgiftsstegring, så får jag tillägga, att det är en något underlig situation, jag befinner mig i, då jag behöver taga i försvar en ledamot av riksdagen, som icke längre tillhör denna kammare och därför icke kan försvara sig här i dag. Men av någon sorts solidaritetskänsla, som måste finnas mellan yrkesmän, vill jag säga till herr Wohlins försvar, att det var nog nästan oundvikligt under det år, då han lade fram sin första budget, att utgifterna skulle stiga med ett så betydande belopp som dessa 30 miljoner kronor. Jag förstår mycket väl, att det finns folk, som anser detta oriktigt, men jag har mycket svårt att förstå, att den kritiken skall komma från herr Lindmans sida. Ty det är ju beklagligt, om icke herr Lindman med sin uppfattning om sparsamhet lyckats förmå sin egen finansminister att icke öka statsutgifterna så mycket. Herr Lindman måste förstå, huru det då måste bli ofantligt mycket svårare att övertyga riksdagen om att dessa utgiftsstegringar varit onödiga.

Om jag alltså icke kan uppfatta utgiftsstegringarna överhuvud som något ont, så är det därför att, om man ser på den svenska budgetens utveckling på längre sikt, så förstår nog var och en, att dessa utgiftsstegringar, denna stegring av det allmännas andel i utgifterna, den är icke något nytt för de sista åren. Det är någonting, som vi kunnat konstatera så långt, som vi överhuvud kunna gå tillbaka i vår budgets historia. Om alla klagomålen över statens svällande utgifter, den del, som vi uttaga i skatter, skulle vara riktiga, så hava vi nu levat i detta sorgliga förhållande så länge, som jag överhuvud kan minnas, och även så länge, som herr Lindman kan minnas. Går jag tillbaka till åttiotalet — en tid, som jag väl icke kan minnas men som jag dock upplevat — så kan man se, att under femtonårsperioden från början av åttiotalet till mitten av nittiotalet låg budgetens slutsumma vid en siffra, som gick upp med ungefär 70 %. Och jag tror, att från mitten av nittiotalet och fram till åren före världskrigets utbrott hade vi också en stegring av budgetens slutsiffra på ungefär 70 %. Att den sedan under de närmaste femton åren, låt oss säga från 1910 och fram till de här åren, som vi nu genomleva, stigit något mera, nämligen med ungefär 90 %, är ändå icke så underligt, när man tänker på den oerhört mycket snabbare utvecklingstakten under dessa år än vad vi hade under åttiotalet. Det är icke en sådan skillnad, att man här på något vis kan tala om att det inträtt en principiell förändring. Våra fäder voro precis lika slösaktiga som vi, våra fäder ökade på budgeten år efter år precis på samma sätt som vi. Och om det då fanns olycksprofeter, som talade om att det skulle gå olyckligt till slut, så hava de, som vi förstå, icke fått rätt. Dessa utgiftsökningar anser jag alltså, att vi icke skola taga så oerhört högtidligt. Men det hindrar naturligtvis icke, att under en kristid, då av olika anledningar folkets gemensamma inkomster minskas, gäller det för det allmänna lika väl som för den enskilde att se till, på vilka punkter man med förnuft kan inskränka sig.

Med vad jag hittills sagt menar jag sålunda icke, att det icke skulle vara rimligt att granska statens och kommunernas utgifter noggrannare under en kristid, än man gör annars. Det är alldeles uppenbart, att lika väl som den enskilde får det allmänna göra det, helt enkelt därför, att det allmännas utgifter icke äro något särskilt, skilt från den enskildes utgifter. Jag kan icke

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

låta bli, fastän det måhända förefaller naivt, att upprepa det än en gång, att samhällets utgifter, det är icke något annat än en väg, på vilken vi fylla en del av våra behov, som vi tycka bliva bättre tillgodosedda genom att vi lägga penningarna i en gemensam kassa, i stället för att täcka dessa behov vart och ett för sig. De, som levde på den tiden, då det icke fanns några allmänna skolor, utan då föräldrar, som ville ge sina barn uppfostran, fingo bekosta dessa utgifter själva, böra icke ha svårt att förstå, att det bara är en annan metod att tillfredsställa ett nödvändigt behov, att man låter dessa medel ingå i kommunernas och statens kassor och utgå för att fylla uppfostringsbehov. Jag tror emellertid ännu icke, att denna uppfattning trängt in i det allmänna medvetandet, utan att det tvärtom för breda folklager förefaller, som om det, man betalar till stat och kommun, är någonting, som man kastar bort för ändamål, som den enskilde medborgaren icke har någonting att göra med. Om icke denna uppfattning funnes så starkt företrädd, skulle icke klagomålen över beskattningen och det allmännas utgifter ha den onyanserade form, som de för närvarande i stor utsträckning ha. Att spara under en sådan tid som den nuvarande, även på statens utgifter, är rimligt. Men jag får nog säga, såsom den siste talaren, att sparat icke har sträckt sig så förfärligt långt. Jag säger icke detta som en kritik, utan jag skulle snarare vilja säga, att på denna punkt har finansministerns sunda förnuft tagit överhand över en princip, som han har proklamerat, nämligen en långt gående sparsamhet. Men i de konkreta fallen har det visat sig att man icke kunnat upprätthålla den principen. Det visar icke att sunda förnuftet har fel, utan att principen har en hake med sig.

På vilka punkter man sparat, behöver jag icke erinra om. Det är känt. Man har sparat på en väldig mängd rubriker, men summorna äro där ganska små. Hade man icke lyckats göra kapet på fjärde huvudtiteln och hade man icke lyckats pressa ned pensionsanslaget på den där bokföringsvägen, så hade det icke blivit så mycket med minskningen, eller då hade en utgiftsökning även detta år varit nödvändig. Men från den synpunkt jag representerar får jag säga, som den förste talaren i dag, att sparsamheten synes mig ha gått ut över ting, där man icke borde sparat. Man har inriktat sig — det är naturligt — på detta sätt, därför att på löpande utgifter är det svårt att spara. De äro bundna vid vissa ändamål. Vad däremot beträffar tillfälliga utgifter, d. v. s. utgifter, som bestämmas vart år för sig, genom att man sätter i gång ett företag, ett byggnadsarbete eller dylikt, är det lättare att kapa av på dem, och det är på den vägen regeringen gått in.

Jag har bara gjort en mycket hastig sammanaddering, men jag tror icke, att det är mycket fel, om jag säger att det finnes mellan sju och åtta miljoner mindre av sådana där byggnadsarbeten i denna budget än i den tidigare. Om jag räknat fel på någon miljon, får det vara mig förlåtet.

I alla händelser är det uppenbart, att det är i överensstämmelse med finansministerns principer, att några nya byggnadsföretag icke skulle påbörjas under denna krisperiod. Jag har nästan det intrycket av finansplanen, att finansministern anser, att det är förtjänstfullt — eller rättare sagt, att man rent av kunde taga i övervägande — att icke en gång göra nödiga reparationer eller ens fullborda påbörjade byggnadsföretag under en sådan kris. Jag säger icke, att det står så, men jag fick det bestämda intrycket, att finansministern menade, att om man skulle vara konsekvent i sin sparsamhet, skulle man kapa av redan påbörjade saker och t. o. m. eftersätta reparationsarbeten. Jag tror det är en oriktig princip.

I fråga om finansministerns andra principer, främst den, att man skall täcka verkliga utgifter med verkliga inkomster och icke göra det lånevägen, är jag i princip alldeles ense med honom, men jag vill tillägga, att det är

en princip, som delvis är ganska svår att hålla. Vi se, huru överallt i världen det under en kristid blir väldiga underskott i budgeten, och huru mycket man må lamentera över detta, är det — höll jag på att säga — naturens egen väg att bota människornas dårskap. De kunna icke hjälpa, att det blir underskott, och när det blir underskott, ha de icke annan utväg än att täcka detta med lån, som man gör i England, i Förenta staterna, i Frankrike o. s. v.

Vi ha en annan metod. Vi ha kassafonden. Men det är i grund och botten detsamma, när man minskar det som finnes. Man får då öka upplåningen i stället. När finansministern därför låter en del av pensionsavgifterna — det är över sju miljoner — falla över på ett annat budgetår, d. v. s. som det möjligen kan uttryckas, lånar upp 7 miljoner under detta år, gör jag icke någon anmärkning mot detta. Men det kanske icke alldeles stämmer med deklarationen, att lånemedel icke skola användas. Likaså — det är ett mera tvistigt område — är det uppenbart, att tilläggsbudgeten — de 15 eller 18 miljonerna — för arbetslöshetens mildrande skulle tagas ur amorteringsfonden. Det är uppenbarligen icke någon principiell skillnad, om jag på detta sätt tager de penningar, som finnas i fonden, eller om jag låter fonden ligga som säkerhet och lånar 18 miljoner för att skaffa nödiga medel.

Jag kommer sålunda över till sättet, varpå finansministern täckt de ökade utgifterna, eller rättare — det var någon talare, som sade det förut — det gäller icke att täcka ökade utgifter, utan att täcka de hål, som uppstått genom minskade inkomster. När det gäller att täcka den bristen, är det klart, att man kan ha delade meningar om sättet. Jag är visserligen icke någon motståndare till att höja spritbeskattningen — det vill jag icke säga — men det kan ju vara tvivelaktigt, om det är den väg, man först skall gå. Jag skulle för min del icke varit rädd för att i stället öka åtskilligt på den direkta skatten, men det skall jag icke säga något särskilt om. Den särskilda extra kristidsskatt, som regeringen framlagt och som fått mycket kritik på många håll, den tror jag, såsom den siste ärade talaren sade, kommer att mötas med mycket förståelse ute bland folket, och jag vill tillägga, liksom den föregående ärade talaren sagt, att det är mycket intressant att veta, om det verkligen är allvar på högerhåll, när man säger, att detta är en skatt, som belastar medelklassen. Det är ytterst intressant, att man inom den svenska högern anser, att medelklassens inkomster ligga mellan 6,000 och 8,000 kronor, för att icke gå högre upp, när man under vanliga förhållanden säger, att denna klass är så hårt tryckt, att den är proletariserad och sjunkit ned under den lättare betalda arbetarklassen. Här har man i stället ett bevis på att man anser, att medelklassen börjar, där varje arbetares inkomst överhuvud taget upphör.

Men den oklara punkten är ju, vad finansministern tänker taga för tullar och acciser, och jag skulle vara glad, om herr Andersson i Rasjön hade rätt, när han säger, att det är meningen att dessa endast skola gå ut över lyxvaror.

När man ser de där tre miljonerna i accis — jag vill icke interpellera finansministern, jag förmodar han icke har lust att svara i detta sammanhang — när man läser om dessa tre miljoner, börjar man fundera, på vilka saker man egentligen kan lägga accis. Man kan knappast lägga accis på silkesstrumpor, äpplen eller päron. Men antag, att man lägger två öres tullhöjning på socker med åtföljande accis. Om man så även tänker sig att i finansministerns tjugu miljoner ingår 10 öres tullhöjning å kaffe, då har man här sammanlagt åtta miljoner kronor. Jag vill hoppas, att det icke blir så, men om så skulle vara förhållandet, är det icke rätt att säga, att tullen faller på lyxvaror eller umbärliga varor. — Den saken må lämnas därhän — jag kommer tillbaka till det senare. Jag skulle bara till vad jag nämnde med anledning av herr

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Lindmans yttrande om de ständigt stigande utgifterna vilja påpeka, att herr Lindman också tycktes klaga över att under dessa förflutna år man icke bara ökat på statens utgifter, utan också avhänt staten en mängd inkomster.

Ja, det är alldeles riktigt, under dessa förflutna år har riksdagen avhänt staten en ofantlig massa miljoner genom att sänka skatterna. Det har ju varit så att säga kännetecknet under alla dessa år av uppgång inom näringslivet, att man ansett det vara möjligt att sänka skatterna, icke bara inkomstskatterna utan även konsumtionsskatterna. Men när herr Lindman talade om att man avhänt staten inkomster, tror jag icke han tänkte på den sänkning av inkomstskatten ifrån 175 enheter 1924 till 145 enheter nu, som under dessa år avhänt staten ungefär hundra miljoner kronor i inkomster, utan att han i stället tänkte på att staten avhänts trettiotvå miljoner i sockerskatt och åtta miljoner i kaffetull, alltså tillsammans fyrtio miljoner. Det är en skattesänkning på 140 miljoner kronor, som under dessa år skett här i landet. Jag skulle icke tro, att man kan klaga över den skattesänkningen, men det är icke utan, att man kanske önskar, att en del av dessa medel under tiden hade blivit fonderade, icke för deras skull, som mena, att det icke är farligt att under denna tid taga igen en del av skatten, utan för deras del, som göra så stark skillnad mellan vad som ligger i fonder och vad som icke ligger där. Ty hade vi haft mera av dessa skatter i fonder, hade det varit lättare, att finansiera budgeten utan att tillgripa nya skatter och utan att täcka utgifterna med lån.

Det är emellertid en punkt, där man icke avhänt staten alla inkomster, utan tvärtom fonderat dem till fördel för finansieringen av budgeten även för kommande år. Och det är, som vi känna till, spritmedlen. När man nu talar om hur farligt det är att så att säga öka skatten eller öka statsskulden, får det icke glömmas, att under dessa sista år har skett en fondering i stor utsträckning av skatteinkomster. Vi ha ökat riksbanksmedelsfonden med, låt oss säga, tjugufem miljoner, vi ha i amorteringsfonden placerat etthundratjufem miljoner nya penningar, av vilka man visserligen tagit tillbaka så mycket de sista åren, att man icke har kvar mer än sjuttiofem miljoner kronor, av vilka tjuvu miljoner försvinna genom tilläggsbudgeten och den nya budgeten. Men jag kan icke låta bli att erinra finansministern om detta, då jag tror, att finansministern nog har tagit intryck av den starka opinion, som finnes mot skatteökning under en kristid, och kanske ännu mera mot att finansiera vissa arbeten med lånemedel. Jag kan icke låta bli att erinra om att samma opinion, som med en sådan skärpa driver dessa, som den anser, sunda principer, är samma opinion, som år efter år med yttersta skärpa vänt sig mot vad den kallar det osunda i denna fonderingsprincip: att lägga dessa spritmiljoner i en fond. Jag vill säga, att om herr Lindman på denna punkt fått sin vilja fram, skulle säkerligen icke dessa spritmiljoner blivit fonderade, och vi skulle då stått i det läge, där skatteökningar av helt annat slag än de nu förekommande blivit nödvändiga. Man skall med stor försiktighet upptaga de anspråk på ofelbar kännedom om vad sund ekonomi kräver, som framföras från håll, där man säger, att man icke skall ha högre inkomstskatt eller finansiera några arbeten genom lån.

Härmed är jag framme vid den punkt, där meningsskiljaktigheterna mellan min ståndpunkt och den nuvarande finansministerns och regeringens politik börja. Jag menar, att det icke är nödvändigt eller riktigt att under en kristid driva den sparsamhetspolitik, som tagit sig uttryck i propositionen, vilken innebär, att man anser att ett igångsättande av arbeten under denna tid är någonting, som bör ske med mycket stor försiktighet.

Jag skall icke göra några långa historier om huru kriser uppkomma

och vad som kan sägas om den saken eller överhuvud taget huru hela det näringspolitiska problemet skall ordnas. Det skulle bliva alldeles för mycket. Jag skall även förbigå den stora frågan om vilken penningpolitik, som bort föras, vilken fråga herr Lindman berörde, och jag hoppas hans uttalande då var, om jag så får säga, ett definitivt uttalande angående de linjer, som man ifrån högerhåll kommer att välja, när det gäller bestämmande av vår framtida penningpolitik. Det förmodar jag kommer att belysas i det följande, då redan nästa talare är medlem av bankoutskottet och den därpå följande t. o. m. sitter ibland bankofullmäktige. Jag skall bara säga något med anledning av herr Lindmans yttrande om att man har andra vägar att hjälpa de arbetslösa, än genom att samhället sätter i gång företag, och de vägarna bestå i att man skyddar den svenska produktionen.

Jag skall villigt erkänna, att den väg, som innebär, att när den enskilda företagsamheten sviker, det allmänna skall träda till och ställa i gång arbeten, den vägen är vad man kan kalla en nödfallsutväg. Om man hade makt att styra det ekonomiska livet, som man önskade, är det tydligt, att man i främsta rummet skulle försöka hålla i gång sådan produktion, som utan vidare tillfredsställer behov, som människorna äro villiga att direkt betala för. Men huruvida det är lyckligt att göra detta genom en avstängningspolitik gentemot främmande länders varor, det är ett mycket, mycket större problem.

Och när herr Lindman nämnde om vad vi importera och talade om, huru onödiga ting vi köpa, när han talade om leksaker, grammofooner o. s. v. — ja, det är alldeles riktigt — skulle jag vilja säga, att Sverige befinner sig i det åtminstone till synes lyckliga läget, att det vi skicka till utlandet icke består av sådana färdiga och relativt onyttiga artiklar. Men jag undrar, huru stor del av den malm, det järn och de metallvaror, som vi exporterar, huru stor del av dessa råvaror och halvfabrikat i sin tur är avsedd för att efter ytterligare bearbetning bliva just dessa i herr Lindmans ögon fullständigt onyttiga varor. Och jag tror därför icke, utlänningarna, om vi slänga av deras produkter med hänvisning till att det är saker, som vi kunna undvara, komma att känna sig så imponerade. Utan de komma att säga: Ja, i stor utsträckning använda vi edra råvaror att göra sådana onyttiga ting, och då kunna vi också undvara, vad ni nu ha att sälja till oss.

Jag vill icke förneka, att det i detta ögonblick kan vara en hård nödvändighet att se till, att det vi köpa från främmande länder icke överstiger, vad vi få lov att sälja till dem. Men när detta framföres med sådan styrka av herr Lindman och även från herr Olsson i Kullenbergstorp, tror jag det varit skäl, att de samtidigt kommit fram med en liten syndabekännelse och sagt, att det är nödvändigt nu, men vi inse, att såsom en allmän princip för folkens sammanlevnad, är det höjden av dårskap att avstänga sig på detta sätt från varandra. Det förefaller mig, som om de, som klaga över huru våra produkter utestängas från Förenta staterna, från Frankrike, från England, från Tyskland och från alla världens länder och klaga över denna politik, icke samtidigt här hemma böra förkunna denna avstängningspolitik såsom den enda riktiga, icke bara under en kristid utan även på lång sikt.

Och såvitt jag förstår, nämnde icke herr Lindman ett ord om att detta förslag var en kristidsprodukt och att vi alla skola sträva efter att få lätta på avstängningsåtgärderna i världen. Om man från högerhåll och bondeförbundshåll ville vara överens om att vi alla gemensamt skola sträva efter att komma till ett lättande av restriktionerna i världen och att vi därför också skola vara beredda att taga de anpassningssvårigheter, som kanske bli nödvändiga i vårt land, då kunde det finnas en gemensam basis för en diskussion av problemen rörande vår utrikeshandel, vilket det, såvitt det synes, icke finnes i detta ögonblick. Jag får säga, att, när herr Olsson i Kullenbergstorp till och

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Fort.)

med drog fram England såsom ett land att efterfölja, så undrar jag, om icke herr Olsson i Kullenbergstorp ganska snart kommer att få ett ganska otrevligt uppvaknande, ty det är icke alls omöjligt, att den definitiva tullpolitik, som England kommer att följa, helt enkelt kommer att innebära, att England kommer att utestänga industrivaror, färdiga varor men, såvitt man kan se, däremot icke tullbelägga vad vi kalla livsmedel. Det är klart, att det från vår svenska exportindustris synpunkt är önskligt men icke för jordbruket med ett sådant system, men att framställa detta såsom ett mönster för en politik, som ett jordbrukarnas parti skall eftersträva: att man skulle höja industritullarna, men icke göra något för jordbruket, det förefaller mig vara ett egendomligt tal i munnen på herr Olsson i Kullenbergstorp.

Men sedan, när jag frågar vad det gäller för samhället att göra, om man icke på avstängningsvägen kan tänka sig att vinna något väsentligt, så återstår under nuvarande förhållanden, då samhället icke äger tillräckligt inflytande över näringslivet, icke något annat att göra än att samhället sätter igång med arbeten på de områden, som stå öppna. Det är tyvärr ett begränsat område. Man får leta efter de nödiga och nyttiga arbetena, men att det fortfarande finns sådana nödiga och nyttiga arbeten, därom tror jag icke någon tveksamhet kan råda. Den politiken ha vi talat om här så många gånger, att jag icke skall försöka stärka den på något sätt. De, som mena, att det är en oriktig politik, kunna icke omvändas. Jag skall bara såsom en liten, liten auktoritet för denna ståndpunkt anföra, att vid ett sammanträde för ett år sedan, som hölls inom styrelsen för internationella arbetsbyrån, där det finns representanter dels för arbetsgivarna, dels för arbetarna och dels för regeringarna, antog man enhälligt ett uttalande, som gav sitt tydliga stöd åt den politik, som innebär, att under en nedgångstid och under en depression bör samhället träda till och sätta igång arbeten i mycket större utsträckning än annars. Jag tror, att den politiken kommer att stå sig. Man kan göra invändning mot den, därför att dessa saker, som på det sättet bliva frambragta, vare sig det är fråga om vägarbeten eller skogsodlingsåtgärder eller vad det nu kan vara, icke äro så nödvändiga som vissa andra saker, som vi behöva. Men så länge det icke ligger i samhällets hand att bestämma över den andra delen av produktionen, så länge förefaller det, som om det vore nyttigare att låta arbetskraften komma till användning på dessa ting, än att den överhuvud taget icke kommer till användning.

Man kan naturligtvis tala om, att här finns brist på medel därför att det finns brist på kapital. Ja, vårt eget land har under de förlutna åren varje år skickat ut stora mängder av kapital. Vi veta ju, att Sverige under senare tid blivit ett kapitalexporterande land, såvitt man förstår, även oberoende av den export av främmande kapital, som förmedlats från Sverige. Men om Sverige på det viset skickat ut kapital till främmande länder, har det skett i form av export av varor, som vi ha fått avsättning för och som vi så att säga lånat ut till utlänningar. Om nu denna export tvingas upphöra, finns ju våra produktionskrafter kvar, men de få inriktas på att frambringa ting, som vi här inom landet själva vilja ha, när utlänningarna icke i samma utsträckning som förut vilja köpa vad vi kunna producera.

Herr Lindman talade om att det kanske finns brist på kapital, och han nämnde det i samband med den extra inkomstskatten, då han talade om, att denna skatt skulle minska kapitalbildningen. Ja, jag vill erinra om, att när vi tidigare resonerat om inkomstskatten, har det alltid hetat, att vad vi vända oss emot, det är icke beskattning av de stora enskilda inkomsterna, utan vad vi vända oss emot, det är beskattningen av företagen, det är bolagsbeskattningen. När nu här kommer ett förslag från finansministern på de linjer, som han själv önskat, där sålunda bolagen äro undantagna och där skatten just

lägges på de enskilda inkomsterna, börjar man tala om att det kommer att minska kapitalbildningen. Ja, det är svårt att säga, hur det står till med den svenska kapitalbildningen. Jag skall icke våga mig på det problemet, men om vi vilja bortse från den form av pengar, som kapitalet har under en viss del av sin tillvaro, vad är då kapital? Jo, det är fast kapital, som ligger i fasta anläggningar. Det är den ena formen i vilken kapital finns. Är det någon, som tror, att vi här i landet sakna tillräckligt med fasta anläggningar för att hålla allt vårt folk i arbete, när felet just är, att dessa anläggningar icke kunna tagas i bruk. Vad är det för kapital, som skulle saknas? Jo, det är det rörliga kapitalet. Vad är det rörliga kapitalet, när det väl en gång kristalliserats ut? Jo, det är ingenting annat än halvfabrikat, lager, livsmedel, och allt annat, som människorna behöva. Lida vi verkligen brist på detta rörliga kapital i detta ögonblick, en sådan brist, att vi för den sakens skull icke kunna hålla människor i arbete. Kunna vi säga, att här finns icke råvaror för eder, här finns icke halvfabrikat, som ni kan vidarefördiga, här finns icke mat eller kläder för eder, när alla säga, att vad vi lida under det är detta överflöd på alla ting? Om det också icke för ögonblicket skulle ligga i lager tillräckligt av dessa ting för att giva folk det nödvändiga, borde det väl vara den allra närmaste uppgiften att säga, att då skola vi sätta folk att göra det nödvändiga av livsmedel, kläder, halvfabrikat o. s. v., som vi behöva. Men att säga: vi ha icke tillräckligt av råvaror, icke tillräckligt av halvfabrikat, kläder, skodon, mat o. s. v. och därför skola vi låta människorna göra ingenting, det förefaller, som om det skulle vara höjden av dårskap.

Det kan icke hjälpas: när jag är framme på den punkten faller det sig så naturligt, så jag får motstå en verklig frestelse att här fortsätta med vad den förste ärade talaren slutade med i dag, samma tema, som jag till min överraskning fick höra herr Kilbom fortsätta att brodera vidare på, nämligen den ständigt ökade skepsis, de ständigt ökade tvivlen på de nuvarande formerna för det ekonomiska livet och människornas förmåga att i dessa former klara upp sina ekonomiska förhållanden. Jag hör icke till dem, som tala om att kapitalismen står inför den sista krisen och att kapitalismen måste dö. Men det är icke nödvändigt, att ett ekonomiskt system störtar samman under en våldsam katastrof, för att människorna skola vara otillfredsställda med det och säga, att det måste ändras. Det räcker med en depression, som varar från det ena året till det andra, utan att det förefaller, som om någon utväg i de gamla formerna skulle finnas. Det räcker, säger jag, såvida människorna icke vänja sig vid att uthärda även det, som kan kallas för oundgängligt.

Jag tror för min del, och det skola vi icke dölja för oss här i denna kammar, att hur mycket man må spänna ut bröstet och vara käck, när det gäller att försvara det kapitalistiska systemet: i vars och ens hjärta lever säkert i vårt land liksom runt i världen en känsla av att det kapitalistiska systemet icke kan fortsätta att leva, om det icke på ett eller annat sätt radikalt reformeras. Några tecken till en sådan radikal reform finnas icke, och då kan det icke hjälpas, att trots alla svårigheter att linjera ut, hur ett annat samhälle skall kunna växa fram eller se ut, komma människor i större och större utsträckning att vända sina förhoppningar till dem, som säga, att de tro, att det finns en utväg ur det nuvarande eländet, att i detta elände skola icke edra barn fortsätta att leva. Människorna äro icke vana vid att se dessa ekonomiska ting från finansiella synpunkter. Allt detta förvillande, som kommer fram, när man börjar tala om pengar och kapital och finansiella situationer, det är saker, som den stora massan av människor helt enkelt icke förstår, men vad man förstår det är, att vi leva av vårt arbete och att vi kunna leva bättre, om vi ha bättre arbetsverktyg, att vi ha större naturtillgångar, vi ha under dessa år fått lära oss att arbetsverktygen blivit mer och mer fulländade, att

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

vad vi lida under det är icke brist utan det är att vi sakna förmåga att organisera vårt överflöd. Om alla de tillgångar, som finnas för närvarande i världen i naturliga tillgångar, i arbetsverktyg, i mänsklig arbetskraft verkligen toges i bruk, ja, då kunde vi vara övertygade om, att då skulle det icke behöva finnas någon nöd i världen. Det är ett problem, som människorna mer och mer inse, att vi måste lösa. De inse mer och mer det dåraktiga i ett samhällstillstånd, där rikedomerna ligger runt omkring men icke kan tagas i bruk. Det är uppenbart, att människorna icke i längden komma att säga, att de äro alldeles oförmögna att använda de outnyttjade rikedomar, både naturtillgångar och arbetskraft, som finnas. Det är vår stora praktiska uppgift att taga dessa tillgångar i bruk för att åt människorna skapa det välstånd, som vi se här inom räckhåll.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! För några få dagar sedan fick jag tillfälle läsa en nyss utkommen bok, som var författad av den närmast föregående talaren. Det anförande, han här nyss höll, utgjorde ett koncentrat av innehållet i denna bok. Såvitt jag fattat innehållet i boken och hans framställning här i dag riktigt, går det i första rummet ut därpå, att man kan sätta under diskussion, huruvida det är riktigt att man under en tid, då inkomsterna sjunka, skall iakttaga en sträng sparsamhet eller om man skall tillgripa andra vägar, t. ex. lånevägen för att öka statens verksamhet och fylla dess behov. När jag lyssnade till detta anförande såväl som när jag läste herr Wigforss' bok, kom jag helt osökt att erinra mig ett uttalande, som en av hans meningsfränder, jag tror det var förra året, gjorde, en man, som då befann sig i samma ställning, som jag nu intar och som herr Wigforss tidigare intagit, nämligen den berömde finansministern i den förra arbetarregeringen i England. Han uttalade just på denna punkt de orden, att man skall iakttaga den allra största sparsamhet med statens medel för att möjliggöra att lämna understöd och hjälp åt dem, som äro urståndsatta att själva försörja sig. Jag tror, att detta sistnämnda uttalande är det riktiga, även om jag icke vill bortse från, att det finns åtskilligt i herr Wigforss' framställning, som är värt det allra största beaktande. Det är nämligen alldeles uppenbart, att man även under en kristid icke får underlåta att skapa allmänna arbeten, men jag gör gällande, att den kritiken icke med fog kan riktas mot det budgetförslag, som är framlagt här. Om herr Wigforss vill undersöka hela statsverkspropositionen, så skall han finna, att den rymmer ett belopp uppgående till omkring 180 miljoner kronor, som är begärt, dels av skattemedel och dels av lånemedel, till allmänna arbeten. Jag inrymmer givetvis däri hela det stora anslaget till vägarbeten och naturligtvis också de 23—24 miljoner kronor, som ifrågasatts att enligt planen användas för fortsatt elektrifiering av statens järnvägar, däri inbegripet det belopp, som tages av statens järnvägars förnyelsefond. Om jag till detta belopp på 180 miljoner kronor lägger vad kommuner och andra samhällsbildningar offra för allmänna arbeten, så är jag alldeles övertygad om att man kommer upp till en siffra, som är större, än som tidigare förekommit för detta ändamål. Jag erinrar om att enbart Stockholms stad för löpande budgetår anslagit dels av lånemedel och dels av skattemedel ett belopp av 55 miljoner kronor. För var och en, som haft tillfälle att följa med dagspressen och taga del av de beslut, som i städer och andra kommuner fattats med anledning av arbetslösheten, tror jag, att det står klart, att för den närmaste tiden äro anslagna större belopp än kanhända någonsin tidigare.

Herr Wigforss fortsatte kritiken och ville göra gällande, att man i den nu framlagda riksstaten skulle komma ned till ett belopp för byggnadsändamål understigande det, som är upptaget i den nu löpande staten, med åtskilliga miljoner kronor. Jag skakade på huvudet, som herr Wigforss såg, och jag gjor-

de detta med allt skäl, ty jag har framför mig ett sammandrag med tillhörande specifikationer, uppgjort inom finansdepartementet, som ger vid handen, att på den löpande riksstaten under huvudtitlarna äro anslagna tillhopa 13,573,000 kronor och i det framlagda budgetförslaget är motsvarande siffra 10,826,000 kronor, alltså en minskning på 2.7 miljoner kronor.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag upprepar i detta sammanhang ett uttalande, som jag har gjort i finansplanen, nämligen att jag tror, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om vi i den tid, vari vi nu leva, icke skulle bära dessa bekymmer fullt ut utan slå in på nya vägar, d. v. s. genom lånemedel sätta i gång arbeten. Det har ju varit en grundläggande princip under lång tid i vårt land, att endast till produktiva ändamål använda lånemedel, och jag gör gällande, att icke minst under denna tid detta är nödvändigt. Jag tror jag också vågar säga, att det finns väl knappast något budgetförslag, som framlagts i den svenska riksdagen, som så analyseras och så undersöks på olika håll i världen som det, vilket nu ligger på kamrarnas bord.

Herr Wigforss fortsatte och sade, att man skall icke vara så sparsam, när det gäller statens utgifter. Han gjorde nämligen gällande, att även om de skatte dragande skulle få lämna större tribut till staten än tidigare, så fylldes därigenom de behov, som landets medborgare ha. Jag skall icke närmare gå in på den satsen, men jag vill dock påpeka, att man kan fylla våra oundgängligt nödvändiga behov, men med mycket olika kostnader.

Vidare ett ord till. Herr Wigforss talade om utvecklingen i vårt land och påpekade, såsom jag också i annat sammanhang vid ett annat tillfälle nyligen gjort, hurusom svenska folkets ekonomiska bärkraft utvecklats under loppet av, låt mig säga de 50 sista åren, på ett synnerligen anmärkningsvärt sätt. Därvid få vi dock komma ihåg, att medan vi för omkring 50 år sedan hade gemensamma utgifter för statsändamål, per individ räknat, på 16 kronor, så äro vi nu uppe i en siffra, som med all reservation för minnesfel, är omkring 125 kronor. Man kan icke, även om man tager hänsyn till denna ökade bärkraft, fortsätta hur som helst, utan man måste naturligtvis iakttaga den återhållsamhet, som tidsläget kräver.

Herr talman! Jag har knappast mer att säga om herr Wigforss' anförande. Jag vill blott påpeka, att herr Wigforss, såvitt jag förstår, i sin åskådning intager en ståndpunkt, diametralt motsatt den, som hävdades av hans partivän i första kammaren, herr Örne, i dag på förmiddagen. Herr Wigforss slutade med att tala om en bättre organisation av den ekonomiska verksamheten. Ja, däri instämmer jag fullt och helt med honom, men han kunde lika litet som någon annan av oss anvisa lösningen på det problemet. Herr Wigforss' meningsfränder ha sysslat med ekonomiska frågor under loppet av flera år, speciellt för att finna utvägar, som skulle bättre tillgodose statsintresset och samtidigt också de samhällliga intressena. Men herrarna veta lika bra som jag resultatet av detta mångåriga arbete.

Jag skall sedan, herr talman, i allra största korthet gå att säga några ord om vad som här på förmiddagen har blivit uttalat från de tre första talarna. Jag var inte själv i tillfälle att åhöra deras anföranden, men jag har fått mig tillställt referat av det huvudsakliga innehållet i dem. Jag kommer då först och främst till ett uttalande, som lär ha fällt av hans meningsfrände och partichef. Denne läser ha gjort gällande, att den sparsamhetsvilja, som man menar kommit till uttryck i statsverkspropositionen, inte har lett till något resultat. Sparsamheten har misslyckats. Om jag inte är fel underrättad, var herr Lindman också inne på samma väg. Jag vill då påpeka, att under loppet av de senaste fem åren ha slutsiffrorna i riksstaten visat en oavbruten stegring. Det förefaller mig, då inte några absolut tvingande skäl varit för handen och varje

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

rimlig skattekälla inte var tömd, som om man i det läge, vari vi nu äro, inte borde gå så hårt fram, att man skadade vitala intressen och sönderbröte organisationen på något område. Det är dock så, att man, trots att slutsiffran i det framlagda förslaget till riksstat pressats ned något, inom ramen av slutsiffran dock rymt dels ökade kostnader för hjälpåtgärder, dels ock de s. k. automatiska stegringarna. Beträffande dessa vill jag påpeka att om man går till riksdagsprotokollen skall man finna, att de s. k. automatiska stegringarna ha diskuterats här under en lång följd av år, och olika finansministrar och regeringar ha satt igång utredningar för att undersöka, om det inte var möjligt att göra något. Det gjorde min företrädare i ämbetet i den förra regering, där jag var medlem, herr Lyberg. Han satte igång en utredning, som resulterade i egentligen plus minus noll, och herr Lindmans finansminister herr Dahl, min närmaste företrädare, satte också igång en utredning och framlade resultatet eller rättare sagt framlade icke något resultat alls. Han erkände öppenlystigt, att det gick överhuvud taget icke att komma någonstädes. Även om man med begreppet automatiska stegringar åsyftade blott sådana i mycket inskränkt bemärkelse, visade det sig, att man icke kunde komma någonstädes utan att ändra de av riksdagen fastställda grunderna. I viss mån har detta skett i år, men vare sig den föregående regeringen eller regeringarna dessförinnan ha velat, vågat eller ansett sig kunna gå in på något mera radikala ändringar av dessa grunder och bestämmelserna för att minska stegringen inom nu åsyftade område.

Jag skall sedan övergå till att säga några ord i anslutning till uttalanden, som här blivit gjorda av såväl herr Olsson i Kullenbergstorp som herr Lindman. Man frågade ifrån någondera av dessa herrars sida, vad som egentligen åsyftades med lyximport och vad det skulle innebära. Jag behöver knappast påpeka för kammaren, att det skulle vara i högsta grad olämpligt, om jag här på något sätt skulle röja de planer, som regeringen har i detta avseende, i varje fall nämna något om de artiklar, som äro avsedda att bli föremål för ändrade tullsatser. Men herr Lindman gjorde även gällande på förmiddagen, att det var inte nog med att höja tullarna och skaffa nya inkomster genom att ytterligare beskatta lyxvaror. Jag frågar då, vad vill man därutöver för att skaffa pengar? Det är ju klart, att vi kunna pålägga tullar på nödvändighetsvaror, kanske i mycket stor utsträckning, men skulle det verkligen i detta läge, som vi nu befinna oss i, vara en lämplig utväg? När man sammanknyter dessa förslag om ökade tullar med handelsbalansen och när man med all rätt klagat över den stora differens, som uppstått mellan import och export, synes mig den omständigheten att man inte kan komma stort längre i stor utsträckning bero på att man har en bristande kunskap om sammansättningen av vår import. Om jag utgår från en rund summa, som betecknar värdet av vår import, låt oss säga 1,500 miljoner — den är ju något därunder för förra året — så få vi komma ihåg, att ungefär hälften av detta belopp hänför sig till en import, som vår produktion måste ha. Det är alltså produktionsförmödenheter. I denna halva summa eller omkring 750 miljoner kronor ingå inga konsumtionsvaror för människorna. Om jag till dessa 750 miljoner lägger en siffra, som betecknar värdet på transportmedel, maskiner och redskap, så är jag uppe i en siffra på omkring 1 miljard. Vad vi kunna åstadkomma för att minska importen måste begränsa sig till att röra sig inom denna halva miljard, såvida vi icke skola vidtaga sådana importminskningar, som gå direkt ut över vår produktion och framförallt då exporten.

Nå, säger man, men de 500 miljonerna skulle vi väl kunna minska högst väsentligt: Ja visst kunna vi det, om vi vilja finna oss i att gå tillbaka 50 eller 100 år, d. v. s. utestänga en import av varor, som vi under årtionden vant oss vid att använda i mycket stor utsträckning. Det är klart, att visst kunna

vi inskränka eller rättare sagt fullständigt stoppa vår import av t. ex. kaffe. Det skulle göra omkring 50, 60 eller kanske 70 miljoner kronor om året, men jag vet inte, om ett sådant förslag skulle vinna riksdagens bifall. Vi ha för övrigt en hel del varor, som, om vi vilja återgå till gamla tiders livsföring, vi kunna undvara, men är svenska folket berett att underkasta sig — jag skall inte säga försakelser — men sådana uppoffringar i vår tid? Jag betvivlar, att så är fallet.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag återkommer till vad jag förut sade, att när vi tala om importen och den del därav, som jag betecknar som produktionsförnödenheter, är det givet, att i den mån vi inte producera varor till export försämras vår handelsbalans i stället för att förbättras. När man därför talar om handelsbalansen, bör man komma ihåg, att den mörkaste sidan beträffande handelsbalansen är inte importsidan utan exportsidan. Detta innebär emellertid icke alls, att jag på något sätt skulle plädера för att man inte skulle vidtaga åtgärder, som äro sunda och riktiga och lämpliga för att minska importen i den mån som detta är nödvändigt och kan ske. Jag vill dock härutinnan tillägga, att den sista månadsrapporten, alltså för december månad, visar ett glädjande tecken till förbättring så till vida att den beräknade skillnaden — siffrorna äro ju inte ännu fixerade — mellan import och export utvisar ett underskott på endast åtta miljoner kronor, den lägsta siffra, som förekommit under någon månad av föregående år. Jag tror därför, att det är riktigt, vad jag antytt i finansplanen, att tecken saknas icke, som antyda, för att använda ett bevingat ord, att det nu pekar åt rätt riktning och att vi gå emot en minskad import. Kan det förslag, som regeringen har för avsikt att framlägga, påverka utvecklingen i denna riktning, som också är min avsikt, skall det inte vara annat än för mig mycket tillfredsställande.

Jag hoppas sedan, herr talman, över till en annan fråga, som har varit föremål för diskussion i första kammaren och som också berörts här av herr Lindman på förmiddagen. Jag syftar därmed på den extra inkomst- och förmögenhetsskatten. Jag måste bekänna, mina herrar, att jag har svårt att förstå, att det överhuvud taget kan riktas någon kritik på den punkten. Under en tid, då det finns massor av människor, som sakna i bokstavlig mening det dagliga brödet, är det då för mycket, att de grupper i samhället, som jag betecknar icke såsom medelklassen utan, om vi överhuvud taget skola använda ett så fult uttryck, såsom den svenska överklassen, få en direkt känning och erinran om tidens hårda hand och bekymren för dagen. En undersökning, som jag låtit verkställa, utvisar att vi ha emellan 2,300,000 och 2,400,000 taxerade enskilda personer i landet. I finansplanen har räknats med en taxerad årsinkomst på omkring 5 miljarder. Fördelar jag hela årsinkomsten på de taxerade personerna — de icke medräknade, som komma under 600 kronor — så kommer jag till ett medeltal på ungefär 2,000 kronor. Tar jag vidare de personer, som ha 6,000 kronor i beskattningsbar inkomst, och räknar samman antalet av dessa, kommer jag till 53,000 personer, och dessa tillsammans ha ungefär en femtedel av de fem miljarderna, till och med något mera eller något över en miljard kronor, i årsinkomst tillsammans. Det är omkring 20,000 kronor per person.

Nu vill jag skynda mig att tillägga, att dessa uppgifter, som visserligen äro approximativa men som jag dock tror skola vara ganska riktiga, ju kunna provocera fram den tanken: varför ha ni då gått så försiktigt fram och begärt så litet av denna grupp på 53,000 personer, som ha tillsammans över en miljard i årsinkomst? Jag har även tagit hänsyn till den frågan och funnit, att dessa 53,000 personer bära för närvarande omkring 55 procent av den utgående inkomst- och förmögenhetsskatten. De få det procentalet höjt med två till tre procent. Det må ju vara tillräckligt.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag skulle egentligen kunna sluta där, men jag skall tillägga några få ord i anslutning till vad jag nyss sade om inkomst- och förmögenhetsskatten. Man har gjort gällande, att det vore mycket enklare, naturligare och riktigare att begagna sig av de nu gällande bestämmelserna med avseende på inkomst- och förmögenhetsskatten och icke föra in någon ny skatt. Det är inte någon tillfällighet, att extraskatten föreslagits. Den ansluter sig till det förslag, som blivit utarbetat, gående ut på en omläggning av den nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatten. Detta förslag innehåller i korthet, att den nuvarande siffran eller gränsen 100, vilket uttryck man nu vill använda, skulle flyttas upp så att den kommer att motsvara en siffra, som nu kan betecknas med 133, och redan den procent på grundbeloppet, som nu gäller alltså 145, betecknar siffran 108 efter den nya skalan. Skulle vi få in de 12 miljoner, som nu skola utgå enligt finansplanen, efter den gamla, nu gällande skatteförordningen, skulle det betyda, att vi finge höja procenttalet från 145 till 160 med hänsyn till det försämrade skatteunderlaget. Eljest bruka vi ju, som herrarna veta, räkna med en miljon på en procent. Nog tycker jag det är egendomligt, det måste jag säga, att man från högerhåll vill fastläsa en så pass hög skatteprocent under förutsättning, att man överhuvud taget skall bibehålla under några år framåt de nuvarande bestämmelserna på området. Jag hoppas livligt, att vi skola komma fram till den dag, då vi kunna slopa den nu föreslagna extraskatten och andra också, som eventuellt kunna kännas tyngande, men jag tror, att det sätt, på vilket denna nya skatt är konstruerad enligt det framlagda förslaget, är rimligt och riktigt från många synpunkter.

Man har här från åtskilliga håll utom dem jag förut nämnt, senast min vän och meningsfrände herr Andersson i Rasjön, klagat över att sparsamhetsviljan inte tagit sig uttryck i större sparsamhet än vad som här är fallet. Ja, mina herrar, tillåt mig deklarerera, att jag med största nöje och med tillfredsställelse skall se, om riksdagen vill pruta på de anslag, som äro begärda, blott det sker under den förutsättning, som jag förut nämnt, nämligen att inga vitala intressen trädas för nära eller att man bryter sönder organisationer och gör ändringar, som kunna vara skadliga. Det är inte tu tal om det, utan vill statsutskottet och jordbruksutskottet verkligen med god vilja gå till sparsamhetsåtgärder, hälsas detta från min sida med tillfredsställelse. Men jag erinrar mig, hur det gick förra året, då jag gång på gång vände mig emot de ökningar, som riksdagen gick in för. Utan att närmare ha undersökt förhållandet tror jag, att riksdagen sedan många år tillbaka icke lämnat ett budgetförslag orört utan ändrat detsamma i stegrande riktning. Sedan går det ju an att resa hem eller rättare sagt resa ut och hålla möten och klaga över bristande sparsamhet, i det fall, som jag åsyftar, visserligen inte hos regeringen utan hos riksdagen. Det är dock bättre att bevisa denna sparsamhetsvilja i riksdagen i handling än att låta den framträda med starka ord och åthävor ute bland folket.

Man har också i detta hänseende pekat på en sparsamhetsåtgärd, som man borde hava vidtagit, och som jag mycket väl förstår utav skilda orsaker är ganska ömtålig att vidröra, men jag skall icke dra mig för att beröra även den saken. Jag tänker naturligtvis på dyrtidstilläggen till statens befattningshavare. Jag har i dag läst anföranden i förra riksdagens protokoll, som gävo mig anledning att reflektera över huruvida det icke finns ledamöter av riksdagen, som knappast gjort klart för sig, hur dyrtidstillägget är konstruerat, och med vilket procenttal det utgår. I tidningarna möter man esomoftast talet om, att statens befattningshavare skola ha dyrtidstillägg, och man talar i det sammanhanget om en siffra på 158. Man har tydligen inbillat sig, att dyrtiden tar sig uttryck i siffran 58, och att dyrtidstillägget skall vara ett tillägg, som utgår efter detta tal. Jag behöver icke nämna, att när det gäller de reg-

lerade verken så delas denna siffra mitt itu. Det blir 29. Därifrån dras 18, och så kommer man fram till det verkliga dyrtidstillägget, det vill säga 11 procent. Jag erinrar också om, att de högre avlönade tjänstemännen ha ett dyrtidstillägg, som utgår med 7 procent. Hur man än resonerar beträffande livsmedelskostnaderna och vilket erkännande man än ger åt påståendet och talet om att våra livsmedel äro nere i 1914 års nivå och därunder, måste vi dock erkänna, att t. ex. hyresposten nu ligger högre än detta procenttal, ja, betydligt högre. Man har också i samband med dyrtidstilläggen påpekat, att man åtminstone borde strukit dem för de högre avlönade statsanställdas vidkommande. Ja, även den saken och många andra i samband därmed stående frågor har jag naturligtvis haft min uppmärksamhet fäst på och låtit undersöka. Jag kan ju bara nämna, att strykandet av dyrtidstilläggen för befattningshavare med en årlig inkomst av 15,000 kronor och därutöver skulle stannat vid det blygsamma beloppet av 225,000 kronor. Jag vill dock i det sammanhanget erinra om, att dessa befattningshavare inrymmas i den grupp, varom jag nyss talat, och som får vidkännas en extra krisskatt. Tar jag befattningshavarna i lönegraderna 24—30, så vill jag minnas att till dem utgår dyrtidstillägg med ett sammanlagt belopp av 4 å 5 miljoner kronor. Det är först, när man kommer till femte lönegraden och därunder, som dyrtidstilläggen spela en betydande roll; det erkänner jag gärna.

Jag skall sluta, herr talman, med att yttra några få ord om en fråga, som tilldragit sig mycken uppmärksamhet både här i dag och tidigare, nämligen frågan om vår valuta. Jag får i annat sammanhang tillfälle att gå in på denna mycket invecklade fråga och vad som därmed sammanhänger. Det har ju redan framlagts en proposition, vilken innehåller en framställning till riksdagen, att den måtte gilla det beslut, som Kungl. Maj:t den 27 september förra året fattade, och det är min avsikt att omkring nästa månadsskifte framlägga en proposition om riksdagens medgivande till att utsträcka tiden för guldlösningens suspension efter februari månads utgång. I samband med denna proposition och dess behandling få vi ju tillfälle att närmare resonera om vad som sammanhänger med vår valuta. Blott så mycket må jag här säga, att det icke är något ensidigt intresse, som t. ex. våra lantbrukare ha med avseende på valutans ställning. Ty våra lantbrukare äro ju icke bara producenter, exportörer och försäljare utan våra jordbrukare äro också i mycket stor utsträckning konsumenter. De äro som kår betraktade landets säkraste konsumenter. Jag erinrar mig från den tid jag var chef för handelsdepartementet och frågan om järnhanteringen behandlades att då betecknades jordbrukarna som järnhanterings största konsumenter. Bara av detta påpekande framgår, att man icke ensidigt kan se på denna fråga.

Och så till sist, herr talman, ett par ord om räntepolitiken. Statsministern har ju tidigare i dag varit inne på den frågan, och, såvitt jag fattade rätt, också gjort ett uttalande, som gav vid handen, att varken regeringen eller jag såsom finansminister bär något ansvar för den ränteförhöjning, som skedde den 28 september förra året. Detta vare sagt utan något klander från min sida som finansminister emot riksbanken, ty jag saknar rätt och har icke någon skyldighet att söka inverka på bankofullmäktiges beslut i detta hänseende. Det har påståtts, att nyssnämnda åtgärd skulle hava vidtagits på någon slags order ifrån min sida. Jag ber, herr talman, att offentligen få förklara, att detta måste vara ett missförstånd från deras sida, som gjort något sådant gällande. Så snart jag fick kännedom om, att denna uppfattning hade bibragts en del ledamöter av riksdagen, begärde jag därför ifrån vederbörande en klar och bestämd förklaring, huru därmed förhöll sig. Jag har också fått en sådan, som ligger här framför mig, och i vilken det heter, att samtidigt som bankofullmäktige till Kungl. Maj:t ingåvo sin framställning om befrielse för riks-

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

banken från skyldigheten att inlösa sedlar med guld, meddelade fullmäktige, att fullmäktige beslutat höja diskontot till 8 procent, och att jag och flera av mina kolleger vid tillfället i fråga uttalat allvarliga betänkligheter mot en diskontoförhöjning till så hög nivå, vilken förhöjning från vår sida icke ansågs påkallad av de förhållanden, som kunde väntas inträda efter nämnda befrielses ikraftträdande. Jag betonar alltså ännu en gång, att jag såsom medlem av regeringen icke har rätt att rikta något klander emot bankofullmäktige för de vidtagna åtgärderna, men att min personliga uppfattning vid tillfället i fråga kom till uttryck.

Herr Winkler: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag har tagit mig friheten begära ordet för att yttra mig endast i två utav de under dagen debatterade frågorna, nämligen dels rörande inkomstberäkningarna och dels rörande de över hela landet så allmänt diskuterade valutaförhållandena. I statsverkspropositionen angående inkomster och utgifter yttrar herr finansministern på sidorna 8—9 i bilagan: »Det brydsamma statsfinansiella läget får emellertid icke föranleda till att de sunda och försiktiga principer, som av ålder kända tecknat svenska statens finanspolitik, övergivas, och att stundens bekymmer skjutas över på framtiden. I den mån sträng sparsamhet på skilda områden icke är tillräcklig för att bringa balans i budgeten, måste därför, då sparade medel i år icke stå till buds, nya och höjda direkta och indirekta skatter tillgripas för att möta de krav, som depressionen framkallar. Särskilt vill jag understryka vikten av att den för statsfinansernas sundhet grundläggande principen att använda lånemedel allenast för produktiva ändamål även i dessa hårda tider alltjämt hålles vid makt.» I detta yttrande instämmer jag till fullo, och jag förmodar, att den allra största delen av riksdagens ledamöter ge herr finansministern sitt erkännande för att han vidhållit denna princip. Jag hoppas till och med, att vi aldrig skola få en regering eller en finansminister, som icke skulle vilja fortsätta med ett sådant förfaringssätt, ehuru jag till mitt beklagande i dag funnit åtskilliga talare från det socialdemokratiska hållet, som verkligen visat sig hysa en annan uppfattning. Jag tror nämligen, att hur mycket man än vill klämma åt skattedragarna, så föredrar man nog i alla fall, såvitt man ser på landets framtid, att den skatt, som blir nödvändig, så långt sig göra låter, uttages, hellre än att vi skola, som så många andra länder, börja taga upp lån för konsumtionsändamål. Hur många exempel ha vi icke, mina herrar, på, varthän det leder att förfara på ett annat sätt? Hur har man icke gjort i Tyskland? Enligt uppgifter, som jag sett i finansiella och ekonomiska tidningar, har man där sedan kriget lånat upp, jag tror, 18 miljarder. Jag blev verkligen mycket förvånad, då jag såg denna siffra, och jag reserverar mig för minnesfel, men jag tror att det rörde sig om 18 eller kanske 16 miljarder. Under samma tid ha samtliga betalningar till de segerande makterna endast utgjort ungefär 10 miljarder. Tyskland har alltså, oaktat sitt ekonomiskt svåra läge, efter krigets slut använt 8 miljarder upplånade medel för egen del. Nog vill jag erkänna, att en del av dessa penningar använts till utvidgning av fabriksdriften, men jag tror mig i alla fall icke begå någon felaktighet, om jag säger, att det mesta använts för s. k. sociala ändamål.

Ja, hur gjorde man inte på sin tid i Australien, då en socialdemokratisk regering kom till makten? Jo, man bestämde lönerna icke genom förhandling mellan arbetsgivare och arbetare utan man fastställde dem på ett lagligt sätt genom en regeringens kompromissnämnd, som alltid utgick ifrån, att man skulle fastställa lönerna efter behovsprincipen utan att taga i betraktande huruvida man hade medel att betala de utgifter, som staten åtog sig. Man

lånade så länge man kunde, och man byggde åtminstone vid ett tillfälle en helt ny stad för att visa, hur en stad egentligen skulle se ut. Man lämnade vidare mycket stora belopp för understöd åt arbetslösa och fattiga människor. Detta var ju mycket vackert, men det hela slutade med att Australiens kredit tog slut, och man kunde icke ens från sitt gamla moderland England erhålla flera lån. Då började man verkligen, först då, på allvar ta i betraktande, vad man skulle göra. Hur hade man förfarit? Jo, när man fann att brödet var för dyrt och kvarnarna och bagarna icke ville sänka priset på mjöl och bröd, inrättade man ett statligt bageri och konkurrerade ihjäl de företag, som man ansåg togo för mycket betalt, ehuru det likväl visat sig, att de icke gävo något överskott. Och med köttet förfor man på samma sätt. Man inrättade slakterier och sålde köttet till allmänheten till mycket lägre pris, oberoende av vad det kostat. Undra på att under sådana förhållanden skatterna stego. När skatterna icke förslogo, tog man lån efter lån, men slutligen upphörde lånemöjligheterna. Vi ha ungefär samma erfarenheter från England. Jag skall icke uppehålla kammaren längre med denna relation, men jag skall som exempel nämna de arbetslösas understöd i England, som betalas ut huvudsakligen i kontanter, och vilka så anordnats, att i många fall genom det ena tillägget efter det andra, de arbetslösa haft större penninginkomster i form av understöd än de skulle haft om de arbetat på sina gamla platser i respektive fabriker. Man använde ungefär 80 miljoner pund till arbetslöshetsunderstöd, medan man taxerade ut bara 40 miljoner pund och gjorde det, om jag icke missminner mig, på det sättet, att man tog ut en tredjedel av de arbetare, som hade arbete, en tredjedel av arbetsgivarna och en tredjedel av staten. Till sist gick det i England också så långt, att man näppeligen kunde skaffa mer pengar, därför att man tagit upp betydande lån inom landet och ökat skatterna för de rika, så att det snart inte fanns många kvar av de verkligt förmögna. Man kom till insikt om detta framför allt därigenom att de stora gåvor, som förr skänkts till välgörande ändamål av rika och rättänkande och för sina medmänniskor ömmande personer, knappades in. Man svarade t. ex. de stora sjukhus, som förut drivits genom privata gåvor, att nu kunde man icke skaffa pengar längre, utan nu fick staten ta hand om dem. Ja, de där 40 miljoner pund, som staten lånat upp och delat ut i arbetslöshetsunderstöd, hade man inte gjort klart för sig varifrån de skulle tagas. Till slut kom man emellertid på det klara med, att det icke i längden gick att fortsätta på detta sätt, och så blev det ett omslag i uppfattningen ute i landet, som vi känna till, och som resulterade i att högern och de socialdemokrater, som övergått till en ekonomiskt mera förståndig uppfattning, fingo en mycket stor majoritet i parlamentet. Jag tror, att engelsmännen med tiden reda upp det hela, men nog få de under lång tid lida under ekonomiskt tryck, då de på detta ganska ansvarslösa sätt hållit en för hög levnadsstandard alltför länge uppe.

Detta att ett land med upplånade penningar driver understödsverksamhet för att stå väl med folket och för att öka vissa politiska partiers väljarskaror, har alltid skapat fattigdom och utarmning och slutligen medfört en ändring i den ekonomiska kursen till alla folklagers skada. Det är klart, att en förändring i det ekonomiska läget i främsta rummet måste ske genom inskränkning av utgifterna. Jag säger detta med så mycket fastare övertygelse, som jag är av den åsikten att en stat stort sett icke kan handhava sina ekonomiska förhållanden på ett annat sätt än en enskild person eller ett privat företag. Man kan icke, åtminstone icke under en längre tid, använda mera för konsumtion än vad man förtjänar. Ja, nu säger man, att man kan taga ut vad man behöver genom skatter, men jag tror att även för detta finnes vissa gränser. Jag kan icke neka till att jag funnit, att man i statsverkspropositionen vid-

Vid remiss av statsverkspropositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Porta.)

tagit många och beaktansvärda inskränkningar i utgifterna, men jag undrar, om man icke kunnat gå ännu längre därvidlag. Men att nu börja plocka fram alla dessa poster och säga, att det och det tycker jag skall bort, går ju icke för sig, då jag måste säga mig, att det icke är säkert, att vad jag tycker är riktigt. Inskränkningar ha dock gjorts i en mycket beaktansvärd utsträckning, men jag tror också att det finns många även sociala utgifter, som inte alltid äro av den nytta, som man så ofta här talat om, när man gått att fatta beslut om dem. Jag tror, att det är många sådana utgifter, som verkat demoraliserande på den enskilde individen, och som i alla händelser nedsätta den motståndskraft, som bör finnas i varje människas bröst, då hon nämligen själv bör försöka att i främsta rummet skaffa sig sitt uppehälle. I varje fall är det mycket betänkligt, därest det kommer in i det allmänna medvetandet, att om jag icke har arbete, vare sig det beror på arbetslöshet i egentlig mening eller därpå, att jag icke får något arbete, därför att jag icke utför detta på det sätt min arbetsgivare fordrar eller till det pris han kan betala, jag då bara behöver gå till staten och av den i nödfall få min försörjning. Jag vill icke säga, att detta ännu är en allmän uppfattning, men jag har den erfarenheten, att den finns hos vissa individer, och jag fruktar, att denna uppfattning utbreder sig ganska mycket. Det är i varje fall icke rätta sättet att leva för en ung och frisk man, att han en gång om dagen går upp på arbetsanskaffningsbyrån och får sitt kort stämplat och sedan tar sig för med vad han vill och lyfter sitt understöd vecka efter vecka. Det gives även exempel på att personer, som ha arbetslöshetsunderstöd, icke vilja åtaga sig några dagars erbjudet arbete, ty då skulle de mista den chans de ha till understöd och få gå ännu längre tid i väntan på sådant.

Det som mest förvånar mig är finansministerns förslag om införande av en ny fristående krisskatt av tillfällig natur, så anordnad, som han själv yttar, »att den träffar den skattekraft, som representeras av de högre inkomsterna och de större förmögenheterna, men lämnar fria dels aktiebolag och med dem i huvudsak likställda juridiska personer, dels inkomsttagare, vilkas beskattningsbara belopp understiga 6,000 kronor, motsvarande en genomsnittlig inkomst av något mer än 8,000 kronor. Härigenom skulle den stora mängden av rikets jordbrukare och löntagare undgå att drabbas av skatten.» Mig synes det ganska orimligt att utan noggrannare förundersökning samt skattemyndigheters och näringsidkaresammanslutningars hörande gå in för en ny skattebeläggning efter den princip, som här föreslås. Visserligen hänvisas i Kungl. Maj:ts proposition nr 33 till kammarrätten samt till 1928 års bolagskatteberedning. Förstnämnda myndighet har uttalat, att det med avseende på det rent skattetekniska icke finnes något att erinra. Men jag anbefaller var och en att läsa igenom vad som står på sidan 6 i Kungl. Maj:ts proposition nr 33. Där står ett mycket beaktansvärt moment, att det är betänkligt att höja skatten på sätt här ifrågasättes och att man bör vara försiktig, så att inte de större inkomsttagarna beskattas på ett sådant sätt, att de känna med sig, att det är absolut orättvist. Ty då använda de så många olika sätt att kringgå skattelagstiftningen, nämligen genom att uppdelas sin förmögenhet och dylikt. Dessutom är det ganska beklämmande att se, att skatten redan nu kan hos vissa inkomsttagare uppgå till inte mindre än 40 procent. Alltså en miljonär — tyvärr ha vi inte så många av den sorten här i landet — en person med 1 miljon kronor i inkomst får betala 400,000 kronor i skatt. Det mest nedslående tycker jag i alla fall är det förhållandet, att denna skatt icke inbringar mera än sammanlagt 1 miljon kronor från skattedragare med 100,000 kronors inkomst och mera. Kan det då vara lämpligt att taga ut denna miljon genom ett sådant skattesystem, som här ifrågasättes. Det är rent orimligt i alla fall med de proportioner, vari denna skatt stiger. En person med 7,000

kronors inkomst betalar 5 kronor. En person med 14,000 kronors inkomst betalar inte dubbelt så mycket utan 16 gånger så mycket, och så hela vägen igenom upp till miljonären, som betalar extra 38,620 kronor. Nu tror jag inte, att någon människa går och hänger sig för att han skall betala dessa belopp, vare sig miljonären eller 100,000-kronorsmannen. Men är det rätt att vi, därför att det inte angår oss i någon mera betydlig grad, skola ge oss till att på detta sätt beskatta andra, som ha mer än vi. Jag anser, att det bör tagas i överbäggande, huruvida inte genom ytterligare besparingar dessa 12 miljoner kronor kunna inbesparas eller, därest detta inte är möjligt, om det inte vore bättre att, hur impopulär inkomst- och förmögenhetsskatten med sitt nuvarande procenttal av 145 än är, taga ut beloppet medelst denna skatt, även om man då nödgades, som herr finansministern meddelade och vilket nog stämmer, gå upp till ett procenttal av 160. Jag hemställer, att bevillningsutskottet ville taga detta i allvarligt överbäggande. Jag blev ganska förvånad, då jag såg detta herr Hamrins förslag. Det föreföll mig nästan som om den Wigforsska avundsamhetsandan ett ögonblick hade farit i herr finansministern. Jag kan inte finna något annat motiv för en sådan skatteskala som denna och för införandet av en sådan extraskatt. Man får även taga i betraktande, att det inte var länge sedan vi togo bort den extra inkomst- och förmögenhetsskatten, vilket ju skedde, när vi övergingo till den nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatteberäkningen. Här påstod herr Wigforss i sitt anförande, att vi berövat staten så och så många miljoner — jag tror han nämnde 100 miljoner — under de sista åren genom att sänka inkomst- och förmögenhetsskattens procenttal från 175 till 145. Men jag ber att få erinra honom om vad hans vän, dåvarande finansministern Thorsson, yttrade, när den skatten infördes. Han sade, att vi nödgas nu på grund av krisen tillämpa ett så högt procenttal som 175 och att han inte undrade på om de högre skattedragarna och även andra klagade. Men när vi kunna komma ned till 85 procent, då komma kanske även de, sade han, att finna denna beskattningsform mycket bra. Vi veta alla, att skalan är uträknad för 100 och inte för 175 eller 145 procent, men denna skala innebär ju en mycket bekväm metod att under depressionstider utan påläggande av ny skatt taga ut mera pengar för statens behov.

Nu säges det emellertid även i skatteförslaget, att aktiebolagen slippa ifrån och att man vidtagit den anordningen för att så långt som möjligt skona det produktiva näringslivet. Men, mina herrar, det finns även annan näringsverksamhet än den som bedrivs av aktiebolag. Varje enskild näringsidkare och varje näringsidkare, som driver sin verksamhet i form av enkelt bolag, får betala denna skatt. Och alla personer, som äro aktieägare i företagen, få betala skatten för sina aktieutdelningar. Och härvid är att taga i betraktande, att de utdelningar, som härvid komma i fråga, icke hänföra sig till den vinst, som uppstod i företagen under år 1931, utan till den vinst, som verksamheten lämnade år 1930. Ty vinsten utdelas ju inte förrän året därpå och taxeras alltså heller inte förrän därpå igen. Skatten kommer alltså att för aktieägarna falla på inkomsten från ett betydligt bättre år än när det gäller de privata företagarna, vilka ju skola beskattas för sin i år deklarerade vinst från fjolåret.

Jag hade även tänkt tala litet om sockerfrågan, då jag icke sett den omnämnd i statsverkspropositionen. Men då herr jordbruksministern här meddelat, att den senare kommer upp till behandling, skall jag icke göra det. Beträffande det stora arbetslöshetsanslaget har jag egentligen ingen anmärkning att göra, utan har bara velat rikta en hemställan till arbetslöshetskommissionen att vara mycket försiktig vid fördelningen av detta belopp och att i varje fall i minsta möjliga utsträckning använda det till kontantunderstöd.

Jag övergår nu till att säga några ord om valutafrågan. I utdraget av det

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

protokoll, som hölls angående finansärenden vid statsrådssammanträdet den 4 januari, framförde herr finansministern under rubriken »Det allmänna läget» en koncentrerad redogörelse för utvecklingen av både det inhemska och det internationella läget särskilt under de sista månaderna av föregående år. Där i omtalas bland annat, att riksbankens valutareserv, som vid årsskiftet utgjorde omkring 400 miljoner kronor, sjönk under årets fem första månader till 280 miljoner kronor. Jag har tagit mig friheten att taga reda på de exakta siffrorna, vilket beträffande ställningen den $31/12$ varit förenat med visst besvär, då bankofullmäktiges rapport till riksdagen inte utdelats förrän i eftermiddag. Om nu herrarna intressera sig för denna fråga, så var så goda och observera följande tal. Den $1/1$ 1931 var guldkassan 240,831,390 kronor, den $1/7$ 238,247,335 kronor och den $30/9$ 198,642,790 kronor. Den $31/12$ hade den stigit till 205,820,050 kronor. De utländska tillgodohavandena, alltså vad vi kalla valutareserven, utgjorde den $1/1$ 336,784,413 kronor, den $1/7$ 241,205,989 kronor, den $30/9$ 35,649,350 kronor och den $31/12$ 53,730,032 kronor. För att nu kunna bedöma det läge, som förelåg, då vi lämnade guldmyntfoten, får man även taga i betraktande förhållandet mellan import och export. Men de siffrorna ha redan anförts av hans excellens statsministern, och jag skall därför icke uppehålla mig därvid. Emellertid är det ytterligare en sak, som man bör taga i betraktande, då det gäller att bedöma läget, och det är riksbankens växeldiskontering, huvudsakligen rediskontering från andra banker, ty som vi veta är riksbankens egen diskontering mycket obetydlig. Dessa siffror voro följande: den $1/1$ 230,366,095 kronor, den $1/7$ 340,460,522 kronor, den $30/9$ 409,744,713 kronor och den $31/12$ 482,363,009 kronor. Herr finansministern erinrar om att Bank of England den 21 september övergav guldmyntfoten och att man försökte få en valutakredit i Amerika eller Frankrike. Det var givetvis då för sent. När man började göra förundersökningar för en sådan lånetransaktion, vet jag inte. Men på allvar gjorde man ingenting förrän omedelbart innan och strax efter det att England lämnat guldmyntfoten. Jag ber att få påpeka, att redan den $1/8$ hade den utländska valutan till riksbankens förfogande nedgått till 127,789,929 kronor och den $1/9$ till 44,005,165 kronor. Jag förmodar, att Sverige inte vid den tiden var utestängt från varje kredit i utlandet. Det hängde naturligtvis på räntan och villkoren i övrigt. Ty jag kan inte tänka mig annat än att svenska staten skulle kunnat få ett lån såväl i England som i Frankrike och framför allt i Amerika. Men jag menar också, att vi inte böra låna pengar till vilken ränta och på vilka villkor som helst. Då är det bättre att inte låna alls. Och kanske var det lyckligast, att vi inte fingo låna. Det lämnar jag därhän. Det kan jag inte bedöma. Men jag har verkligen börjat undra om det inte i själva verket var bäst som skedde.

Trots den relation av läget, finansministern lämnat, fortsätter han sedan: »Ehuru detta steg från Englands sida, vilket utlöste stegrad oro inom det ekonomiska livet över hela världen, utsatte den svenska valutan för ytterligare påfrestningar, hyste man dock för Sveriges del grundade förhoppningar, att guldmyntfoten skulle kunna upprätthållas. Redan den 21 september höjde riksbanken diskontot till 5 procent, och den 25 september följde en ny stegring till 6 procent. Riksbankens valutareserv, som under de tre första veckorna av september undergått fortsatta reduktioner, minskades emellertid i allt snabbare tempo och utgjorde den 26 september endast 38 miljoner kronor.» Ja, mina herrar, hur ha vi hållit vår räntenivå? Den var 3 procent t. o. m. den $30/9$ och 4 procent t. o. m. den $20/9$. Den höjdes till 5 procent den $21/9$ och till 8 procent den $28/9$. Den $8/10$ sänktes den till 7 procent och den $19/10$ till 6 procent, varest vi nu befinna oss. På vad finansministern oaktat det förtvivalade läge, vari riksbanken med avseende å innehav av såväl guldvaluta som valutareserv befann sig, grundade sin optimistiska förhoppning, få vi icke veta. Faktum är

att under de första dagarna i den vecka som följde, sedan England lämnat guldmyntfoten, var det mycket stora krav på utländska valutor. Jag anklagar inte vare sig bankofullmäktige eller finansministern eller regeringen överhuvud taget för att guldmyntfoten upphävdes vid det tillfället. För min del var jag visserligen innan dess fullkomligt övertygad om att våra finanser voro i ett sådant läge, att vi under inga förhållanden skulle behöva lämna guldmyntfoten, och att vi hade tillräckligt med utländska valutor. Men jag bedömde därvid situationen efter de siffror, som varit tillgängliga för bankoutskottet, alltså siffrorna för den $\frac{1}{2}$ föregående år. Jag hade visserligen kännedom om att det rädde en ogynnsam proportion mellan import och export. Det visste man ju genom tidningsartiklar i ämnet. Och redan dessa siffror borde ha varit varning nog för riksbanksfullmäktige att i tid se om sitt hus och långt innan det skedde höja räntan från 3 procent till 4 procent och från 4 procent till 5 procent. Sådant läget emellertid var vid detta tillfälle, var nog ingenting annat att göra än att lämna guldmyntfoten. Men det var alldeles onödigt, mina herrar, att regeringen och riksbanken väntade med detta en hel vecka. Ty under den tiden uttogos 100 miljoner kronor i utländska tillgodohavanden, och förtjänsten därpå har kommit enskilda spekulanter till del, och det utgör ungefär 30 miljoner kronor, vilket belopp vi mycket väl kunnat spara, då vi ändå enligt mitt förmenande borde kunnat se, att det inte fanns möjlighet att behålla guldmyntfoten.

Ja, sedan kommer jag ett ögonblick till de bedrövliga deklARATIONER som lämnas. De ha skadat vårt land ganska mycket både i avseende på vår kreditvärdighet och vårt anseende. Om jag inte missminner mig, var det måndagen den 21 september, som England lämnade guldmyntfoten. Redan påföljande tisdag gjordes förfrågan i riksbanken om den ämnade uppehålla guldmyntfoten. Svaret var litet egendomligt formulerat. Man meddelade, att var och en, även den som ville ha dollarvaluta, hade fått allt vad han begärt och att därav tydligt framgick, att det var riksbanksledningens mening att upprätthålla guldmyntfoten. Sedan kom finansministerns beklagliga deklARATION, om jag inte missminner mig, på torsdagen, i vilken han på ett mycket kategoriskt sätt förklarade, att vi ämnade vidbli guldmyntfoten. Jag tror, att samma svar lämnades till såväl norska som danska finansministrarna, fastän jag inte har reda på, i vilka ordalag det skett. Säkert är, att uppfattningen i Danmark var, att åtminstone Sverige ämnade bli kvar vid guldmyntfoten, även om Danmark kom att lämna den. Finansministerns offentliggjorda uttalande uttegräferades till all världens penningcentraler, och det har varit lustigt att tala med åtskilliga utlänningar om den saken sedan. Man har sagt: Det måtte vara ett ganska dåligt ekonomiskt läge i ert land, och vi som trott, att Sverige var så starkt i finansiellt avseende. Först påstås det, att ni ämna bibehålla guldmyntfoten, och endast två dagar senare ger regeringen riksbanken rätt att inhibera inlösningsen av sedlar med guld. Samtidigt höjdes också räntan till 8 procent. Jag har för min del aldrig riktigt förstått, varför man vidtog denna sistnämnda åtgärd. Nu hör jag också, att finansministerns privata mening var, att åtgärden icke borde vidtagits. Om Sverige beslutat kvarbli vid guldmyntfoten, hade nämligen en sådan åtgärd varit alldeles riktig. Men om Sverige skulle frångå guldmyntfoten, så begriper jag inte, varför man skulle betunga näringslivet i så onödigt hög grad. Ty sedan förtroendet till vårt land tagit slut, kunde vi givetvis icke påräkna några insättningar från utländska kapitalister, även om de fingo aldrig så hög ränta. Jag förstår inte heller, varför vi inte också nu skulle kunna gå ned med räntan 1 procent ytterligare. Det skulle inte göra någon skada, såvida inte regeringen och riksbanken avse, att inom den närmaste tiden åter anknyta vår valuta till guldet. I så fall är det klart, att vi måste hålla en jämförelsevis hög ränta. Jag

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.*

(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

måste också upptaga till granskning den valutareserv, som riksbanken samlar. Med skäl ha anmärkningar framställt mot privata företagare, som ligga på utländska valutor. Jag anser att det är en moraliskt ganska brottslig handling att förfara på det sättet. Men verkar inte riksbankens magasinering av utländska valutor på alldeles samma sätt, nämligen så att man därigenom undandrar utbytet av varor med andra länder de belopp, som mycket väl behövas för att hålla vår kronkurs gentemot guldvalutorna så hög som möjligt. Jag förstår kanske inte denna sak och vill därför inte kritisera. Men det förefaller mitt enkla förstånd i ekonomiska frågor, som om denna min uppfattning vore riktig. Jag menar med andra ord att de, som så väl känna till alla faktorer, som inverka på valutans läge och valutans värde, som både regeringens medlemmar och riksbanksfullmäktige, bort kunna, så fort England lämnat guldmyntfoten, varit på det klara med att vi absolut måste följa efter, inte därför att vi äro beroende av England i det avseendet — vi införde guldmyntfoten långt innan England gjorde det, ja t. o. m. då den engelska valutan låg 10 à 15 eller i genomsnitt 12.5 procent lägre än den svenska kronan — utan därför att vi, då England gick ifrån guldmyntfoten och vi ha så stor export till detta land, inte hade vare sig guldförråd eller utländska valutor tillräckligt för att vidbliva guldmyntfoten.

När vårt land övergav guldmyntfoten, motiverade herr finansministern detta, enligt relation i tidningarna, med att vi skulle lösgöra vårt penningväsen från förbindelse med guldet. Ja, vad menas egentligen med ett sådant uttryck? Nog kunna vi lösgöra oss från guldet i avseende på vår inre marknad, om vi föresätta oss, att vi skola avgränsa varuutbytet med andra länder. Men eljest är det nog ett något för starkt uttryck. Ty ännu är det i alla fall guldet, som bestämmer värdet internationellt både på den svenska kronan och på valutorerna i andra länder, som övergivit guldmyntfoten. Så länge guldet ännu är det normerande för all internationell betalning av skulder och inköpta varor, får man nog taga hänsyn till var guldet står i förhållande till kronan. Vidare sades det vid det tillfället av herr finansministern, och det upprepas i statsverkspropositionen, att penningpolitiken synes böra inriktas på att med till buds stående medel bevara den svenska kronans inhemska köpkraft. Ja, jag frågar ånyo: vad menas egentligen med ett sådant uttryck? Jag har sedan hört uppgivas av förste deputeraden i riksbanken och på annat håll, att därmed menas, att man inte kan ha något inflytande på partipriserna men att man avser att hålla konsumentpriserna, minutpriserna stabila. Jag har aldrig hört något sådant förut. Det är ju alldeles uppenbart, att partipriserna äro normerande för minutpriserna. Man kan visserligen säga, att för våra svenska produkter inverkar inte sambandet med från guldländer importerade varor. Men, mina herrar, detta utjämnar sig, och det komma ni att få erfara av statistiken framdeles. Det är uppenbart, att jag inte kan behålla ett värde på pengarna inom landet och ha ett annat värde på samma pengar, då jag byter till mig varor från andra länder. Man kan inte ha pengarna guldkantade på ena sidan men inte på den andra. Det är alldeles klart, att såväl partipriser som minutpriser inom jämförelsevis kort tid komma att påverkas av de höjda priserna på varor från guldländerna. Och det är alldeles klart, att detta så småningom även kommer att inverka på våra inom landet producerade varor. Det måste vara något fel på de statistiska uträkningarna av levnadskostnaderna, av minutpriserna. Antingen är det på något sätt felaktigt, eller också kommer det fram för sent, så att det inte motsvarar det läge, vari vi befinna oss vid det tillfälle då vi läsa dessa uppgifter. Det har i sanning varit både intressant och lärorikt att läsa och åhöra våra nationalekonomers olika utläggningar över hur vi skola stabilisera vår valuta. Det är bara det stora felet med dem, att de inte äro riktigt eniga. Och ibland ändra de också på sin me-

ning. Men i alla fall böra de ju sitta inne med förutsättningar att med ledning av gångna tiders erfarenheter bedöma framtidens utveckling. Emellertid tror jag inte mycket på dem av våra nationalekonomer, som föreslå, att vi skola helt lämna guldets och i stället stabilisera kronan efter en prisindex, man må nu taga med hur många artiklar som helst i en sådan index. Det är visserligen nyttigt för riksbanken och andra banker att ha en index till ledning för vidtagande av sina olika anordningar i fråga om vår valutas uppehållande på den ena eller andra nivån. Men jag tror inte, att man i utlandet kan köpa någon-ting för en liten bit av denna prisindex, eller att man där tar någon hänsyn till en svensk prisindex; utan där frågar man: vill ni ge mig andra varor i utbyte eller guld, som jag kan skaffa mig valuta för i mitt eget land.

Litet längre fram säger herr finansministern: »Självfallet torde vara, att, när förutsättningarna därför föreligga, en stabilisering i någon form av kronans internationella värde bör komma till stånd, liksom ock att, då tiden befinnas vara inne för en internationell reglering av penningväsendet, man från svensk sida skall vara beredd att lämna sin fulla medverkan i detta arbete.» Ja, i detta uttalande vilja vi nog alla instämma, men vi kunna och böra näppe-ligen låta oss nöja med att lugnt sitta ned och vänta, utan landets näringsidkare och svenska folket vänta nog, och detta med rätta, att regering och riksdag samfällt skola lämna någon vägledning och uppställa några riktlinjer för svårigheternas och depressionens övervinnande, och detta även vad angår svenska kronans stabilisering. Skola vi gemensamt sträva efter en återgång till den gamla guldmyntfoten, d. v. s. genomlida en ny deflationsperiod av samma art som vi genomkämpade år 1921—1923, intill dess vi den 1 april 1924 återknöto vår valuta till guldets? Skola vi eftersträva att stabilisera vår valuta till guldets efter nuvarande värde, d. v. s. cirka 70 procent, eller skola vi eftersträva ett ännu lägre värde å vår krona? Ja, herr finansminister, jag menar inte, att han eller jag eller riksdagen skall avge svar på detta nu. Jag tror, att ingen kan göra det. Men jag ber honom och även riksbanksfullmäktige att taga saken i övervägande och om möjligt framlägga riktlinjer innan riksdagstidens slut. Ty jag tror, att varje näringsidkare med denna fluktuerande valuta har ganska stora svårigheter. Jag har själv litet erfarenhet därav. Om man skall sälja en amerikansk vara och kalkylerar med en viss kurs då köpet avslutas, så vet man inte med vilken valuta man har att göra, när varan ett par tre månader senare levereras. Det har hänt att jag fått betala 30 procent högre kurs än den jag kalkylerat med under de gångna månaderna, sedan vi släppte guldmyntfoten. Detta är ju inte vidare angenämt. Nu vet man inte, hur man skall kalkylera, varken när det gäller tyska, amerikanska eller holländska varor. Men det är ju icke gott vare sig för regeringen eller riksbanksfullmäktige att fatta någon bestämd ståndpunkt, förrän vi fått bättre erfarenhet om, hur förhållandena utveckla sig även i andra länder. Det är också alldeles otvivelaktigt, att landets inbyggare ha olika intressen. Exportindustrien har ett visst intresse gentemot den inhemska industrien och produktionen. Spararna ha ett alldeles olika intresse mot näringsidkarna. Och arbetarna ha ett helt annat intresse än arbetsgivarna. Det ligger makt uppå att göra rättvisa åt alla håll och orätt mot ingen. Men var går rättvisans linje i denna fråga? Det är svårt att dra upp några riktlinjer. Men jag tror, att det vore klokt, om man åtminstone kunde inrikta sig på ett mål, som anses eftersträvansvärt i avseende på stabiliseringen. Det är mycket lätt att lämna guldmyntfoten, men det är icke lika lätt att återknyta den eller utfinna någon väg att på annat sätt internationellt stabilisera penningvärdet. Obestriddigt torde väl i alla fall vara, att vår svenska krona i utlandet för närvarande är betydligt undervärderad. Det är åtminstone min uppfattning. Jag har nämligen den tron, att Sverige är ekonomiskt sunt uppbyggt och att vi komma att

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

genomgå depressionstiden nära nog lika bra som något annat land, ja även som Amerika och Frankrike, oaktat de hopat denna mängd guld i sina länder. Huvudsaken synes mig vara, att vi i största möjliga mån göra oss självförsörjande. Härmed vill jag icke säga, att det ej varit bättre, om utvecklingen gått emot ett utvidgat och friare varuutbyte länderna emellan. Vi ha nu så många år hört på internationella handelskammarmöten och på andra föreningsmöten uttalanden från olika länder om hur önskligt det vore, att man delvis rev ned tullgränserna och åstadkom ett friare varuutbyte länderna emellan till allas båtnad. Men vad göra sedan dessa samma män, som fällt sådana yttranden? Jo, de resa hem var och en till sitt land och mura på ytterligare en meter eller två på sina tullmurar. Dessa försäkringar äro mycket litet värda. I alla fall, något kunde vi väl göra, också vi. Vi se, hur man förfar i England, i Frankrike och nu senast i Danmark och Norge. Vi borde väl åtminstone tillsvare kunna höja alla tullar med t. ex. 50 procent och tullarna på lyxartiklar, t. ex. parfymer, viner, siden och silkesvaror, lyxbilar m. m. och varför icke även kaffe ansenligt mera, och det vore icke för tidigt om vi åtminstone nu och intill dess vi uppnått en någorlunda tillfredsställande valutareserv förbjödo inköp av i utlandet befintliga värdepapper, vare sig de äro av svenskt ursprung eller rent utländska. Detta borde varit gjort redan samtidigt med att vi lämnade guldmynthöjningen, därest regeringen nu har en sådan befogenhet utan att inkalla en urtima riksdag.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att påpeka, att landets ekonomiska läge och säkerligen även riksbankens ställning åtminstone indirekt har rönt inverkan av ett mycket stort internationellt finansföretag — ja, enligt min mening alldeles för stort för vårt lilla land och dess ekonomiska resurser — med sin verksamhet utbredd över nära nog hela världen. Detta företag har uppsugit mycket stora penningbelopp i form av vanliga aktier och med annat namn benämnda preferensaktier, vilket kapital mot mycket höga räntor utlånats till ett stort antal utländska stater, varest det under den allmänna finansnöd, som under förra året inträdde, frusit inne och för närvarande åtminstone ansenligt reducerats i värde både vad kapitalets återbetalning och förräntning angår.

En annan sak, som vi väl kommit under fund med under valusvårigheterna det senaste gångna halvåret, är att vår riksbank är för svag för numera rådande ekonomiska förhållanden i Sverige. Riksbankens 50 miljoner kronors grundkapital och 20 miljoner kronors reservfond äro alls icke tillräckliga för att stå emot de stora krav, som för närvarande ställas både av landets näringsidkare och av våra banker, vilka i mycket stor utsträckning använt utländsk kredit, så länge sådan till låg ränta kunnat erhållas, men, då den indragits, alla rusa till riksbanken. Jag tror därför, att det är någonting att allvarligt taga i övervägande, huruvida inte riksbankens kapital borde betydligt ökas. På vilket sätt detta skall ske, vet jag icke. Men i varje fall borde riksbanken kunna få behålla sin vinst, intill dess den uppnått ett kapital av, låt mig säga, 300 eller 500 miljoner kronor. Det är ett kapital, som mycket bättre motsvarar de krav, som vid sådana tillfällen som nu ställas på vår riksbank. Dessutom tror jag det är önskligt — jag har påpekat det vid ett par tidigare tillfällen här i kammaren — om man valde riksbanksfullmäktige efter andra grunder än de nuvarande. Jag tror nämligen inte, att det är nyttigt för vår valutas ställning i utlandet eller för vårt lands anseende överhuvud taget, att detta sker efter politiska linjer. Jag undrar, om det inte vore bättre om t. ex. regeringen som hittills tillsatte ordföranden och möjligen ytterligare en eller två fullmäktige och att sedan handelskamrarna finge tillsätta en fullmäktig, industriförbundet en, lantbrukssällskapet en och även andra lämpliga sammanlutningar finge vara med. Jag ber herr finansministern och även regeringens

övriga medlemmar vara vänliga att åtminstone ett ögonblick tänka på detta förflugna förslag från min sida. Jag kan inte tro annat än att det ligger någonting i det. Jag tror inte, att det är bra som det är.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Sköld: Herr förste vice talman! Ursprungligen begärde jag ordet för att här i dag göra några reflexioner omkring jordbrukets ställning och behov. Men under den gångna debatten har det fällts en del yttranden rörande vårt lands penningpolitik, som nödga mig till en del bemötanden. Det har dels från herr Lindmans sida, dels från herr Kilboms sida riktats en viss kritik gentemot riksbanksfullmäktige. Jag måste ju för min del säga, att det hade varit tacknämligt, om denna kritik hade något dröjt, tills bankoutskottet hade blivit i tillfälle att göra den ingående granskning av fullmäktiges verksamhet, som det otvivelaktigt kommer att göra utan den vink, som herr Lindman i det avseendet gav nämnda utskott. När herr Lindman t. ex. här utan vidare beskyller riksbankens ledning för bristande fasthet, så stöder han denna ganska kraftiga anmärkning med ett exempel, en enstaka åtgärd, som jag icke på något sätt här tänker taga i försvar, men om vilken jag kan säga, att dess betydelse på såväl gott som ont varit av synnerligen begränsad omfattning.

Jag måste också säga, att det kanske varit lämpligt, att herr Winkler såsom bankoutskottets ärade vice ordförande väntat med sitt stora valutatal. Då hade han ju otvivelaktigt sluppit att så många gånger säga som han nu fick göra: jag förstår icke detta, jag bara tycker så och så. Den kritik som framförts bygger ju i mycket hög grad på kringflygande rykten, som tagits upp i tidningspressen och som faktiskt många gånger sakna allt verkligt underlag.

Vad jag nu sagt skulle jag kanske kunna tillämpa även på herr Kilbom; men herr Kilbom har ju gått litet längre; han har ju här framdragit siffror och lämnat uppgifter, som äro av den beskaffenhet, att man bör kanske något närmare peka på dem. Herr Kilbom upplyste oss t. ex. om att den 1 juli 1930 hade riksbankens utländska valutatillgångar uppgått till ett värde av 375 miljoner kronor. Sedan visade herr Kilbom med siffror, hurusom denna valutareserv steg för steg kontinuerligt hade sjunkit fram till oktober månad 1931. Men om herr Kilbom hade slagit upp det bankoutskottets memorial nr 1, som nyss föll ned på vårt bord, så skulle han där på sid. 6 ha funnit, att den 1 januari 1931 var valutareserven 390 miljoner kronor, alltså väsentligt högre än vad den var vid den utgångspunkt, från vilken herr Kilbom beräknade att en ständigt försämring hade skett.

Jag skulle också vilja påpeka, hurusom herr Kilbom här påstod, att nedgången i riksbankens utländska valutareserv medfört en förlust för svenska nationalhushållet på 100 miljoner kronor. Först blev jag ytterligt förvånad över uppgiften, men när jag närmare tänkte efter, så kom jag till det resultatet, att herr Kilbom icke gärna kan ha menat något annat, än att han i sin oskuld tror, att vi gjort oss av med utländska valutor och fått kronor igen, när den svenska kronan var mycket värd, i stället för att hålla på dessa valutor, tills den svenska kronan blev mindre värd, då vi enligt hans mening skulle kunnat få så många fler kronor för samma valutamängd. Men nu kan jag upplysa herr Kilbom om att dessa riksbankens utlandsvalutor använts icke på det sättet, att de sålts mot kronor, utan dessa valutor begagnades i allra största utsträckning till att betala tillbaka svenska skulder i utländska valutor till utlandet; alltså vi betalade en skuld i dollar med ett tillgodohavande i dollar, så att, även om vi icke gjort oss av med denna valutareserv, det i verkligheten ligger till på det sättet, att vi i stort sett varken förtjäna eller förlora

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

på en sådan transaktion. Jag menar att för människor i allmänhet hade det varit naturligt att akta sig för sådana ovederhäftiga uppgifter, som herr Kilbom här begagnade sig av. Jag vill icke rikta någon uppmaning till honom att ändra sig i fortsättningen, ty det är väl så, att detta lilla tillskott av ovederhäftighet utgör det uns av pikanteri, som herr Kilbom behöver för sin framställningskonst.

I detta sammanhang skulle jag vilja säga till bankoutskottets ärade vice ordförande, att han i viss mån gör sig skyldig till samma misstag, när han påstår, att de 100 miljoner kronor, som gingo från svenska riksbanken under den olycksaliga septemberveckan, skulle ha lett till att spekulanterna hade blivit gynnade. Det är i mycket liten utsträckning sant; ty det är faktiskt så, att större delen av detta belopp gick åt till återbetalning till utlandet av dess tillgodohavande i utlandsvalutor i Sverige, och följaktligen skulle den valutavinst, som kunde uppstå genom att vänta med att realisera dessa valutor till efter den 27 september, varit mycket minimal. Herr Winklers påstående skulle nämligen tyda på att under denna vecka hade skett en stor kapitalflykt ifrån vårt land, men så har icke, såvitt jag kan finna, skett i nämnvärd utsträckning.

Jag tillåter mig att utöver detta taga upp ett par huvudpunkter rörande den svenska penningpolitiken efter den 27 september. Jag skall icke gå in på frågan, huruvida vi bort bibehålla guldmyntfoten eller icke, om detta varit nyttigt eller icke, utan jag skall som sagt endast taga upp ett par saker, som beröra tiden efter den 27 september.

När jag lyssnade till herr Lindman, så kunde jag icke undgå att finna, att herr Lindman hade en annan synpunkt på det penningpolitiska problemet än regeringen och riksbanksfullmäktige. Jag uppfattade närmast herr Lindmans inställning så, att herr Lindman önskade en inflation. Han ville ha slut på den ruinerande prisnivå, som nu finnes, och som en biprodukt av denna inställning skulle man få en lägre räntesats, förmenade han. Det var en ståndpunkt.

Herr Olsson i Kullenbergstorp hade, såvitt jag förstod, en annan ståndpunkt. Herr Olsson är ju ofta mycket försiktig med att säga klart ut; men såvitt jag kunde fatta hans inställning, så var den närmast följande: jag önskar en lägre räntesats, sen må det bli inflation eller deflation, det kvittar. För honom var den lägre räntesatsen det absolut dominerande.

Om jag nu skulle börja med denna fråga, så är det alldeles påtagligt, att de allra flesta människor — jag kanske icke skall säga alla men åtminstone de allra flesta — i ansvarig ställning anse nog, att en hög räntesats är ett ont och att det överhuvud taget är lyckligt, om man kan hålla en relativt låg räntesats med hänsyn till näringslivets behov. Jag kan försäkra denna kammars ärade ledamöter, att man i riksbanken inte alls har någon annan mening än att den lägsta möjliga ränta bör hållas. Med hänsyn till näringslivets tillstånd, och särskilt under den kristid, då av andra orsaker det ekonomiska livet gärna vill stoppa upp, är det naturligt och nyttigt att icke göra ont värre genom ett högt diskonto. Men vi få göra klart för oss, att en centralbank icke får bestämma sin diskontosats med hänsyn till en eller annan grupps behov, utan en centralbank måste alltid fixera diskontot med hänsyn till penningmarknadens tillstånd och med hänsyn till den penningpolitik, som centralbanken är ålagd att följa.

Det förhåller sig så, att riksbanken alls icke har följt någon annan princip under den gångna tiden än den att hålla ett så lågt diskonto, som med hänsyn till penningmarknadens tillstånd och den följda penningpolitiken kan vara nödvändigt. Herr Olsson i Kullenbergstorp förvånade sig mycket över att man nu under denna kris behöver ett högt diskonto här i landet, medan man under

1870- och 1880-talens kriser hade ett lågt diskonto. Utan att jag skall göra för långa utvecklingar, vill jag i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på vissa saker. Under slutet av 1930 och början av 1931 var det en stark inströmning till Sverige av utländskt kapital. Det var folk i Centraleuropa och kanske även på andra ställen, som betraktade sina egna länder som alltför osäkra och därför placerade sina penningar här i landet. Riksbanken uppmuntrade icke denna tillströmning av penningar. Riksbanken höll ett lågt diskonto i början av året för att motverka denna inströmning, men vart tog detta kapital, som kommit hit, vägen? Vad användes det till? Jo, i stor utsträckning till inköp av utländska obligationer och förnämligast obligationer från länder, som nu ha sådana ekonomiska svårigheter att dessa papper icke kunna, åtminstone icke utan mycket stora förluster, realiseras. Riksbanken uppmuntrade långt ifrån den utvecklingen, men vad blev sedan följden? Jo, sedan Tyskland råkat ut för sina svårigheter, och när England frångick sin guldmyntfot, började dessa utländska kapitalister att dra tillbaka sina kapital, som de hade på kort tid placerat i svenska banker. Det var för betalningen av dessa kortfristiga skulder till utlandet, som riksbankens valutareserv strök med, men på grund av, att det svenska kapitalet blivit placerat så att det frusit fast i länder, varifrån det icke kunde mobiliseras, hade det uppstått en brist på utländska betalningsmedel, och det har naturligtvis också medfört en viss kapitalbrist i landet. Det är detta, som har gjort att diskontot måste vara högt nu. Man hade icke samma förvecklingar att övervinna under 1870—1880-talen. Det är dessa som ha förändrat läget, och jag hoppas och tror nu, att herr Olsson i Kullenbergstorp genom vad jag nu sagt också fått klart för sig, varför diskontot var lågt i början av 1931 och högt i slutet av samma år.

Det har riktats anmärkningar i två avseenden mot den räntepolitik, som från riksbankens sida bedrivits, bl. a. har man klandrat, och finansministern har på sätt och vis understött det klandret, det 8 %-diskonto, som sattes den 27 september. När bankoutskottet fått ordenligt syna den saken i sömmarna, tror jag icke, att det blir så mycket kvar av anmärkningen ifråga.

Herr Olsson i Kullenbergstorp frågade, vilken betydelse diskontoskruven kan ha i nuvarande läge, och han betvivlade dess betydelse. Jag vill säga, att jag ger honom rätt däri att ett högt diskonto icke nu verkar som under normala tider så, att det drar hit till landet utländskt kapital. Men diskontot verkar i alla fall. Det är ett av de få medel, som riksbanken har till sitt förfogande. Det förhindrar för det första lagerhållning hos mellanhänderna, och för det andra verkar det inskränkande i kreditgivningen och förhindrar en ansvällning av den svenska sedelstocken och därigenom en inflation. Fullmäktige i riksbanken hade, på grund av vad de visste, den uppfattningen, att om det icke vidtagits kraftåtgärder i samband med att vi lämnade guldmyntfoten, skulle det komma att uppstå en primär inflationsföreteelse inom landet på det sättet, att mellanhänderna skulle söka dra till sig stora varumängder och hålla på dessa och så få i gång en av världsläget och av det ekonomiska läget i Sverige fristående inflationsföreteelse. Fullmäktige i riksbanken bedömde den saken alldeles riktigt. På grund av det prismaterial och de uppgifter om omsättningen på varor, som riksbanken hade införskaffat, kunna vi nu påpeka, hurusom de svenska kvarnarnas lager av mjöl de första dagarna efter den 27 september praktiskt taget tömdes och gick över i detaljisternas händer, och vi kunna se, hurusom det svenska sockerbolaget aldrig någonsin sålt till sina mellanhänder så mycket socker som under dessa dagar. Vidare kunna vi se huru kaffegrossisternas lager tömdes och hurusom det pågick en våldsamt rörelse från mellanhändernas sida att draga till sig lager. Det skickades ut handelsresande från partiföretagen, och dessa resande foro kors och tvärs över landet

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

till handlandena och sade: »Skynda på och köp varor, i nästa vecka stiga de i pris. Om det svenska folket hade lockats med i den rörelsen och fått den uppfattningen att nu skulle det komma att bli dyrtid och höjda priser, ja då hade verkligen den rörelse, som igångsatts, kommit att få det förloppet. Men genom riksbankens resoluta steg att företaga diskontohöjning, en åtgärd, som märktes, höll sig allmänheten lugn och brydde sig icke om att köpa. När räntehöjningen verkat några dagar, så började mellanhänderna begripa, vad det kostade i form av räntor på växlar, att hålla dessa lager, och då började så småningom lagren att sippra ut i marknaden och efter kort tids förlopp hade man kommit tillbaka till ett normalt läge. När så var fallet hade riksbanken redan hunnit sänka diskontot till 6 %.

Det har vidare, särskilt från herr Lindmans sida, riktats den anmärkningen mot riksbanken — det gjorde även herr Winkler — att det nuvarande ränteläget skulle vara för högt. Jag vet inte vilka kunskapskällor de ärade ledamöterna ha för att bedöma detta förhållande. När vi hade passerat årsskiftet, och man började få en överblick av läget på den svenska penningmarknaden, började också fullmäktige på allvar att överväga, om icke en räntesänkning nu kunde verkställas. Vid dessa överväganden inhämtades råd och upplysningar från ledarna av de svenska affärsbankerna. Resultatet av dessa överväganden blev, att man med hänsyn till läget på den svenska penningmarknaden icke kunde företaga en sådan sänkning och vid det ståndpunktstagandet har den allra största hänsyn tagits till vad affärsbankernas ledare i det avseendet ansett. Jag tror, att riksbanken och dessa banker ha större möjlighet att överblicka läget på den svenska penningmarknaden än andra kunna i landet. Det kan icke hjälpas, men man måste säga det. Jag tror därför, att det icke kan påstås annat än att riksbankens räntepolitik hittills har varit sådan, att den har betingats av den penningpolitik, som föres här i landet.

Men det ligger ju i sakens natur, det förstår ju en och var, att penningpolitiken naturligtvis spelar en avgörande roll för ränteläget. Om riksbanken hade kunnat eller tvingats att upprätthålla guldmyntfoten, så skulle vi vid nuvarande tidpunkt nog haft ett ränteläge långt högre än vi just nu ha. Det är också ganska naturligt att vi tvingats att ha ett högre ränteläge, om man sökt binda den svenska kronans värde vid den prisnivå, som rådde här i landet under september månad 1931, än om vi skulle anknutit till ett prisläge, som rådde längre tillbaka i tiden och som var lägre. Då uppstår den frågan: Vilken penningpolitik skulle landet välja, vilken penningpolitik skulle regeringen, som var den främst bestämmande i detta avseende, och riksbanken välja, när riksbanken tvingades att lämna guldmyntfoten och man icke längre kunde vidmakthålla den i lag föreskrivna skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld? Vad skulle man välja för linje? Att vi icke kunde välja en linje, som gick ut på att vi skulle ställa den svenska valutan i förhållande till en främmande valuta, låg i sakens natur. Det var omöjligt helt enkelt. Skulle man låta den svenska kronan flyta alldeles fritt som ett rö utan ankargrund? Det kunde icke heller vara möjligt. Då återstod intet annat än att förankra den svenska kronan inom landet till dess prisnivå och söka bevara den svenska kronans köpkraft i något visst förhållande till varupriserna. Herr Lindman hade den uppfattningen att man lämpligen borde ha anknutit till en prisnivå, som rådde i landet 1928/29. Det finns åtskilliga, som ha den meningen. Regeringen hade icke den meningen och riksbanksfullmäktige hade icke heller den meningen. Och varför? Jo, om man är i lag skyldig att vidmakthålla en guldmyntfot och alltså måste sätta den svenska valutan i visst värdeförhållande till guld och man icke kan det längre, så vill jag fråga: vad är då naturligast?

Jo, att anknyta kronans värde till den prisnivå, som finnes i landet vid den tidpunkt, då man tvingas bort från den andra ankargrunden. Då bevarar man det läge, som just då råder. Nog är det naturligare än att godtyckligt gå tillbaka i tiden för att finna en prisnivå eller att räkna sig fram till en kommande prisnivå. Men det ligger också i sakens natur, att om riksdagen, som är riksbankens principal, har en annan mening på denna punkt, kommer riksdagen också att bestämma något annat, och då får riksbanken rätta sig därefter.

Jag tror, att jag utan vidare kan deklarerat, att när denna ståndpunkt intogs, så var det varken konsumenternas eller företagarnas intressen, som spelade in. Man har helt enkelt funnit, att det var, vad som vid det tillfället erbjöd sig som det naturligaste. Naturligtvis har också därvid medverkat det rent praktiska skälet, att det är lättare att hålla den prisnivå, man har, än en prisnivå, som man måste söka leta sig fram till. Om riksbanken skulle följa herr Lindmans råd, skulle riksbanken söka experimentera sig fram till den prisnivå, som fanns 1928/29 och alltså höja priserna. Men riksbanken hade icke sådan övertro på sin förmåga, att den vågade sig på det experimentet. Den kunde icke vara så alldeles säker på, att man kom just till den punkt, man ville komma till. Vi ha ännu icke kommit så långt i världen med att hantera en fri valuta.

Herr Lindman önskade emellertid en inflation. Jag behöver icke närmare gå in på den saken. Hans excellens herr statsministern har utomordentligt klart visat, att åtminstone det svenska jordbruket icke skulle ha något att vinna på en inflation. Herr Olsson i Kullenbergstorp måste ju gå med på att det förhöll sig så, men han gjorde emellertid en invändning. Han menade, att visserligen är det sant, att jordbruket kanske hade fått köpa sina varor dyrare, men man hade å andra sidan fått billigare räntor. Med hänsyn till att det svenska jordbruket dock säljer mycket mera produkter, som äro beroende av världsmarknadspriset, än produkter, som äro beroende av hemmamarknadens läge, är det ganska naturligt att jordbruket skulle förlora på en inflation. En sådan skulle, som herr statsministern påpekade, leda till ett bättre läge för dem, som arbeta för den svenska hemmamarknaden, och till ett sämre läge för dem, som äro hänvisade till exportmarknaden, vars priser rätta sig efter världsmarknadens priser. Ja, resultatet av en sådan inflation skulle bli, att de, som ännu ha det något så när drägligt under krisen i vårt land, skulle få det bättre, och de sämst ställda skulle få sitt läge ytterligare förvärrat. Jag kan icke finna, att en sådan politik skulle vara rimlig. Just detta, att en inflation skulle leda till att de sämst ställda skulle få det värre och de andra skulle få det bättre, leder mig osökt över till den andra sidan av det anförande, som jag hade tänkt hålla här, nämligen till jordbruksfrågan.

Herr Lindman uttalade tillfredsställelse därmed att han 1930 hade fått rätt och att jag t. ex. hade fått orätt. På grund av de vidtagna skyddsåtgärderna är det ju nu något så när drägligt i landet att odla spannmål, men i högsta grad ruinerande att driva animalisk produktion. Jag erkänner villigt, att jag för något år sedan var alltför optimistisk i denna fråga och trodde mig ha skäl för min ståndpunkt. Det hade visat sig, att den maskinella utvecklingen i de spannmålsproducerande storbruken i främmande världsdelar lett till sådana produktionskostnader därute, som skulle göra det omöjligt för den svenska spannmålsodlingen att i längden vara med i konkurrensen. Jag tror, att det har bestyrkts från andra håll, att den utvecklingen fortfarande är i full gång, och nyligen har ju en för jordbruket så nitälskande man som professor Sommarin dragit ut i ett fullkomligt korståg för att göra klart för jordbrukarna, hur utvecklingen i främmande länder går. På den tiden var det dock så, att den animaliska produktionen stod något så när väl till baks i prisav-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

seende. Den är en förädlingsproduktion, och det är naturligt att i ett framåt-skridande världssamhälle den animaliska produktionen står i en bättre klass än spannmålsproduktionen. Efter den tiden har denna fruktansvärda industri-kris kommit, som undergrävt de stora massornas köpkraft överallt i världen, och på grund därav har den animaliska produktionen utsatts för ett ruinerande prisfall. Jag måste säga, att det hade verkligen icke varit någon glädje för de svenska jordbrukarna att gå över från spannmålsproduktion till animalisk produktion, främst därför att statsmakterna frikostigt trätt in och hjälpt spannmålsproducenterna, medan icke någon hjälp givits för att stödja den animaliska produktionen. Men jag skulle vilja tillägga: tror man verkligen att de, som nu i dag tyckt sig ha fått rätt, också för framtiden komma att få rätt? Det skulle vara en olycka. Det skulle betyda ett stillastående i världsutvecklingen, ja, en tillbakagång. Annars är det naturligast, att, om världen kommer i normala gängor och det ekonomiska livet går sin gilla gång, den animaliska produktionen kommer att bli för vårt lands vidkommande lättare att driva än en spannmålsodling, just på grund av den tendens, som framkommit ute i världen.

Emellertid, som jag nyss nämnde, är läget för stora delar av det svenska jordbruket synnerligen bekymmersamt. Det är icke tu tal om den saken. Herr Lindman rekommenderade gång på gång i sitt anförande skyddsåtgärder, skyddsåtgärder, skyddsåtgärder och på vad sätt, frågar jag. Ja, på vad sätt? Det har här i riksdagen hittills väckts en motion eller kanske två, som förorda en hög tull på ätbara rötter, äpplen, päron m. m. Är det någon, som tror, att de svenska jordbrukarna kunna leva på att producera ätbara rötter, äpplen, päron m. m. sådant? Herr Lindman var på förhand skeptisk mot margarinlagstiftningen, och troligen kommer högern att göra ett försök till framstöt för att förhindra en sådan tillverkning i landet, men jag råder högern att titta på lantbrukssällskapets mejerisektions yttrande i detta avseende. Den avstyrker kraftpolitiken mot margarintillverkningen, ehuru den annars icke utmärker sig för någon större kritisk inställning mot allehanda skyddsåtgärder. Jag är för min del ganska övertygad om, att man här i riksdagen kommit till gränsen för de skyddsåtgärder, som kunna vidtagas för att hjälpa jordbruket. De åtgärder, som man har vidtagit och som haft någon effekt, äro spannmålsregleringen och sockersubventionen. Man kan fortsätta med dessa åtgärder, men därmed kan man icke hjälpa den stora massan av jordbrukare. Med dessa åtgärder hjälper man i varje fall praktiskt taget bara de bäst situerade, men icke dem som ha det sämst. Då inställer sig naturligtvis den frågan: skall man över huvud vidtaga några åtgärder för att hjälpa dem som ha det sämst och söka ställa till rätta för dem? Ja, men skola vi göra det, så få vi troligen icke råd att samtidigt belasta vårt folkhushåll med den merkostnad, som spannmålsregleringen och sockersubventionen medföra, ty det blir en stor summa att fördela på ett relativt litet antal jordbrukare.

För min del vill jag redan från början säga ifrån, att jag icke kan gå med på att i nuvarande läge taga bort det s. k. inmalningstvänet. Det finns kanske de, som tycka, att jag är rättare på den punkten, och det må jag också vara, men det är självklart, att i en tid, då den svenska handelsbalansen har svårt att vara i jämvikt, finnes det ingen anledning att avstå från att begagna svensk brödspannmål, och jag menar, att det offer, som kan ligga däri, att jordbruket kan utnyttja den hittills gällande tullen bättre än man skulle kunna göra utan detta inmalningstväng, det får man taga på köpet för att få en förbättrad handelsbalans.

Jag skulle för min del också vilja uttala den meningen, att en inställd sockerbetsodling givetvis är ett större ont i detta läge än under normala förhållanden. Det är klart, att det icke är så roligt för oss att importera en mycket

stor kvantitet socker, när vi ha ont om betalningsmedel för betalning av importen. Men man måste i alla fall ifrågasätta, huruvida det är nödvändigt eller ens rimligt att från statens sida i år vidtaga några extra åtgärder för sockerbetsodlingen. Sockersakkunnige ha ju i sin egenskap av monopolutredning klart påvisat, att det svenska sockerbolaget icke saknar möjligheter att på egen hand se till, att det blir en sockerbetsodling. Har jag rätt uppfattat den ståndpunkt, vartill man kommit vid förhandlingarna mellan betodlarna och sockerbolaget, så skulle den väsentliga skillnaden mellan betodlarnas ståndpunkt och bolagets för närvarande vara den, att betodlarna anse, att bolaget skall betala ut det extra tillägget även när sockerpriset är sådant, att det är mera lönande att tillverka socker. Är detta förhållandet, då må jag säga, att vad staten nu närmast har att göra, det är att taga till maktmedel och se till, att bolaget tar reson och gör vad det kan för att få till stånd en sockerbetsodling. Detta tycker jag är vad man nu närmast har att vänta från statsmakternas sida i detta hänseende.

I fråga om den inriktning, som det svenska jordbruket kan behöva taga i den närmaste tiden, kan jag i allt väsentligt instämma i den mening, som här förut uttalats av jordbruksministern. Det är alldeles självklart, att om det svenska jordbruket skall komma på fötter igen, så måste detta i främsta rummet bero på jordbrukarnas egna ansträngningar och organisationsförmåga. Jag tror icke, att det från statsmakternas sida behöver vidtagas särskilda åtgärder på detta område. Vad staten därvidlag redan gjort har, såvitt jag förstår, visat sig vara en sådan sporre för organisationsarbetet, att man med lugn kan invänta framtiden. Det är ju i alla fall på det sättet, att det för närvarande pågår ett ganska omfattande organisationsarbete, och om det också varit ett och annat i metoderna, som stöter mig för pannan, så måste jag dock säga, att det är bättre, att detta sker än att ingenting alls sker.

Herr jordbruksministern uttalade, att det framför allt vore i två avseenden, som åtgärder behöfve vidtagas. Det ena gällde åstadkommandet av bättre avsättningsmöjligheter och det andra sänkta produktionskostnader. Naturligtvis äro dessa åtgärder i huvudsak jordbrukets egen uppgift, men det kan ju icke vara ur vägen att staten giver de impulser och det understöd, som äro nödvändiga för att få dessa åtgärder i gång. Vad avsättningen beträffar, så pågå ju redan mycket stora arbeten i detta syfte, arbeten som vi icke skola störa med vårt ingripande.

Det finnes emellertid ett spörsmål, som jag icke kan uraktlåta att här bringa på tal, nämligen det som gäller, hur de svenska jordbrukarna skola på något bättre sätt kunna avyttra sina kreatur på den inhemska marknaden, d. v. s. huru denna marknad skall på ett bättre sätt erhålla tillgång till svenskt kött och huru jordbrukarna på den vägen skola kunna draga till sig åtminstone en del av de omkostnader, som f. n. gå till mellanhänderna. Jag har icke ansett lämpligt att i detta avseende väcka någon motion i riksdagen, ty jag har inhämtat, att jordbruksutredningen sedan ett par år tillbaka sysselsatt sig med detta problem. Jag måste emellertid ställa en vördsam uppmaning till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att se till, att det där utredningsarbetet någon gång tager form och ger resultat. Jag tycker det kan vara på tiden, att man på detta viktiga område kan taga ett steg framåt.

När det gäller den andra sidan av saken, d. v. s. frågan hur man skall kunna nedbringa jordbrukets produktionskostnader, så tror jag, att det ännu finnes åtskilliga områden, där staten borde kunna gripa in och ge en stöt framåt. Jag vill t. ex. peka på dessa nya metoder, som utarbetats för ensilage, och jag pekar på den diskussion, som förliden höst fördes om kreatursurvalet i våra ladugårdar, om utfodringsmetoder, och om jordbrukets byggnadskostnader.

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag pekar slutligen på frågan om jordbrukets skuldsättning och dennas rationalisering.

När jag nämnde skuldsättningen till sist, så menar jag, att de åtgärder, som skola vidtagas för att förbättra jordbrukets läge i det avseendet, de böra vara åtgärder för framtiden. Herr statsrådet anförde här i dag, att i nuvarande läge var det närmast två ting, som borde komma i beaktande för att hjälpa jordbrukarna över det akuta läget. Vad han åsyftade var dels bättre kreditförhållanden och dels sänkta räntor. I detta avseende kan jag icke dela statsrådets mening. Det som givetvis behövs för att hjälpa de värst ställda jordbrukarna över det akuta krisläget och göra det möjligt för dem att anpassa sig i det nya läget, det är, att det blir möjligt för dem att få pengar till att betala räntor och skatter. Att ge jordbrukarna ökad kredit, det hjälper icke för framtiden, och att sänka räntorna kan icke ske på annan väg än antingen genom att slå sönder den svenska penningpolitiken eller också på det sättet att staten lämnar tillskott till lägre räntor. Men är det då icke rakare att gå på själva målet och säga, att den som verkligen icke har möjligheter att hjälpa sig själv, den skall staten i detta kritiska läge ge stöd till betalning av räntor och kanske också av skatter?

Här har i dag uttalats en tacksamhetens djupa suck från herr Olsson i Kullenbergstorp över att regeringen kommit med förslag till nedsättning av reparationstalet för jordbruksfastighet från 6 till 5. Herr Lindman har inkasaserat äran, och sedan har herr Olsson i Kullenbergstorp tagit äran från herr Lindman. Årade kammarledamöter! Det är ett hån mot jordbrukarna att komma och påstå, att den åtgärden skall hjälpa dem i fråga om skattebetalningen. Hela reformen betyder, att för alla svenska jordbrukare skatten kommer att sjunka med sammanlagt två miljoner kronor. Räkna ut hur mycket det blir per person! Om det vidare, såsom skäligt är, kommer fram ett förslag till rimlig kompensation för de sämre ställda löntagarna på landsbygden, så stannar skattenedsättningen kanske vid en miljon kronor. Vare sig jordbrukarna få denna lättnad eller ej, så komma de icke att märka den, och på många håll kommer man för övrigt icke alls att bli glad, när man finner, att denna lättnad skall betalas av jordbrukarnas drängar, pigor och statare. Alla jordbrukare äro icke i den situationen att de behöva hjälp. Undersökningar, som jag har gjort, visa, att den svenska jordbrukande befolkningen fortfarande äger en förmögenhet på 5 miljarder kronor. Det är icke alla som äro förmögna, många äro utomordentligt fattiga, andra betydligt rika. Jag kan tala om, att jag fått i min hand siffror från 61 bokslut, som Sveriges allmänna lantbrukssällskap använder för sina driftkalkyler. Siffrorna avse det sista räkenskapsåret. Av dessa 61 jordbruk ha 32 förbättrat sin förmögenhetsställning och 29 försämrat den. Siffrorna omfatta endast jordbruk i storleksgraden 3—36 hektar, och jordbrukarnas förmögenhet varierar mellan 0 och 105,000 kronor. Den genomsnittliga, av jordbrukarna själva bokförda förmögenheten utgör mellan 16,000 och 17,000 kronor per bokfört jordbruk.

Det är icke alla jordbruk, som staten behöver hjälpa, men det är många. För min del tycker jag, att vi nu skulle vara färdiga här i riksdagen att, när vi skola giva jordbruket en hjälp, följa de allmänna principer staten använder för sin hjälpverksamhet i övrigt, nämligen att låta den, som behöver, få hjälp, men låta den klara sig själv, som kan det.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindskog: Herr talman! Jag ber kammaren om ursäkt för att jag för en kort stund avbryter den i och för sig så intressanta debatten om valutatan och jordbruket, ämnen som jag gärna erkänner äro och böra vara medel-

punkten här, men det är ju en gång för alla remissdebatternas öde, att debatten går i sick-sack: från det ena till det andra.

Regeringen har framlagt förslag till inrättande av statspolis och dess framställning i detta ämne har från åtskilliga håll blivit föremål för vissa omdömen, särskilt från herr Hansson i Stockholm, omdömen, som äro av den art, att jag för min del anser, att de icke böra lämnas obesvarade. Högersns ledare, herr Lindman, förklarade, att han ställde sig fullkomligt stödande bakom det förslag regeringen framlägger, och jag tror, att han har hela högern med sig. Herr Hansson däremot ställde sig ganska kylig mot förslaget och har särskilt framhållit två moment därvidlag. Det ena momentet är det, att ingen militär bör förekomma vid stillande av uppror eller upplopp, och det andra är det, att han, som han uttryckte sig, står häpen inför varje tal om bolschevik- och kommunistkräck och betraktar farhågorna i den vägen som en psykos, ett slags sjukdom, som han ber oss att göra oss alldeles fria ifrån.

Vad nu angår den första frågan, nämligen att ingen militär bör förekomma vid uppror eller upplopp eller överhuvud taget för att förekomma oordning, så är jag i likhet med herr Lindman, såsom det framgick av hans anförande, obetingat av den meningen, att användandet av militär bör vara den sista och yttersta utväg som skall användas, men å andra sidan har det svenska samhället icke rätt att beröva sig denna den sista och yttersta utvägen. Det föreföll mig, som om för herr Hansson det primära vore, att ingen militär fick under några omständigheter användas, medan ordningens upprätthållande för honom vore det sekundära. Jag skulle då till herr Hansson vilja framställa denna fråga: Är det bättre, om det skulle komma i fråga, att vårt demokratiska samhälle skulle omstörtas blott och bart för nöjet att hålla fast vid den första primära principen att militär icke får användas? Det är den frågan, som är den verkliga kardinalfrågan. Herr Hansson svarar kanske, att den risken icke finnes, men härtill genmäler jag, att det är icke det saken gäller, utan frågan är: Om risken skulle uppträda och vara för handen, är det då herr Hanssons mening, att samhället hellre skall låta den demokratiska ordningen omstörtas än tillgripa de resurser, över vilka samhället har möjlighet att förfoga.

I det sammanhanget kom herr Hansson också klandrande in på talet om en mycket omtalad frivillig kår. För min del får jag säga, att jag kanske kan förstå de betänkligheter mot denna kår, som kunna finnas. En dylik kår är naturligtvis en nödfallsvägg men såsom sådan fullt berättigad, och jag förstår verkligen inte, hur ett starkt klander kan riktas däremot från en klass, som själv gång på gång har erbjudit sig att övertaga ansvaret för ordningens upprätthållande under förutsättning att den civila ordningsmakten *icke* får fungera. Jag förstår icke, att det från detta håll riktas klander mot att vissa personer erbjudit sig att hjälpa ordningsmakten uteslutande på myndigheternas order och efter deras anvisningar.

Nu menar herr Hansson, att här icke föreligger någon risk för att en dylik kår skulle *behöva* komma till användning. Han uttryckte detta så, att de sociala förhållandena enligt hans mening icke vore av den karaktär att någon risk i detta hänseende skulle finnas, och därför vore, menade han, kommunistskräcken blott och bart en tom psykos. Ja, förvisso är det ingen nyhet, att herr Hansson i Stockholm har större skräck för en högerman än för en kommunist, men ändå måste man uttrycka sin förvåning över att han, som han säger, står häpen inför kommunistskräcken. Jag skall i det sammanhanget endast citera vad hans närmaste man inom partiet, herr Engberg, yttrade år 1927. Han anförde då följande: »Det säger sig självt, att om en sekt uppträder och talar dag ut och dag in om att man skall göra revolution med våld, med bajonetter, kulsprutor och kanoner, och om då medborgarna taga den före-

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Tid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

teelsen på allvar, så får man icke bli förvånad, om de finna det motiverat att skrida till vissa försiktighetsåtgärder.» Således, vad herr Engberg säger att man icke får bli förvånad över, det har ingenting att betyda för herr Hansson, han blir förvånad ända till häpnad.

Man skulle ju också kunna peka på en annan sak. Just i dessa dagar har väl ändå tämligen allmänt det antagandet gjorts, att den stora olycka, som drabbat det svenska samhället i och med att avtalsförslaget fallit, i mycket hög grad beror just på den makt, som herrar kommunister utvecklat i det svenska samhället. Man skulle också kunna peka på det lika kända förhållandet, hurusom i fjol i den s. k. Ådalshistorien, kommunisterna under en viss tid faktiskt tillvällade sig en fullständig diktatur, under vilken även socialdemokraterna voro inordnade. Jag tror nog icke att herr Hansson själv i verkligheten är så fullständigt fri från kommunistkräcken, som han vill låta påskina, även om jag tror, att kommunistkräcken i det fallet är av ett annat species, som inom hans parti yttrar sig i en ganska stark undfallenhet för kommunisterna, en undfallenhet, som visar, att man tager hänsyn till de farhågor detta parti inger.

Herr Hansson citerade med ett visst patos de vackra ord, som ärkebiskopen vid riksdagens högtidliga öppnande uttalade i slutet av sin predikan. När jag hörde herr Hansson yttra detta, tänkte jag på ett ord, som jag hörde i min barndom, ett ord att iakttaga som en regel, när man gick i kyrkan, och det var, att när man sitter i kyrkan, skall man icke för varje förmaning, som där uttalas, tänka att »där fick han sig», »där fick min nästa så det borde kännas», utan man skulle tänka på vad som möjligen kunde vara till nytta för en själv personligen, ty i annat fall påminde man snarast om fariseén i templet. Jag vill visst icke taga fram den synpunkten, som annars kunde vara nog så nära liggande, nämligen att det är mycket lätt för representanterna för en viss samhällsklass att citera ärkebiskopen, då de hoppas att kunna taga hans ord till intäkt för sina egna politiska spekulationer.

Jag vill ej draga fram det utan i stället be herr Hansson tänka på, att de vackra ord ärkebiskopen yttrade passa in på oss alla, att det finnes en självviskhet för det egna partiets, den egna klassens och den egna nationens räkning. Där tror jag, att intet parti kan svära sig fritt. Jag talar ej — det vill jag uttala — om herr Hansson i Stockholm personligen — jag har allt för stor högaktning för herr Hansson för att gå in på något, som smakar av personlighet — utan jag talar i all allmänhet om de olika partierna, och då vill jag säga, att den självviskhet, som det socialdemokratiska partiet verkligen visat, tror jag ej står tillbaka för den självviskhet, som säkerligen också de andra partierna ådagalägga i sin politik. Det medger jag öppet, att de göra. Men jag vill säga, när jag kommer in på detta kapitel, att det är ett speciellt slag av självviskhet, som jag särskilt vill nämna, och det består däri, att det socialdemokratiska partiet anser sig kunna och böra icke blott kämpa för sina politiska och materiella intressen — vilket de göra rätt i — utan anser sig också kunna bestå sig med en alldeles speciell rättsåskådning, som det anser, att de andra samhällsklasserna ha skyldighet att taga hänsyn till, en rättsåskådning, som t. o. m. — för att citera en talare från en debatt i våras, den upprörda Ådalsdebatten — tyckes ge dem rätt att i vissa fall gå utöver den svenska lagens rāmärken. Om man studerar den svenska socialdemokratiska pressen i år — jag bortser från vissa organ, som stå högre än de andra, exempelvis det organ, som torde stå herr Hansson närmast — men om man ser på en del andra socialdemokratiska organ, så finner man, att här under höstens lopp faktiskt har förts en fullständig kampanj mot svensk rättsutövning, en kampanj, som verkligen är i högsta grad ödeläggande och demoraliserande för svensk rättsuppfattning. Jag kan ej låta bli att påpeka de allvarliga faror för

hela vår demokrati, som ligga i, att en av hörnpelarna för en demokratisk statsordning, nämligen en demokratisk rättsordning, undergräves, och det sker genom att man säger, att om ej en domstol fäller en dom »i överensstämmelse med det vi vilja», kommer arbetarklassen att mista förtroendet för svensk rättsordning. Det är allvarligt att komma in på en sådan bog, ty därmed undergräves det demokratiska rättsmedvetandet och därmed vår demokratiska samhällsordning. Det finnes knappast, kan man säga, för ett demokratiskt rättssamhälle en större olycka än detta. Och tyvärr är det ej blotta ord det är fråga om, och det är detta, som jag speciellt vill peka på. Man kan säga, att ett parti icke alltid är ansvarigt för vad enskilda pressorgan säga, men om det kommer utan protester från ledande håll, så finnes det ett ansvar. Men det är värre, när man skriker från ord till handling. Här har förekommit, att Sveriges största lokala arbetarsammanslutning, Stockholms arbetarkommun, företagit och i pressen annonserat dag efter dag en insamling för betalning av vissa belopp, som laga domstol utdömt. Såvitt jag förstår innebär det ej annat, än att man på den vägen vill annullera ett straff, som laga domstol utdömt. Det är riktigt vad jag säger, det förtjänar ej något leende. Och om verkligen de närvarande tvivla på detta, ber jag att få nämna, att i det största antalet av demokratiska samhällen i Europa finnes det bestämda lagbestämmelser, som stadga straff för detta, t. ex. i Österrike, Ungern, Tyskland, Frankrike m. fl. länder. Jag ber att få läsa upp ett par av dessa bestämmelser för att visa, vad man inom sådana samhällen, där man har sinne för vad en demokrati kräver av sina medborgare, anser om dylika ting. I Österrike heter det i en paragraf i strafflagen så: »Den som offentligen föranstaltar eller offentliggör insamlingar eller subskriptioner i syfte att därmed täcka eller ersätta böter eller skadestånd, ådömda för straffbara handlingar, gör sig skyldig till brottsligt förfarande och straffas med fängelse från fjorton dagar intill tre månader. Om dylik förbrytelse begås genom tryckt skrift, straffas den med strängt fängelse från en till sex månader.» Och i Frankrike finnes en lag av 1881, som ännu är i gällande kraft, där det heter: »Det är förbjudet att föranstalta eller offentliggöra subskriptioner som ha till syfte att ersätta böter eller skadestånd, som lagligen ådömts; förbrytelsen straffas med fängelse från 8 dagar till sex månader och böter från 100 till 1,000 francs, eller med ettdera av dessa straff.» Här träder således vår största lokala socialdemokratiska sammanslutning in för det, som i andra demokratiska länder anses vara en svår förbrytelse mot det demokratiska rättsmedvetandet. Och jag skulle verkligen vilja till herr justitieministern framföra en vördsam förfrågan, om han har observerat den lucka i svensk lag, som här uppenbarligen förefinnes. Jag har för säkerhets skull rådgjort med strafflagsauktoriteter, även med en sådan, för vilken säkerligen den nuvarande frisinnaade regeringen av naturliga skäl har den största respekt, och de ha ansett, att det är uppenbart, att här är en lucka i lagen, som bör utfyllas. Jag vill emellertid, då det är klart, att dylika saker äro ställda på lång sikt, till herr Hansson i Stockholm rikta en vädjan, om han ej, med den ansvarsfulla uppfattning som jag tror att han har om dylika ting, vill använda sin stora auktoritet bland de sina för att söka avstyra dylikt, som verkligen alldeles bestämt måste avtrubba känslan för rätten här i Sverige, detta att man faktiskt annullerar en dom, som är fälld av laga domstol.

Jag skall ej gå in längre på detta. Jag skall ej heller fortsätta debatten. Till sist skall jag bara rikta en enda liten replik till herr Hansson, lika allmän som de ord han själv uttalade. Han frågade i slutet av sitt anförande: Är krisen endast tillfällig eller innebär den ett sammanfallande av det gamla kapitalistiska systemet? Jag frågar i stället: Sammanhänger krisen med — den frågan kan man göra sig — sammanhänger den med, att det finnes för

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

mycket eller för litet socialism i det nuvarande kapitalistiska samhället? Det måste man fråga sig, om man skall renodla frågan. Och på den frågan har i varje händelse ett mycket stort folk i Europa, det engelska, i val avgivit ett svar, som ej kan missförstås. Jag skulle kanske be herr Hansson att för att få ett dyligt svar också vända sig till sina engelska partikamrater, t. ex. Mac Donald och Snowden, för att taga reda på vad de ansett, då de handlat så, som vi alla känna till. Jag tror ej, att det nuvarande krisläget, så högt beklagligt det än är från många sidor sett, är lämpat att därav draga några slutsatser vare sig för eller mot det kapitalistiska samhället.

Herr Västberg: Herr talman! En av de frisinna partiets mest omdömesgilla politiska skribenter har om föreliggande statsverksproposition myntat slagordet: solidaritetsbudget. Som valparoll är ordet väl funnet, därom råder intet tvivel. Ty vad svenska folket nu bäst behöver och helst önskar är just solidaritet. Men är parollen riktig? Jag vill, herr talman, med ett par ord söka belysa den tendens på några punkter, som synes jäva betyget.

Under många år har riksdagen strävat att åstadkomma utjämning mellan stat, landsting och kommun i det allmännas bördor. Därför har riksdagen ock begärt utredningar just i detta syfte, utredningar, som nu pågå på olika områden. Dessutom har riksdagen i avvaktan på dessa utredningar och på förslag av den nuvarande regeringen beviljat 8 miljoner kronor till kommunernas skolväsen i skatteutjämningsyfte.

Men hur är det i år? Socialministern föreslår — av statsfinansiella skäl — sänkta statsbidrag för driften vid arbetshemmen, för epidemi-, sinnesslö-, tuberkulos- och vanförevården samt för kroniskt sjuka. Vill man därmed inskränka vården? Ingalunda. Utgifterna överförs endast på landstingen. Ha då dessa bättre ekonomi än staten? Tvärtom. Inom de fyra övre norrlandslänen växlar skatten nu från 2.90 kronor i Västernorrland till 3.20 kronor i Jämtland. Jag undrar, vad det frisinna partiets landstings- och kommunalmän säga om denna skatteutjämning. Hur orättfärdig tendensen är, förstår man bäst, då man erinrar sig, att av landets 48 miljoner skattekröner 1930 över 25 % kommo på Stockholm.

Ett annat litet stickprov är eklestikministerns prutning på statsstipendierna till elever vid folkhögskolor och yrkesskolor. Detta sker samtidigt med att man förbereder åtgärder för att bereda arbetslös ungdom större möjligheter till utbildning. Omnämnda skolor ha nu högsäsong. Varför? Därför att massor av unga arbetare och jordbrukare begagna tillfället under krisen för att förkovra sina kunskaper. Kan det då vara välbetänkt att nedsätta stipendierna och hindra fattiga ungdomar att besöka skolorna? För att lätta statens börda ökar man den enskildes. Jag undrar, om detta var innebörden i ärkebiskopens vackra riksdagspredikan om vårt dagliga bröd.

Vid ett tillfälle i den svenska nationens liv har svenska folket varit absolut enigt — mot kattgreven. Just nu upplever vårt folk något liknande. Det går ett sus av enigt samförstånd genom allt folket utanför riksdagshusets murar, ty något stort och underbart har skett: finansministern har sänkt riksdagsmännens arvode! Inte en kotte utanför detta hus kommer att försvara riksdagsmännen och än mindre klandra finansministern för åtgärden. Men hade vi hemlig omröstning i kamrarna, är jag inte säker på, att regeringspartiet höll ihop i voteringen. Många ha undrat, varför inte regeringen själv föregått med gott exempel och reducerat sitt eget arvode. Regeringens eget språkrör har avgett den sant kristliga förklaringen, att regeringen tänkt på sina stackars efterträdare. Man frågar sig då helt oskyldigt, om det är av samma vackra motiv som de kungliga fått avstå endast omkring 5 % av sitt apånage.

Även rörande hjälpen till de nödställda i landet märker man samma tendens. Det stora jordbruket skall allt fortfarande gynnas i bakvänd proportion på även de allra fattigaste konsumenternas bekostnad genom inmalning och minipriser på spannmål. Men vilka åtgärder föreslår jordbruksministern för att hjälpa de sämst ställda jordbrukarna i deras betryck? Inga åtgärder alls. Solidaritetsbudget är ett förträffligt ord, men det är bara så föga på sin plats. Med större rätt skulle man kunna tala om en småsnål, småfinurlig, småländsk nödbudget.

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Då jag begärt ordet i denna debatt, är det dock endast för att fullgöra ett uppdrag, att här redan i riksdagens början framföra de bekymmer, som arbetslösa, nödställda och skattetyngda människor i de norrländska bygderna hysa inför vintern och en fortsatt depression.

Jag kan som typiskt för läget tala om förhållandena i mitt eget län. Inom Västernorrland noterades för november den högsta arbetslöshetssiffran för riket, nämligen 11,500 registrerade arbetslösa. Därtill torde komma en avsevärd dold arbetslöshet i särskilt landsbygdens kommuner. Vid årsskiftet hade siffran stegrats ytterligare i många kommuner. Det inte minst beklämmande i läget är den svåra arbetslösheten i skogssocknarna. Kommunerna ha pressat sig till det yttersta. Följden härav är, att skatterna stiga i höjden. Inom Medelpad äro ett par kommuner uppe i en debitering på c:a 17 kronor plus 4 å 5 kronor i väg- och landstingsskatt. Men inom Ångermanland är läget rent förtvivlat för det stora flertalet kommuner. Där är det ingen kommun, som kommer under 12 kronor, plus väg- och landstingsskatt, men 26 kommuner ha över 15 kronor och 7 kommuner över 20 kronor i kommunalskatt. Bjärträ kommun ståtar i tätén med 27.12 kronor i kommunal utdebitering. Dessa skatter ha uppkommit i trots av att kommunerna söka med ljus och lykta för att spara in på alla områden.

För många jordbrukare är läget prekärt. Endast de osolidariska bönderna, som direkt sälja sin mjölk till konsumenterna, få någon rimlig ersättning för sitt arbete. Resultatet därav blir dock, att de andra jordbrukarna få så mycket mindre. Krisen vid jordbruket är skärpt genom krisen inom industrien. Många jordbrukare kunde förut tjäna en slant genom försäljning av sin skog och genom arbete i skogarna och vid industrien. Med trävarukrisen har denna hjälpkälla sinat betydligt. Varken industrien eller skogsarbetet kan lämna något nämnvärt tillskott för jordbrukarens existens. Läget blir än mera skärpt genom den rationalisering av skogsarbetet, som ägt rum, och som minskat behovet av arbetskraft.

Här krävas främst ökade arbetstillfällen. Det är detta, som folket vill ha, och som de arbetslösa behöva. Men kommunernas resurser äro i det närmaste uttömda, och lämpliga arbeten saknas. Endast staten äger nu möjlighet att bereda arbete. Kommunerna runt hela Norrland ha även opinerat i denna riktning. Staten måste verksamt och effektivt ingripa för att skydda befolkningen mot utarmning och nöd. En punkt man särskilt starkt tryckt på är att bereda ökat arbete i skogarna. Man har här sökt sig fram efter två parallellt löpande linjer: dels större anslag för skogsvårdens höjande, dels ökad användning av skogsprodukterna i landet.

Det behövs många tusen dagsverken i skogarna varje år för att åstadkomma en rationell skogskultur. Regeringen har på denna punkt handlat med erkännansvärd snabbhet, då den i en i dag utdelad proposition begär 2 miljoner kronor som ett extra anslag till bidrag för skogsodling och skogsdikning med särskild hänsyn till Norrlands behov. Jag delar även de av de sakkunniga och regeringen förordade principerna för anslaget användning. Särskilt måste jag understryka, att det är nödvändigt att i detta speciella fall ge även bolagen rätt att komma i åtnjutande av anslaget. Detta krav är visserligen stridande

Vid remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

mot den ståndpunkt såväl mitt parti som riksdagen tidigare intagit i frågan, men skälen för en ändring äro uppenbara. Inom vårt län exempelvis ligger hälften av skogsmarken i bolagshänder och för hela Norrland är siffran 36 procent, vartill kommer, att de enskilda skogsägarna faktiskt sakna kapital för att i önskvärd utsträckning utnyttja statens bidrag för skogsvårdande arbeten. Det bör dock strängt tillses, att man vid fördelningen av anslaget också får garantier, att detsamma bereder nya arbetstillfällen.

Den andra linjen rör skogsprodukternas ökade inhemska användning. Man tänker här närmast på träkolen och träkolsgasen för viss motordrift. Myndigheterna böra på allt sätt påskynda experimenten på detta område och undersöka vad som kan göras. För de skogsproducerande delarna av landet har denna fråga en oerhörd betydelse. Särskilt i Norrland skulle nya stora arbets- och försörjningsmöjligheter yppa sig om träkolen kunde få användning på sätt experter ställt i utsikt. Man har även begärt att stat och kommun skola gå in för ökad eldning med ved i stället för att importera kol. Det kravet anser jag är omstritt och misstänkt. Därest veden ställer sig dyrare och sämre, vore det ekonomiskt oförsvarligt att belasta det allmänna med merutgiften. Den enda möjliga form man skulle kunna reflektera på för att ordna den saken vore att bidrag utginge från arbetslöshetskommissionen för huggning av ved för användning vid Statens järnvägar efter de norrländska tvärbanorna, där tågen icke ha någon särdeles brådska. Samma tankegång tycks ligga i regeringens proposition om anslag till domänstyrelsen som bidrag till kostnaderna för utförande av vissa avverkningsarbeten i syfte att lindra arbetslösheten, för vilka arbeten med rådande prisläge ekonomisk bärighet icke uppnås. Det är ett syfte, som jag anser bör vinna riksdagens understöd.

Medan jag är inne på skogsarbetet, så vill jag fästa uppmärksamheten på de klagomål, som höras från skogsarbetarhåll över att även domänstyrelsen deltar i nedpressningen av de redan nu orimligt låga lönerna på skogarna. Daglönen för lös arbetare uppgår kanske till 5 kronor samt för häst och karl till 10 kronor. Sådana löner tåla ingen ytterligare reducering. För det skogsvårdande arbetet har man även utgått ifrån denna dagspenning vid uppgörande av sina kalkyler. Det måste vara staten och dess organ ovärdigt att utnyttja läget för att vid sidan av skogsbolagen och enskilda söka pressa de sämst ställda till en ännu lägre lönenivå. Detta så mycket mindre som staten äger så ringa möjlighet att just i krisen räkka en hjälpsam hand till skogsfolket. Läget på skogarna är tillräckligt dåligt och skogsarbetarnas löner nog så usla utan ytterligare reduceringar. Och här rör det sig dock om en befolkning på omkring 175,000 personer.

Förutom arbetet på skogarna är det vägnätets utbyggande som skall kunna bereda ökad sysselsättning åt de arbetslösa. Det är lika gott om mil som det är smått om väg i Norrland. Såväl befolkningens tillväxt och motortrafikens utveckling som ock arbetslöshetens omfattning kräver radikala åtgärder på vägbyggandets område. Men ehuru Norrlands malm och trä har gjort vårt land rikt och mäktigt, så är dock Norrlands befolkning fattig och bortglömd. Springa vi inte tillräckligt i statsrådstrapporna och väsnas vi inte nog i riksdagen för att få våra välmotiverade krav beaktade? Man kan tycka så ej minst, då man betraktar vägfrågan; både vad avser vägnätets utbyggnad och vägbördornas fördelning. Endast i centrum närmast kring städerna ha vi ett vägnät, som något så när svarar mot det ständigt starkt stegrade behovet.

Varför kunna inte statsmakterna så pass tillgodose vägbehovet, att man åtminstone följer den anslagsfördelande myndighetens blygsamma begäran att få avverka nuvarande balans på tio år? Men nu i år har finansministern i förväg skrämt de underordnade myndigheterna med det statsfinansiella läget

så, att de ej ens vågat begära vad de skulle önskat i detta avseende. Skulle icke ökade väganslag vara ett bra medel att bereda flera arbetstillfällen? Det synes som man handlade enligt principen att ge med ena handen och ta med den andra. Man för det ene året upp ett nytt anslag om beredskapsarbeten, det andra om skogsvård etc., men samtidigt håller man tillbaka utgifterna för vägbyggnader. Men är det inte statens skyldighet och i samhällets intresse, att i tider som de nuvarande man lånar upp medel för att sätta i gång nödvändiga produktiva arbeten? Det synes, som om kommunikationsministern haft skäl att hålla litet mera på anslag till sitt eget fögderi just för att bereda mera arbete med hänsyn till vad som redan är sagt.

Ser man på läget i dess helhet — åtminstone utifrån norrländska erfarenheter — så förstår man, att det är omöjligt att med endast nya arbetstillfällen möta krisen och bispringa alla nödställda. Statistiken över hur 77,000 under november registrerade arbetslösa fått hjälp genom stat och kommun uppenbarar det tragiska förhållandet, att endast $\frac{2}{5}$ fått arbete eller understöd med statsbidrag. Men vad hjälp ha då de övriga $\frac{3}{5}$ fått? Och alla de oregistrerade arbetslösa? Dessa komma på fattigvården. Inom vårt län hade vi dock redan 1929 det näst högsta antalet understödda i riket, och huru läget är nu vågar jag ej ens tänka på. Rapporterna från kommunerna tyda dock på oerhört stegrade utgifter för arbetslösheten genom fattigvården.

Detta läge är ur alla synpunkter alldeles ohållbart. Kommunerna orka helt enkelt ej längre lösa en uppgift, som borde åvila staten, främst genom att åstadkomma en lösning av arbetslöshetsförsäkringen, som fördelade kostnaderna på staten, arbetare och arbetsgivare. Inom alla partier ute i kommunerna på landsbygden — åtminstone i vårt län — är man på det klara med att staten måste bispringa på ett helt annat sätt än som sker. Kan ej arbete beredas, så önskar man att få utdela understöd med bidrag från staten. Arbetslöshetskommissionen och regeringen få därvid icke vara för njugga varken då det gäller antalet understödda eller statsbidragets storlek. Farhågorna för att arbetsskygga individer skola hålla sig framme äro dåligt grundade vad gäller vårt distrikt. Där ha kommunerna själva ansett lämpligt att som motprestation för erhållet understöd kräva något slag av arbete.

Vad som här kräves är ingenting orimligt i ett demokratiskt samhälle, som gör anspråk på att vara detta mer än till skenet. Här behövs i bästa och vidaste mening den solidaritet, som min frisinnade länskamrat och presskollega ansåg präglad denna budget, men som jag från mina utgångspunkter ansett mig kunna bestrida. Landets tiotusentals arbetslösa, våra hårt betryckta jordbrukare och alla de skattetyngda kommunerna vänta en verklig hjälp till krisens lindrande. Man kan icke påstå, att regeringen infriat dessa förväntningar på effektivt stöd. Skulle även riksdagen svika så föreligger skäl att anmäla missnöje mot en solidaritet, som ej sträcker sig längre, ehuru människor befinna sig i djupaste nöd.

Till sist vill jag bara kort och gott svara professor Lindskog på hans fråga om i vilken utsträckning den kris, som nu går över världen, skulle bero på för mycket eller för litet socialism i samhället. Jag vill endast nämna, att oberoende av vilken socialpolitik som föres ut i länderna så existerar denna kris i alla fall. England är ett gammalt frihandelsland med en gammal god socialpolitik, men har en omfattande arbetslöshet. Tyskland är ett starkt tullskyddat land, men med en god socialpolitik, samt är därtill nu en gäldenärstat, och här härjar en mycket stor arbetslöshet. Amerikas Förenta stater är tullpolitiskt ett stort självhushåll, men saknar all socialpolitik. Det är ock en väldig borgenärstat. Ändock har U. S. A. den största arbetslöshets-siffran i världen. Det är alldeles påtagligt, att krisen alltså icke beror på graden av de sociala åtgärder, som utvecklas i det moderna samhället, utan

*Vid remiss av
statsverks-
propositionen.*

(Forts.)

Vid remiss av att den står i samband med det kapitalistiska systemet, med bristen på plan-
 statesverks- hushållning.
 propositionen.

(Forts.)

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson**: Herr talman! Då den siste ärade talaren herr Västberg i sitt anförande bl. a. anförde, att han ansåg, att kommunikationsministern borde bättre än vad som skett ha hävdat anspråken på höga vägbyggnadsanslag, ber jag att med några ord få beröra detta ämne.

Först ber jag då att få säga, att i den här till behandling föreliggande statsverkspropositionen har icke något vägbyggnadsanslag upptagits till lägre belopp än som i fjol fastställdes av riksdagen, och ändå är härvid att märka, att sammanlagda summan utav de av fjolårets riksdag beviljade anslagen är det högsta belopp, som av någon riksdag fastställts. Även då det påyrkats en sänkning av vägbyggnadsanslag har anslagsbeloppet bibehållits, vilket varit fallet ifråga om anslaget till byggande av enskilda utfartsvägar, där statens organisationsnämnd i avgivet yttrande uttalat, att detta anslag, som i fjol på Kungl. Maj:ts förslag fastställdes till 500,000 kronor, syntes kunna sänkas till 300,000 kronor, men trots detta har anslaget upptagits till samma belopp som i fjol nämligen 500,000 kronor. Därtill kan jag nämna, att utav de i innevarande års riksdag upptagna medel för detta ändamål finnas besparade ungefär 100,000 kronor, så att man praktiskt taget under nästkommande budgetår har att räkna med 600,000 kronor eller dubbelt så mycket som statens organisationsnämnd föreslagit, att man skulle upptaga i den här föreliggande statsverkspropositionen.

Jag har dessutom också anledning att med några ord beröra förhållandena i Västernorrlands län. Då jag under sommaren ifrån flera håll erfor, att man i Västernorrlands län — trots den stora arbetslöshet, som där förelåg, och trots det stora behovet av såväl arbetsmöjligheter som också av vägbyggnader i detta stora län med dess starkt kuperade terräng — icke kommit så långt med vägbyggnadsarbetet, som jag ansåg vara påkallat i detta län, sökte jag ordna ett sammanträffande med vägstyrelserna och länsstyrelsen däruppe, och detta sammanträffande ägde rum söndagen den 27 september i Härnösand, dit jag reste upp från Stockholm med ett par av mina medhjälpare. Jag hade anmodat tillförordnade landshövdingen Kjäll att sammankalla samtliga vägstyrelser i länet till sammanträde på länsstyrelsen för att utröna möjligheterna att sätta i gång vägarbetena i större utsträckning än som dittills visat sig kunnat bli fallet. Samtliga vägstyrelser med undantag av en hade också kommit tillstädes. Jag öppnade mötet med att hälsa dem välkomna och förklarade anledningen till mitt besök vara, att jag ville undersöka möjligheterna att få i gång vägbyggnadsarbetet snabbare än vad som föreföll mig ha skett och i den utsträckning, som föreföll att behövas. Varje vägstyrelse fick sedan redogöra för de förslag, som förelågo inom respektive distrikt, och för det läge, vari förslagen befunno sig, samt för de möjligheter man hade att snarast igångsätta arbetena. Sedan denna redogörelse lämnats och jag sammanfattat vad som förekommit, framhöll jag också för vederbörande önskvärdheten av att man icke minst med hänsyn till arbetslöshetens bekämpande igångsatte dessa arbeten så snart som möjligt. Jag framhöll vidare, att i den mån därtill erfordrades Kungl. Maj:ts medverkan kunde man vara förvissad om, att denna medverkan skulle ges så snabbt som möjligt. Jag sade också att, i den mån inom länet icke funnos lokala krafter för uppgörande av planer, renstakningar m. m., man kunde få förstärkning genom auktoriserade ingenjörer. Det fanns bara en sådan i Västernorrlands län, men i händelse man behövde flera, skulle detta säkerligen icke stöta på svårigheter att erhålla ytterligare sådana ingenjörer. Resultatet av detta sammanträffande med vägstyrelserna och länsstyrelsen har jag anteck-

nat på detta papper, en av mig från vägingenjören i Västernorrlands län infordrad skrivelse, dagtecknad den 13 januari 1932. Jag begärde uppgifter på antal, storlek och kostnader beträffande de vägföretag, som under år 1931 igångsatts, dels under tiden från och med den 1 januari till den 1 oktober och dels under tiden från och med den 1 oktober till årsskiftet — uppgiften omfattar tiden fram till den 13 januari, då detta papper är dagtecknat. Denna vägingenjörens rapport visar, att under årets nio första månader, alltså till den 1 oktober, i Västernorrlands län igångsatta vägarbeten — jag frånräknar ödebygdsvägar — voro 38 stycken med en sammanlagd längd av 104 kilometer och till en sammanlagd kostnad av 3,552,000 kronor. Under årets sista tre månader, alltså efter denna konferens, som hölls med vägstyrelserna, har igångsatts 49 företag med en väglängd av 339 kilometer och för en kostnad av 8,760,000 kronor. Jag vill sålunda framhålla, att under årets sista tre månader ha igångsatts företag för mer än dubbla kostnaderna för samtliga de företag, som igångsattes under de nio första månaderna. Jag vågar därför beteckna resultatet av mitt besök däruppe såsom varande ganska gott, och det tycks ha medfört önskad effekt, i det att man kommit i gång med arbetena däruppe, vilket ju är mycket glädjande.

Jag kan kanske i detta sammanhang påpeka, att en fråga, som jag också berörde däruppe, nämligen om förstärkning för det fall att de lokala krafterna icke räckte till för utarbetandet av vägbyggnadsplaner och dylikt, nu blivit ordnad, i det att man utöver den ende auktoriserade ingenjör, som fanns den 1 oktober, nu har ytterligare fem stycken auktoriserade ingenjörer. Jag vågar därför påstå, att ifrån min sida ganska mycket har gjorts för att igångsätta vägbyggnadsarbeten i Västernorrlands län, och det har också glädjande nog lyckats i ganska stor utsträckning.

Till slut vill jag säga, att utöver de anslag, som äro upptagna här i statsverkspropositionen till vägarbeten, stå ju också, som herrarna torde veta, betydande belopp till arbetslöshetskommissionens förfogande till vägbyggnadsarbeten. Jag vill icke heller underlåta att påpeka, att i många fall, och detta gäller även beträffande Västernorrlands län, har Kungl. Maj:t begagnat den möjlighet som finns att, om särskilda omständigheter föreligga — och till dessa har jag för min del även räknat en stor arbetslöshet — ge bidrag utöver de vanliga 75 procenten, och i många fall bland annat även i Västernorrlands län har Kungl. Maj:t anslagit upp till 85 och 90 procent av hela anläggningskostnaden.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare debatten rörande förevarande proposition till morgondagens plenum kl. 11 f. m.

§ 2.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 12, till Konungen angående utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden.

§ 3.

Till bordläggning anmälades:

bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse; och

Vid remiss av statsverkspropositionen.

(Forts.)

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutsittet avlämnade berättelse; samt riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande av tjänstemän i riksdagens kansli.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.30 e. m.

In fidem
Per Cronvall.